

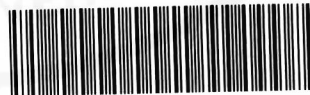
0034-10660

การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจ
ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในเขตกรุงเทพมหานคร
THE STUDY OF FAMILY'S RELATIONSHIP OF BUSINESS EMPLOYEES
DURING THE ECONOMIC CRISIS IN BANGKOK METROPOLITAN

โดย
นางสาวพิมพ์ใจ ไมตรีเปรม

HCULIB

3 0001 00082714 9

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

พ.ศ. 2543

ISBN 974-7144-12-3

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

วิทยานิพนธ์ การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจ
ในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจในเขตกรุงเทพมหานคร
The Study of Family's Relationship of Business Employees
during the Economic Crisis in Bangkok Metropolitan
ชื่อนักศึกษา นางสาวพิมพ์ใจ ไมตรีเปรม
รหัสประจำตัว 409014
สาขาวิชา การจัดการโครงการสวัสดิการสังคม
ปีการศึกษา 2542

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ และทบวงมหาวิทยาลัย ได้ตรวจสอบและอนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2543

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
ประธานกรรมการ

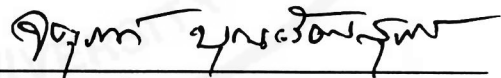
(อาจารย์ ดร. สุภรัฐ หงษ์มณี)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา)

กรรมการ

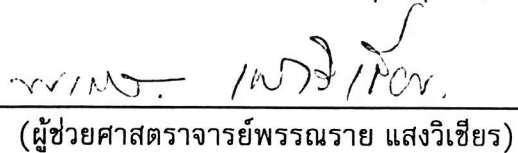
(อาจารย์จตุรงค์ บุญรัตนสุนทร)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากทบวงมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์นิภา ส. ตุมรสุนทร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พรณราย แสงวิเชียร)

วิทยานิพนธ์	การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจ ในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจในเขตกรุงเทพมหานคร The Study of Family's Relationship of Business Employees during the Economic Crisis in Bangkok Metropolitan
ชื่อนักศึกษา	นางสาวพิมพ์ใจ ไมตรีเปรม
รหัสประจำตัว	409014
สาขาวิชา	การจัดการโครงการสวัสดิการสังคม
ปีการศึกษา	2542

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องนี้ เป็นการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจ
ในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ ในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การศึกษาสัมพันธภาพ
ในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจที่ยังทำงานอยู่และถูกเลิกจ้างแล้ว 2) ศึกษาความสัมพันธ์
ของสถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพในครอบครัว และ 3) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ
สัมพันธภาพในครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือกลุ่มภาคธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ
จำนวน 21 ประเภทกิจการ โดยผู้วิจัยคัดเลือกตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายได้
5 ประเภทกิจการคือ ประเภทสิ่งทอ ประเภทอุปกรณ์- อะไหล่รถยนต์ ประเภทผลิอาหาร -
เครื่องดื่ม ประเภทการโรงแรม และประเภทสถาบันการเงิน การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษา
เชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และนำผล
ที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS/PC* เพื่อหาค่า ร้อยละ ค่าเฉลี่ย
ค่าสถิติไคสแควร์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบปกติ

ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นเพศหญิง 237 คน
คิดเป็นร้อยละ 59.25 และเพศชายจำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.75 และมีรายได้ใน
ครอบครัวเฉลี่ยคือ 38,969 บาทต่อเดือน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพ
ในครอบครัว พบว่าสถานภาพการทำงานมีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัวทุกด้าน
คือ ด้านความเห็นพ้อง ความพึงพอใจคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความ
รักของคู่สมรส

ผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว พบว่า 1) ด้านความ
เห็นพ้องของคู่สมรส ผลการศึกษา พบว่า ความคล้ายคลึงกันทางฐานะทางเศรษฐกิจและ ฐานะ
ทางสังคม การยอมรับจากบิดา-มารดาของคู่สมรส การยอมรับจากญาติพี่น้องของคู่สมรส และ

ระยะเวลาการสมรส พบว่ามีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว 2) ด้านความพึงพอใจ คู่สมรส ผลการศึกษาพบว่า ความคล้ายคลึงกันทางอายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ และฐานะทางสังคม การยอมรับจากบิดา-มารดา ญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูงของตนเองและคู่สมรส มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว 3) ด้านความกลมเกลียว ผลการศึกษา พบว่าความคล้ายคลึงกันทางอายุ การยอมรับจากบิดา-มารดา และญาติพี่น้องของตนเองและคู่สมรส ระยะเวลาการสมรส มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว 4) ด้านการแสดงความรักของคู่สมรส ผลการศึกษาพบว่าความคล้ายคลึงกันทางฐานะทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากเพื่อนฝูงของคู่สมรส และระยะเวลาการสมรส มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว

การเห็นแบบอย่างจากบิดา-มารดา ความพอเพียงของรายได้ ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ประสิทธิภาพของการสื่อสาร ความขัดแย้งในครอบครัว และสภาพการทำงาน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวทุกด้านคือ ด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจของคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส และผลการศึกษาพบว่าปัจจัยความคล้ายคลึงกันด้านการศึกษาและศาสนา ไม่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว

จากการศึกษาครั้งนี้พบประเด็นที่พิจารณาเป็นข้อเสนอแนะ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัวคือ 1) หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนควรเข้ามาช่วยกันกำหนดนโยบายช่วยเหลือ เช่น การแนะนำ และการหางานอย่างต่อเนื่องสำหรับผู้ถูกเลิกจ้าง รวมทั้งการมีศูนย์ช่วยเหลือและรับปรึกษาปัญหาครอบครัวควบคู่กันไปด้วย 2) กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัยควรกำหนดหลักสูตรด้านครอบครัวทั้งในระดับโรงเรียนและมหาวิทยาลัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างสัมพันธภาพที่ดีและการวางแผนการมีครอบครัวที่มั่นคง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติม เปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจากภาคธุรกิจนี้กับกลุ่มตัวอย่างอื่นอีกใน 21 ภาคกิจการ ที่ประสบปัญหาภาวะการเลิกจ้าง เนื่องจากสังคมไทยมีความหลากหลายในสังคม ดังนั้นการวิจัยนี้จึงไม่สามารถอธิบายสัมพันธภาพในครอบครัวของกลุ่มประชากรอื่นได้ 2) การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นสิ่งที่ลึกซึ้งในชีวิตสมรสและเป็นข้อมูลส่วนตัวซึ่งบางครั้งไม่สามารถเปิดเผยให้บุคคลอื่นทราบได้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บแบบสอบถาม ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาข้อมูลจากแบบสอบถามพร้อมทั้งสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยกันเพื่อได้ข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น 3) ควรมีการศึกษาแบบแผนการดำเนินชีวิตคู่ของครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจที่มีความสัมพันธ์ที่ดี เพื่อเป็นแนวทางที่ดีในการดำเนินชีวิตสมรสต่อไปกับกลุ่มภาคธุรกิจอื่นต่อไป

Thesis Title The Study of Family's Relationship of Business Employees during the Economic Crisis in Bangkok Metropolitan

By Ms. Pimjai Maitrepream

Identification No. 409014

Degree Master of Social Work (M.S.W.)

Major Social Welfare Project Management

Academic Year 1999

ABSTRACT

This research aims to study family's relationship of business employees during the economic crisis in Bangkok. The three objectives are as follows: 1) to study family's relationship of business employees who are still working and those who were laid off, 2) to study the correlation of working condition and the family relationship, and 3) to study the factors effecting the family relationship.

Samples in this study are the employees in 22 business sectors that are effected from the economy crisis. The 400 samples were selected by simple random sampling from 5 business sectors i.e. the textile product, spare-parts and car's equipment, food and refreshment product, hotels and financial institutions. This is a quantitative research. The data was collected by questionnaires and analyzed by using SPSS/PC⁺ computer program. The percentage, means, Chi-square, and multiple regression analysis are uses to analyze the date.

The results are as follows : samples consisted 59.25 percent of female and 40.75 percent of male. Families' average income is THB 38,969 per month.

According to the analysis, it is found that working condition is directly related to family relationship in all aspects ; regarding congruity, satisfaction, unity, and loving expression of couples.

On the study of factors effecting the relationship in the family : 1) regarding the congruity of spouse, the finding indicated that similarity of economic status and social status, approval of parent's and spouse's relative, and duration of married lives effected those relationship, 2) regarding the satisfaction of the couples, the finding indicated that similarity of age, economic status and social status, approval of parents, relatives and friends effected the relationship in the family. 3) regarding the unity, the

finding indicated that similarity of age, approval of parents and relatives affected the relationship in the family and 4) regarding the loving expression of couples, the finding indicated that similarity of economic status, approval of friends of spouse and duration of married lives effected the relationship in the family

Positive models of parents' married lives, sufficient income, role consensus companionship, effective communication, conflict in family and working condition effected the relationship in the family in all aspects.

The finding also indicated that factors on similarity of education and religion do not effect the relationship of the family in all aspects.

According to the finding of this study, The following policies recommendations for the stability of family's institution.

1) The governmental and private sectors should issue a continuous policy such as giving relevance consultation searching for a job to them, setting up a helping center that can give a solution and instruction for the family's problem.

2) Ministry of Education and Ministry of University Affaires should set an education's plan in the school and university as widely as possible in order to make a good relationship and have a stability's family.

Beside, there are some further study that should be taken into consideration:

1) There should be more studies comparing this group of samples with other samples in 21 business sectors who are effecting economic crisis. Since Thai society is rather complicated, this study can not explain family relationship of other business sectors.

2) The study on relationship in the family really deals with personal and profound affairs therefore the study by using informal questionnaire may not provide very clear data. So the next study should be done by interview technic to make them feel more comfortable with the interviewer and give more answers.

3) There should be a study on ways of living of the business employee couples who have good relationship. The result of study could be the examples to other couples in other group of business employees.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือของ อาจารย์ ดร. สุภรัฐ หงษ์มณี ประธานกรรมการ และได้รับความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธีัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และอาจารย์จตุรงค์ บุญยรัตนสุนทร ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่ายิ่งให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดทั้งได้ช่วยเหลือวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ รวมถึงกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ นิภา ส. ตุมรสุนทร ที่ได้กรุณาสละเวลามาเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งคณะกรรมการควบคุมและสอบวิทยานิพนธ์ได้กรุณาให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข และเสนอแนะเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณท่านคณาจารย์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติทุกท่าน ตลอดจนอาจารย์พิเศษทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้อันมีค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ คุณพรพจน์ ละมั่งทอง หัวหน้าฝ่ายการศึกษา คุณเดือน นุตา ฝ่ายการเจ้าหน้าที่ทั่วไป สภาองค์การลูกจ้าง สภาแรงงานแห่งประเทศไทย และประธานสหภาพแรงงานธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) คุณอนงค์ จันทร์สว่างภพ ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือในการเก็บแบบสอบถามในงานวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ คุณเสาวนิจ รัตนวิจิตร ที่ได้สละเวลาอันมีค่ายิ่ง และให้ความช่วยเหลือแนะนำ ปรึกษา ตลอดการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ คุณประยูร คงอ้อม คุณจิรพร แผ้วกิ่ง และคุณจรรย์พร สุรมินิจกุล ที่เป็นกำลังใจและคอยให้ความช่วยเหลือ และขอขอบพระคุณเพื่อนๆ รุ่น 5 ที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา

สุดท้ายขอขอบพระคุณ คุณพัฒน ไม้ตรีเปรม และคุณสมนึก มีวาสนา บิดามารดา และคุณอธิตา, คุณทิพย์วรรณ และ ด.ช. สุรเกียรติ ไม้ตรีเปรม ที่มีส่วนช่วยเหลือและคอยให้กำลังใจและให้การสนับสนุนให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษาครั้งนี้

พิมพ์ใจ ไม้ตรีเปรม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(1)
กิตติกรรมประกาศ.....	(5)
สารบัญ.....	(6)
สารบัญตาราง.....	(8)
สารบัญแผนภูมิ.....	(10)

บทที่

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.4 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ.....	5
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7

2. แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว.....	8
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรส.....	14
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว.....	27
2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	34
2.5 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	37

3. ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	39
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	44
3.3 การทดสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือได้ของแบบวัด.....	47
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4. ผลการวิจัย	
4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	50
4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยก่อนการสมรส.....	52
4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยระหว่างการสมรส.....	57
4.4 ข้อมูลเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว.....	63
4.5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสถานภาพการทำงาน กับสัมพันธภาพในครอบครัว.....	67
4.6 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ สัมพันธภาพในครอบครัว.....	71
5. สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการศึกษา.....	98
5.2 อภิปรายผล.....	99
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	110
บรรณานุกรม.....	112
ภาคผนวก	
แบบสอบถาม.....	119
ประวัติผู้เขียน.....	129

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงข้อมูลการเลิกจ้าง จำแนกตามสถานประกอบการ.....	40
3.2 แสดงการเปรียบเทียบค่า Alpha Coefficient.....	48
4.1 แสดงข้อมูล จำนวน และร้อยละ ของข้อมูลทั่วไป.....	51
4.2 แสดงข้อมูลจำนวน และร้อยละเกี่ยวกับปัจจัยความคล้ายคลึง กันก่อนการสมรส คือ อายุ เพศ การศึกษา.....	53
4.3 แสดงข้อมูล ค่าต่ำสุด สูงสุด ค่าเฉลี่ยข้อมูลด้านการเห็นแบบอย่าง จากบิดา มารดา.....	54
4.4 แสดงข้อมูล จำนวน และร้อยละด้านการสนับสนุนจากบุคคลใน สำคัญ.....	56
4.5 แสดงข้อมูล จำนวน ร้อยละ ความพึงพอใจในแบบแผนการ ดำเนินชีวิตของคู่สมรส.....	58
4.6 แสดงข้อมูล ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ของข้อมูล ด้านความสมานฉันท์ทางบทบาทของคู่สมรส.....	59
4.7 แสดงข้อมูล ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยของข้อมูลด้านความเป็น เพื่อนคู่ชีวิต.....	60
4.8 แสดงข้อมูล ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยของข้อมูลด้านประสิทธิผล ของการสื่อสารของคู่สมรส.....	61
4.9 แสดงข้อมูล ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ยของข้อมูลด้านความ ขัดแย้งในครอบครัว.....	62
4.10 แสดงข้อมูล ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ด้านความเห็นพ้อง ของคู่สมรส.....	63
4.11 แสดงข้อมูล ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ด้านความพึงพอใจของ คู่สมรส.....	64
4.12 แสดงข้อมูล ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ด้านความกลมเกลียว ในครอบครัวของคู่สมรส.....	65
4.13 แสดงข้อมูล ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ด้านการแสดงความรัก ของคู่สมรส.....	66
4.14 แสดงผลการวิเคราะห์สถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพ ในครอบครัวด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส.....	67

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.15 แสดงผลการวิเคราะห์สถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพ ในครอบครัวด้านความพึงพอใจคู่สมรส.....	68
4.16 แสดงผลการวิเคราะห์สถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพ ในครอบครัวด้านความกลมเกลียวของคู่สมรส.....	69
4.17 แสดงผลการวิเคราะห์สถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพ ในครอบครัวด้านการแสดงความรักของคู่สมรส.....	70
4.18 แสดงค่าต่ำสุด สูงสุด ค่าเฉลี่ย ของตัวแปรในสมการวิเคราะห์ พหุคูณ.....	72
4.19 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับ สัมพันธภาพในครอบครัวด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส.....	74
4.20 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับ สัมพันธภาพในครอบครัวด้านความพึงพอใจของคู่สมรส.....	75
4.21 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับ สัมพันธภาพในครอบครัวด้านความกลมเกลียวของคู่สมรส.....	76
4.22 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับ สัมพันธภาพในครอบครัวด้านการแสดงความรักของคู่สมรส.....	77
4.23 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร อิสระและความสัมพันธ์ในครอบครัวด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส.....	79
4.24 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร อิสระและความสัมพันธ์ในครอบครัวด้านความพึงพอใจของคู่สมรส.....	82
4.25 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร อิสระและความสัมพันธ์ในครอบครัวด้านความกลมเกลียวของคู่สมรส.....	85
4.26 แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร อิสระและความสัมพันธ์ในครอบครัวด้านการแสดงความรักของคู่สมรส.....	88

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
2.1 แสดงตัวแบบคุณภาพชีวิตสมรส และความไม่มั่นคงในชีวิต สมรสของ Lewis and Spanier (1979).....	16
2.2 แสดงกรอบคิดที่ใช้ในการศึกษาวิจัย.....	38
4.1 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความเห็นพ้อง ของคู่สมรส.....	91
4.2 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความพึงพอใจ คู่สมรส.....	93
4.3 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความกลมเกลียว คู่สมรส.....	95
4.4 แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการแสดงความรัก คู่สมรส.....	97

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวถือเป็นสถาบันขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดสถาบันหนึ่งซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกที่มีความสัมพันธ์ทางเพศโดยที่สังคมให้การยอมรับ (ราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2525) ซึ่งครอบครัวเกิดขึ้นพร้อมกับปรากฏการณ์ของมนุษย์ และถือได้ว่าเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม เป็นการรวมกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ในทางสายโลหิต (ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. 2516) ครอบครัวจึงเป็นจุดกำเนิดของการเลี้ยงดูและหล่อหลอมให้สมาชิกปฏิบัติหรือประพฤติตามกรอบของวัฒนธรรม โดยการถ่ายทอดค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษให้กับชนรุ่นหลัง จึงอาจกล่าวได้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกที่วางมาตรฐานพฤติกรรมและเสริมสร้างบุคลิกภาพให้กับสมาชิก ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเคลื่อนไหว (Dynamics) อยู่ตลอดเวลา เพื่อปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์

สังคมไทยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาประเทศไปสู่ประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อลักษณะทางโครงสร้างของสถาบันครอบครัว โดยครอบครัวปรับเปลี่ยนจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยว สภาพสังคมที่บีบรัดทำให้สมาชิกในครอบครัวมีเวลาให้ครอบครัวน้อยลง สมาชิกของครอบครัวประสบกับปัญหาการขาดที่ปรึกษา การขาดการติดต่อสื่อสารระหว่างกันภายในครอบครัว เหล่านี้คือภาพสะท้อนของครอบครัวสมัยใหม่ที่จะก่อให้เกิดปัญหาภายในครอบครัวขึ้น (สายสุรี จุติกุล. 2537 : 65 - 67)

ครอบครัวไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก อันมีสาเหตุมาจากกระแสโลกาภิวัตน์และทิศทางการพัฒนาประเทศที่ขาดความสมดุล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง ตลอดจนจนความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีรวมทั้งอิทธิพลของสื่อมวลชนและการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาโดยขาดการเลือกสรร กลั่นกรอง ที่สำคัญมากที่สุดคือการรับค่านิยมในการใช้ชีวิตแบบรักความสุข สะดวกสบาย ฯลฯ เหล่านี้ล้วนมีผลต่อสถาบันครอบครัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และที่เห็นเด่นชัดก็คือ จริยธรรมและการปฏิบัติ ตามหลักศาสนาลดน้อยลง ส่งผลให้ครอบครัวไทยมีแนวโน้มเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) ที่มีพ่อหรือแม่คนเดียว (One Parent Family) มากขึ้น (ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์. 2538 : 2)

แนวคิดที่มองว่า ครอบครัวในชนบทได้คลายความแข็งแกร่งลงนั้นเป็นแนวคิดของนักวิชาการที่มีบทบาทสำคัญในการชี้นำสังคมที่สรุปบทเรียนจากการทำงานขององค์กรพัฒนาชนบทในพื้นที่และให้ผลสรุปออกมาตรงกันกล่าวคือ

ประเวศ วะสี (2532 อ้างใน สามชาย ศรีสันต์. 2541 : 3) กล่าวว่า “ความล้มสลายทางเศรษฐกิจทำให้สถาบันครอบครัวล้มสลาย ตามวิสัยมนุษย์ย่อมอยากอยู่กินเป็นครอบครัว พ่อ-แม่-ลูก แต่ความล้มสลายทางเศรษฐกิจนั้น ทำให้ครอบครัวแตกแยกกันไป เช่น ไปรับจ้างเป็นกรรมกร เป็นคนใช้ ไปทำงานในต่างประเทศ ไปเป็นโสเภณี ในเมื่อสถาบันครอบครัวเป็นรากฐานของชีวิตและสังคม เมื่อฐานชีวิตและสังคมถูกตัดขาดเช่นนี้เราจะพัฒนาไปสู่ความอยู่เป็นสุขได้อย่างไร การพัฒนาใดๆ ก็ตามที่ก่อให้เกิดสภาพบ้านแตกสาแหรกขาดหรือทำลายสถาบันครอบครัวไม่น่าจะเป็นสิ่งที่วิญญูชนยอมรับได้.....ความล้มสลายทางเศรษฐกิจของชุมชนชนบท ความล้มสลายของสถาบันครอบครัวย่อมทำลายชีวิตชุมชนลง เพราะคนเคลื่อนย้ายตะเกียกตะกายเอาตัวรอด ชีวิตในเมืองเป็นตัวอย่างของชีวิตที่ปราศจากชีวิตชุมชน เป็นชีวิตที่เดียวดาย เป็นชีวิตที่ทอดทิ้งคนแก่ เด็ก คนป่วย ”

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2540 : 12) กล่าวถึงอิทธิพลของวิกฤตเศรษฐกิจที่มีผลต่อสถาบันครอบครัวว่าสถาบันครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบ บทบาท การดำรงชีวิตไปจากเดิมมากและปัจจุบันเหตุการณ์ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2540 - 2541 ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ซึ่งพอสรุปได้ว่า เกิดจากระบบทุนนิยมเสรีไร้ขอบเขตกับระบบตรวจสอบควบคุมของหน่วยงานของรัฐที่ล้มล้มการคอร์รัปชั่นของนักการเมืองที่ผลัดเปลี่ยนกันเข้ามาบริหารประเทศรวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ถูกกำหนดโดยกลุ่มทุนผูกขาด และทุนข้ามชาติ จึงนำไปสู่ปัญหาของประเทศสู่ปัญหาวิกฤตในปัจจุบันและส่งผลกระทบต่อครอบครัวในปัจจุบัน

เมื่อประเทศเผชิญกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ รัฐบาลได้กู้เงินและตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) มาตรการของ IMF ได้สร้างความเดือดร้อนอย่างแสนสาหัสให้กับผู้ใช้แรงงานและซ้ำเติมประชาชนผู้ยากไร้ให้จนยิ่งขึ้นแม้รัฐบาลจะประกาศโดยมีมาตรการต่างๆ มารองรับก็ตาม แต่เงื่อนไขที่ออกมาไม่สอดคล้องกับขนาดและต้นเหตุของปัญหาจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างจริงจังและทันกับเหตุการณ์กับผู้ใช้แรงงานทั้งภาคอุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ สถาบันการเงิน ที่ถูกเลิกจ้างเพิ่มมากขึ้น (แรงงานปริทัศน์, 2541 : 4)

สำนักงานสถิติของสำนักงานประกันสังคมแจ้งว่าปี 2540 มีลูกจ้างที่ต้องออกจากกองทุนทั้งปี จำนวน 408,557 คน และตั้งแต่ 1 ม.ค. ถึงสิ้น ตุลาคม 2541 มีลูกจ้างที่ถูกเลิกจ้างต้องออกจากระบบประกันสังคมจำนวนประมาณ 2.9 แสนคน ซึ่งเป็นตัวเลขที่ไม่ได้ครอบคลุมถึงลูกจ้างหรือคนงานที่มีอยู่ในระบบทั้งหมดเพราะมีลูกจ้างอีกเป็นจำนวนมากไม่ได้อยู่ในระบบประกันสังคม แต่ก็ถูกเลิกจ้างเหมือนกัน เช่น คนงานในโรงงานขนาดเล็ก เป็นต้น

สถานการณ์ที่รุนแรงในปัจจุบันนี้ ได้สร้างผลกระทบมากมายให้กับประชาชนทั่วไปที่มีครอบครัว โดยเฉพาะผู้หาเลี้ยงครอบครัวหรือผู้นำครอบครัว ไม่เฉพาะแต่ผู้ที่ถูกเลิกจ้างอยู่ในขณะนี้ พนักงานหรือคนงานทั้งภาคอุตสาหกรรม ภาคบริการ และภาคธุรกิจอื่นๆ ที่ยังไม่มี การปลดจำนวนพนักงาน แต่ก็เริ่มมาตรการต่างๆ เป็นต้นว่าการประหยัด การลดการจ่ายเงิน ค่าล่วงเวลา การลดจำนวนวันในการทำงาน การไม่ขึ้นเงินเดือน และการลดสวัสดิการต่างๆ วิฤตการณ์เศรษฐกิจที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ส่งผลกระทบต่อสังคมในภาพรวมสรุปได้ 5 ประการคือ (แรงงานปริทัศน์. 2541 : 8)

1. ผลกระทบต่อรายได้ประจำของครอบครัว เมื่อสมาชิกครอบครัวคนใดคนหนึ่งที่เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวและไม่มีเงินออม หรือเงินสะสมไว้ ผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจซึ่งได้มีการคาดการณ์ว่ารายได้จากคนงาน 1 คน ต้องนำไปเลี้ยงและดูแลสมาชิกในครัวเรือนไม่ต่ำกว่า 3 คน ดังนั้นถ้าผู้ว่างงานมี 500,000 คน ก็จะมีผู้ถูกกระทบจำนวน 1.5 ล้านคน

2. ผลกระทบต่อระบบการศึกษาบุตร เป็นค่าใช้จ่ายประจำสำหรับครอบครัวที่จะขาดไม่ได้ ซึ่งประกอบด้วยค่าเล่าเรียน ค่าเดินทาง ค่าอาหาร อุปกรณ์การเรียน ซึ่งถ้าผู้หาเลี้ยงครอบครัวไม่สามารถจะจัดหาให้บุตรได้ จะทำให้บุตรต้องออกจากโรงเรียนก่อนกำหนดหรือไม่สามารถจะศึกษาต่อในระดับที่สูงต่อไปได้

3. ผลกระทบด้านสุขภาพอนามัย สามารถแยกได้ดังต่อไปนี้คือ

- สุขภาพจิตผู้ถูกเลิกจ้างประเภทพนักงานในสำนักงานจะมีปัญหาสุขภาพจิตรุนแรงกว่าผู้ที่ทำงานระดับล่าง เนื่องจากสภาพวิถีชีวิตและภาระที่ต้องรับผิดชอบต่างกันมาก เช่น ต้องผ่อนบ้าน รถยนต์และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ซึ่งจากผลกระทบทำให้มีแนวโน้มที่ประชาชนในภาคธุรกิจจะมีความเครียดสูง และโอกาสการฆ่าตัวตายก็มีจำนวนสูงขึ้นด้วยซึ่งจากการสำรวจสุขภาพจิตในเดือนสิงหาคม 2540 พบว่าสภาพจิตของประชาชนเลวร้ายลง กล่าวคือ กลุ่มประชากรทั่วไปมีปัญหาด้านการเงิน 74.9% มีความเครียดสูง 39.3% มีความคิดฆ่าตัวตาย 4.6% และกลุ่มธุรกิจ มีปัญหาการเงิน 69.2% มีความเครียดสูง 36.2% และมีความคิดการฆ่าตัวตาย 2.1%

- ปัญหาสุขภาพอนามัยเมื่อขาดรายได้หรือรายได้ลดลงเพราะต้องออกจากงานเมื่อสมาชิกในครอบครัวเกิดการเจ็บป่วยปัญหาที่ตามมาคือ การต้องจ่ายเงินค่ารักษาพยาบาลเอง

4. ผลกระทบด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เกิดคดีอาญาสูงขึ้นและมีแนวโน้มจะสูงขึ้นอีก ซึ่งกรมตำรวจได้รายงานสถิติคดีอาญาเปรียบเทียบระหว่าง ม.ค. - พ.ย. 2539 กับ ม.ค.-พ.ย. 2540 พบว่าคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินโดยรวมเฉลี่ยสูงขึ้น 4.74% โดยเฉพาะคดีลักทรัพย์เพิ่มขึ้นเป็น 5.37% คดีปล้นทรัพย์เพิ่มขึ้นเป็น 7.93% คดีโจรกรรมรถยนต์เพิ่มขึ้น 33.06% ในส่วนของคดีฉ้อโกงเพิ่มมากขึ้น 18.01% คดียักยอกทรัพย์เพิ่มขึ้น 20.33% นอกจากนี้คดีอาญากรรมทางเศรษฐกิจจะเพิ่มขึ้นอีกด้วย

5. ผลกระทบต่อการแตกแยกของครอบครัวมีโอกาสจะเพิ่มสูงขึ้นอีกอันเนื่องมาจากปัญหาการขาดรายได้ ส่งผลต่อสุขภาพจิตและการปรับตัวเด็กจะถูกพ่อแม่ทิ้งมากขึ้นโดยเฉพาะผู้ที่ยากจนและจำเป็นต้องเดินทางไปหางานที่อื่นภาวะวิกฤตทำให้ครอบครัวเกิดปัญหาความยากจนและขาดรายได้ผลที่ตามคือ ทะเลาะวิวาท และแตกแยกในครอบครัวมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าปัญหาของครอบครัวไทยจะทวีความรุนแรงมากขึ้นความผูกพันในครอบครัวเสื่อมคลายลง เนื่องจากความเห็นห่างกันโดยอิทธิพลของความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจที่สมาชิกในครอบครัวต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน สมาชิกมีความเป็นอิสระมากขึ้นครอบครัวไม่ได้พึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น หญิงชายมีสิทธิเท่าเทียมกันทั้งความสะดวกสบายต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพ ทำให้ไม่ค่อยพึ่งพาอาศัยกันและให้ความสนใจงานนอกบ้านมากกว่างานในบ้าน ลดค่านิยมทางด้านวัฒนธรรมศาสนา จารีตและประเพณี (บุญลือ วันทายนต์. 2525 : 87-88)

ทุกครอบครัวต้องเผชิญกับสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อครอบครัวจำนวนมากไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ (Disfunction) สภาพครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดี ไม่มีความรักใคร่ปรองดองกัน ขาดความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจกัน ขาดความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งนำไปสู่ผลกระทบที่ตามมาส่งผลให้ครอบครัวแตกสลายหรือทำให้ครอบครัวขาดความสงบสุขโดยเฉพาะบุตรเมื่อต้องประสบกับสภาพการณ์ของความขัดแย้งอยู่เป็นประจำย่อมกระทบโดยตรงต่อเด็ก ซึ่งทำให้เกิดปัญหาสังคมต่อไปในอนาคต ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ปรากฏอยู่ทุกวันและรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ ปัญหาด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ปัญหาการหย่าร้าง ความรุนแรงในครอบครัวมีปรากฏให้เห็นอยู่ตามหน้าหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นการฆาตกรรม การทำร้ายร่างกาย การข่มขืน การทารุณกันเองระหว่างบิดา มารดา บิดากับบุตร มารดากับบุตร

โดยเฉพาะผู้ที่ทำงานในภาคธุรกิจ ซึ่งมองว่ามีความมั่นคงในการทำงาน มีสวัสดิการที่ดี และไม่ได้รับผลกระทบ แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ได้มั่นคง หรือแน่นอนเสมอไป ดังจะเห็นได้จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าพนักงานสถาบันการเงิน องค์กรภาคธุรกิจต่าง ๆ ต้องได้รับผลกระทบตามกันมา เพราะภาระหนี้สินที่มีอยู่ เช่น การผ่อนบ้าน ผ่อนรถ และภาระที่ต้องรับผิดชอบในครอบครัวซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมสร้างความกดดันและความเครียดให้กับผู้หาเลี้ยงครอบครัวเป็นอย่างยิ่งหากผู้นำครอบครัวหรือผู้เป็นหลักในครอบครัวเกิดผลกระทบจากภาวะวิกฤต สมาชิกในครอบครัวย่อมได้รับผลกระทบตามมา ซึ่งสมาชิกในครอบครัวจะมีวิธีการอย่างไรเพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจ รวมทั้งความเครียดที่อาจจะนำไปสู่ปัญหาใหญ่ต่อไปในครอบครัว

อย่างไรก็ตามแม้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจจะคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นตามที่รัฐบาลได้ประกาศออกมา ในความเป็นจริงปัญหาการลดคนงาน หรือการให้พนักงานออกจากงานในภาคธุรกิจประเภทต่าง ๆ ยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้วิจัยเป็นผู้ที่มีหน้าที่อยู่ในภาคธุรกิจ ซึ่งก็ยังคงมีปัญหาการลดจำนวนพนักงานลง ซึ่งปัญหาการลดจำนวนพนักงานลงนี้ย่อมมีผลกระทบต่อครอบครัวของคนที่ผู้ถูกเลิกจ้างเหล่านั้นอย่างแน่นอน จึงเห็นควรที่จะศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของประเภทธุรกิจที่ประสบปัญหาในการทำงานและกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสัมพันธภาพของครอบครัวพนักงานภาคธุรกิจที่ยังทำงานอยู่และพนักงานที่ถูกเลิกจ้างในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของสถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจที่ยังทำงานและถูกเลิกจ้างไปแล้วในเขตกรุงเทพมหานคร

1.3 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจที่ทำงานในองค์กรที่มีการเลิกจ้างและพนักงานภาคธุรกิจที่มีการเลิกจ้างไปแล้ว แต่งานและอยู่ร่วมกันไม่ต่ำกว่า 3 ปี เป็นการศึกษากลุ่มเป้าหมายที่ทำงานในระดับปฏิบัติการในภาคธุรกิจทั้งที่ยังทำงานอยู่และถูกเลิกจ้างแล้ว ทั้งชาย และหญิง

1.4 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

ภาคธุรกิจ หมายถึง องค์กรที่จัดตั้งขึ้นเป็นรูปแบบ เพื่อประกอบกิจการอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีการจัดระเบียบที่วางไว้ และให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ในที่นี้หมายถึง

1. ธุรกิจภาคอุตสาหกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมประเภทอาหารและเครื่องดื่ม อุปกรณ์ชิ้นส่วนรถยนต์ และสิ่งทอ
2. ธุรกิจภาคงานบริการ คือธุรกิจที่ให้บริการเพื่อความสะดวก สบายและสนองความต้องการของธุรกิจและบุคคล ได้แก่ ธนาคาร บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์และธุรกิจประเภทการโรงแรม

ผู้ถูกเลิกจ้าง หมายถึง ผู้ที่ทำงานในระดับปฏิบัติการที่ถูกเลิกจ้างหรือให้ออกจากสถานประกอบการในธุรกิจประเภทสิ่งทอ อาหารและเครื่องดื่มน อุปกรณ์ชิ้นส่วนรถยนต์ ธนาคาร บริษัทบริษัทเงินทุนหลักทรัพย์และธุรกิจประเภทโรงแรม

วิกฤตเศรษฐกิจ หมายถึง ภาวะที่เศรษฐกิจตกต่ำซึ่งเริ่มตั้งแต่ปิดกิจการ 58 บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ เมื่อเดือนสิงหาคม 2540 เป็นต้นมาถึงปัจจุบันที่ทำการศึกษา

ครอบครัว หมายถึง หน่วยของสังคมระดับเล็กที่มีความสัมพันธ์ร่วมกันทางอารมณ์และการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งความสัมพันธ์เป็นในลักษณะสามี และภรรยา

สัมพันธ์ภาพในครอบครัว หมายถึง ความสัมพันธ์ตามบทบาทที่สามี และภรรยาต้องปฏิบัติต่อสมาชิกในครอบครัวซึ่งต้องมีความเห็นพ้องกัน ความพึงพอใจในคู่สมรส ความกลมเกลียว และการแสดงความรักในครอบครัว

ความคล้ายคลึงกันก่อนสมรส หมายถึง ระดับความใกล้เคียงด้าน อายุ การศึกษา ศาสนา เชื้อชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจ และฐานะทางสังคม

การเห็นแบบอย่างจากบิดา มารดา หมายถึง การที่คู่สมรสได้สัมผัส หรือเกิดความประทับใจกับบทบาทที่สมบูรณ์ในหน้าที่ ในชีวิตสมรสของบิดา มารดาของตน

การสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญ หมายถึง การที่คู่สมรสได้รับการส่งเสริมจากบุคคลที่มีความสำคัญก่อนการสมรสซึ่งได้แก่ บิดา มารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ทั้งของตนเอง และคู่สมรส

ระยะเวลาการแต่งงาน หมายถึง ระยะเวลาอยู่กินร่วมกันฉันสามี ภรรยา ไม่ว่าจะมีการแต่งงานและจดทะเบียนสมรสหรือไม่ก็ตาม

ความสมานฉันท์ทางบทบาท หมายถึง การที่คู่สมรสมีความคิดเห็นตรงกันเกี่ยวกับสิ่งที่ฝ่ายหนึ่งคาดหวัง หรือต้องการให้อีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติ

ประสิทธิผลของการสื่อสาร หมายถึง การที่คู่สมรสสื่อสารระหว่างกันเข้าใจได้ตรงกันโดยมีการเปิดเผยตนเองกับคู่สมรส และเป็นผู้ฟังที่ดี

ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต หมายถึง การที่คู่สมรสมีกิจกรรมร่วมกันในเวลาว่าง เช่น การซื้อของนอกบ้าน การพักผ่อนร่วมกันนอกบ้านทั้งระยะใกล้และระยะไกล นอกจากนี้ยังรวมถึง กิจกรรมต่าง ๆ ภายในครอบครัวด้วย

ความขัดแย้งในครอบครัว หมายถึง ความคิดหรือการแสดงออกในเรื่องต่าง ๆ ที่ไม่สามารถตกลงกันได้ เช่น การใช้อำนาจในการตัดสินใจ การคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับการโต้แย้ง การตำหนิติเตียนและการทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน

ความเห็นพ้อง หมายถึง ค่านิยมพื้นฐานและเป้าหมายในชีวิตสมรสที่สอดคล้องกันซึ่งช่วยให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นไปอย่างราบรื่น และเกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรส

ความพึงพอใจ หมายถึง สิ่งสำคัญในชีวิตสมรส ซึ่งอาจเป็นความพึงพอใจในด้านใดด้านหนึ่ง หรือเจาะจงของสถานการณ์ในชีวิตสมรส เช่น ความพึงพอใจทางเพศ ความพึงพอใจในความเป็น สามี ภรรยา เป็นต้น

ความกลมเกลียว หมายถึง ความรับผิดชอบซึ่งกันและกันภายในครอบครัว ซึ่งเป็นในลักษณะช่วยเหลือและการแบ่งเบาภาระหน้าที่ในครอบครัว

ความรัก หมายถึง การที่ครอบครัวมีการพูดคุย ห่วงหาอาทร การให้สิ่งของในโอกาสที่พิเศษและมีเวลาให้ครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจที่มีการเลิกจ้างและถูกเลิกจ้างไปแล้วในเขตกรุงเทพมหานคร
2. ได้ทราบถึงความสัมพันธ์ของสถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจในเขตกรุงเทพมหานคร
3. สามารถเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวต่อไปในแง่มุมที่กว้างขวางขึ้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจในภาวะวิกฤต เศรษฐกิจในเขตกรุงเทพมหานคร มีแนวคิด ทฤษฎี และผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาครั้งนี้ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่จะนำเสนอ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรส
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว
- 2.4 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

2.1. แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

2.1.1 ความหมายและความสำคัญของครอบครัว

ครอบครัวเป็นคำที่เราใช้อยู่กันเป็นประจำ และมีความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไป หมายถึง บิดา มารดา หรือสามี ภรรยา บุตร พี่น้อง ฯลฯ ที่มาอาศัยอยู่รวมกัน แต่เมื่อพิจารณา นิยามของครอบครัว จากแง่วิชาการต่าง ๆ ความหมายของครอบครัวก็ต่างกันออกไปคือ

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของครอบครัวว่า หมายถึง ผู้ร่วมครัวเรือน คือ สามี ภรรยา และบุตร เป็นต้น

นักสังคมวิทยา มีทัศนะต่อครอบครัวว่าเป็นสถาบันที่เก่าแก่ที่สุดที่ทำหน้าที่สำคัญที่สุดในสังคมมนุษย์เพราะแต่เดิมนั้นสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่รวมกิจกรรมทั้งหลาย เช่น พิธีกรรมทางศาสนา การปกครอง การพักผ่อนหย่อนใจ และเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถรวมอยู่ในครอบครัวเป็นแหล่งแรกทางสังคมวิทยานั้นจะจัดให้ครอบครัวเป็นหน่วยสังคมแรกสุดซึ่งมีลักษณะเป็นกลุ่มปฐมภูมิ และมีความสำคัญที่สุดในจำนวนกลุ่มสังคมทั้งหลายที่มีอยู่ (นงลักษณ์ เอ็มประดิษฐ์. 2536 - 2539 : 1) เพราะเป็นหน่วยที่สามารถชี้ให้เห็นถึงโอกาสและคุณภาพของผู้ที่เกิดมาด้วยว่าจะดีหรือเลวเพียงใด ครอบครัวเป็นที่รวมความสัมพันธ์ระหว่างสามี/ภรรยา พ่อ/แม่ /ลูก รวมทั้งญาติของทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกัน ซึ่งก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่อย่างแนบแน่น ครอบครัวเป็นแหล่งที่เปิดโอกาสให้มนุษย์ได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน มีการประพฤติปฏิบัติต่อกัน มีความเชื่อมั่นร่วมกัน ครอบครัวเป็นแหล่งรวมของการใช้ภาษา จารีต ประเพณี กฎ ศีลธรรม รวมทั้งเป็นแหล่งของความรับผิดชอบร่วมกันทุกชีวิต

สมศรี สุกุมลันท์ (อ้างในหนังสือ เอ็มประดิษฐ์. 2536-2539 : 17) กล่าวว่า ครอบครัวประกอบด้วยสมาชิก พ่อ แม่ ลูก ทุกคนมีเวลาเท่ากัน แต่มีแรงงานไม่เท่ากัน อาจมีแรงงานมาก แรงงานน้อย แต่ทุกคนต้องมีหน้าที่เพียงแต่ทำงานให้เหมาะสมกับแรงงาน เวลาและความถนัด ส่วนการครองชีวิตคู่ นั้น สามีภรรยาต้องมีวินัยและการควบคุมตัวเอง รวมทั้งต้องสนับสนุนค่าใช้จ่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม (อ้างในหนังสือ เอ็มประดิษฐ์. 2536 - 2539 : 17) กล่าวว่า การครองชีวิตสมรสได้ยืนยาวนั้นอยู่ที่ความรู้จักเกรงใจ เคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน ของทั้งสองฝ่ายซึ่งต้องทะนุถนอมบำรุงความเกรงใจ รักใคร่ นับถือซึ่งกันและกันตลอดไป

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ (กสส.) ได้ให้นิยามคำว่า ครอบครัวคือกลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกัน รวมทั้งการพึ่งพิงกันทางสังคมและเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์ทางกฎหมายและทางสายโลหิตและบางครอบครัวอาจมีลักษณะเป็นช้อยกเว้นบางประการจากที่กล่าวมา (ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์. 2538 : 57)

Burgess กับ Locke (อ้างในสุพัตรา สุภาพ. 2541 : 65) สรุปให้คำจำกัดความว่า ครอบครัว หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มาอยู่ร่วมกันด้วยการสมรสโดยทางสายโลหิตหรือการรับเลี้ยงดู (คือบุตรบุญธรรมก็ได้) มีการตั้งครอบครัวขึ้นและมีความสัมพันธ์ต่อกันในฐานะเป็นสามีและภรรยา เป็นพ่อและแม่ เป็นลูกชาย ลูกสาว เป็นพี่เป็นน้องโดยมีการรักษาวัฒนธรรมเดิมและอาจจะมีการสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่เพิ่มขึ้นก็ได้

สุพัตรา สุภาพ (2541 : 65) ได้ให้ความหมายของครอบครัวว่าเป็นสถาบันสังคมที่สำคัญที่สุดและเป็นหน่วยของสังคมที่มีความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดเป็นสถาบันที่มีความคงทนที่สุดและยังไม่เคยปรากฏว่าสังคมมนุษย์ใดไม่มีสถาบันครอบครัวปรากฏอยู่ เพราะมนุษย์ทุกคนต้องอยู่ในสถาบันนี้เนื่องจากเป็นสังคมกลุ่มแรกที่เรารู้จักตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตในครอบครัว โดยครอบครัวจะให้ตำแหน่ง ชื่อ - สกุล ซึ่งเป็นเครื่องบอกสถานภาพและบทบาทในสังคมที่เรามีส่วนร่วมด้วย ตลอดจนกำหนดสิทธิและหน้าที่ ที่สมาชิกมีต่อกันและต่อสังคมซึ่งจะเห็นได้ว่าสถาบันครอบครัวเป็นจุดที่ช่วยยึดโยงชีวิตคนให้มีเสถียรภาพให้มีคุณภาพมากที่สุดภายใต้ความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจ และความเอื้ออาทร ด้วยการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว

จากความหมายที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ครอบครัวคือหน่วยของสังคมระดับเล็กและสำคัญที่สุด เป็นหน่วยที่มีความสัมพันธ์ร่วมกันทางอารมณ์และการดำเนินชีวิตร่วมกันอย่างใกล้ชิดกันและเป็นสถาบันที่มีความคงทนที่สุดรวมทั้งการพึ่งพิงทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นในลักษณะของการอยู่ร่วมกันและใช้ชีวิตร่วมกันของสามี-ภรรยา

2.1.2 บทบาทและหน้าที่ของครอบครัว

ครอบครัวมีบทบาท หน้าที่ปฏิบัติให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกในครอบครัว ให้สามารถอยู่ในสังคมได้ด้วยดี บทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ของครอบครัวนั้นล้วนมีอิทธิพลต่อสังคมทั้งสิ้นเนื่องจากการกระทำหน้าที่ของสถาบันสังคมแต่ละสถาบันย่อมส่งผลกระทบต่อหน่วยงานต่างๆ ที่อยู่ในระบบสังคมโดยรวม

โสภา ชปิลมันท์ และคณะ (2534 : 24-25) ได้รวบรวมหน้าที่ของครอบครัวไว้ดังนี้

1. ให้กำเนิดทายาทเพื่อสืบสกุลวงศ์ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากความต้องการทางเพศของสามีและภรรยาด้วยหรือเป็นแหล่งสร้างสรรค์สมาชิกใหม่
2. ส่งเสริมความเจริญส่วนบุคคลให้แก่ลูกๆ หรือผู้ที่อยู่ในอุปการะด้วยการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องดีงาม
3. ให้การอบรมสั่งสอนผู้อยู่ในความอุปการะให้รู้จักมารยาทและระเบียบทางสังคม รวมทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนการรู้จักใช้เครื่องมือต่าง ๆ
4. ให้ความรัก ความอบอุ่น ตลอดจนความมั่นคงปลอดภัยแก่สมาชิกในครอบครัว
5. ให้เสรีแก่สมาชิกของครอบครัวตามขอบเขต
6. สร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของครอบครัวทั้งทางด้านเศรษฐกิจและความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ
7. ปลูกฝังนิสัยที่ดีงาม โดยการให้รู้จักการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นในสังคมอย่างมีความสุขและยังเป็นแหล่งหล่อหลอมให้สมาชิกในครอบครัวสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยดี
8. สร้างอุดมคติและแรงจูงใจให้บทบาทของครอบครัวด้วยการทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทำงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ ยกฐานะหรือตำแหน่งให้สูงขึ้น
9. กำหนดสถานภาพของสมาชิกในครอบครัว โดยทำให้รู้ว่าเราเป็นใคร อยู่กลุ่มไหน เป็นคนไทยหรือต่างด้าว เป็นคนรวยหรือคนจน สถานภาพของบุคคลสามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือต่ำลงได้
10. ให้การศึกษาเล่าเรียนแก่สมาชิกในครอบครัวตามสมควรแก่อัตภาพ

ณัฐไชย สันติสุข (2536 : 16) ระบุว่าหน้าที่หลักของครอบครัวมี 4 ประการคือ

1. หน้าที่ให้ความผูกพันรักรใคร่ในครอบครัว
2. หน้าที่ในการหาเลี้ยงครอบครัว
3. หน้าที่ในการสืบสกุล
4. หน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูบุตร ให้รู้จักระเบียบสังคมไทย

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2533 : 918) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของครอบครัวในเชิงโครงสร้าง ดังนี้คือ

1. ครอบครัวต้องทำหน้าที่ผลิตสมาชิกใหม่ให้ชุมชนโดยวิธีการจัดให้บุตรธิดามีการแต่งงานที่ถูกต้อง

2. ครอบครัวจะต้องทำหน้าที่อบรมให้ความรู้แก่บุตรธิดาตั้งแต่เกิดจนโตรวมทั้งการเลี้ยงดูที่ถูกต้องเพื่อชุมชนจะได้มีสมาชิกที่มีคุณภาพพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อชุมชนต่อไปได้

3. ครอบครัวจะต้องรักษาเสถียรภาพและสามารถทำนุบำรุงความเป็นครอบครัวอย่างต่อเนื่องสมบูรณ์เพื่อให้สถาบันครอบครัวได้ทำหน้าที่อื่นๆ ที่ชุมชนต้องการให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนต่อไป โดยการรักษาเสถียรภาพอย่างสมดุลทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวคือการทำให้อุปการะความอบอุ่นแก่สมาชิกครอบครัวและยอมส่งผลให้สมาชิกเหล่านั้นเห็นคุณค่าของความเป็นครอบครัว

จะเห็นได้ว่าครอบครัวมีอิทธิพลต่อสังคมอย่างมากทั้งบทบาทหน้าที่ที่ตามธรรมชาติคือการให้กำเนิดบุตรซึ่งเป็นการช่วยเพิ่มสมาชิกให้กับสังคมและหน้าที่ที่ตามธรรมเนียมประเพณีอันได้แก่การคุ้มครอง ปกป้องสมาชิก เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สมาชิก นอกจากนี้จะให้ครอบครัวมีความสุขราบรื่นส่งผลดีต่อชีวิตและความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวสมควรที่ต้องมีการแบ่งบทบาท หน้าที่ของสามี-ภรรยาเพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่นซึ่งถ้าหากทั้งสามีและภรรยากระทำตามบทบาท หน้าที่ของตนที่พึงกระทำดังกล่าวแล้ว นอกจากจะช่วยทำให้ครอบครัวมีความสุข ความมั่นคง แล้วยังทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างสามีและภรรยาเป็นไปด้วยดีส่งผลให้ครอบครัวโดยรวมมีความสุขไปด้วย (ทวีรสิทธิ์ ธนาคม. 2518 : 145-146)

2.1.3 คุณลักษณะของครอบครัวที่พึงประสงค์

ลักษณะของครอบครัวไทยที่พึงประสงค์ นโยบายและแผนงานในการพัฒนาสถาบันครอบครัว (2540) ได้สรุปไว้ดังนี้คือ

1. สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความรักใคร่กลมเกลียว สมานฉันท์ ช่วยเหลือเกื้อกูล มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการพูดจาให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และมีการแก้ไขปัญหาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

2. สมาชิกในครอบครัวมีการทำกิจกรรมร่วมกัน และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3. พ่อ - แม่ และสมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบประกอบอาชีพสุจริตรู้จักประหยัดและออม ร่วมกันเสริมฐานะของครอบครัวให้มั่นคง

4. พ่อ แม่ หรือหัวหน้าครอบครัว ต้องทำตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ทำร้ายกันและกัน อบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดีและมีประโยชน์ต่อสังคม ปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมของศาสนา

5. พ่อ แม่ หัวหน้าครอบครัวหรือผู้ใหญ่ในครอบครัว ถ่ายทอดการเรียนรู้และภูมิปัญญาแก่สมาชิก และส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา มีความสนใจใฝ่ความรู้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และรู้จักใช้เหตุผล

6. สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพดี รู้จักดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง สถานที่อยู่อาศัยให้สะอาดถูกสุขลักษณะและเป็นระเบียบเรียบร้อย

7. สมาชิกในครอบครัวบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยมีส่วนร่วมกันในการทำนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย

8. สมาชิกปฏิบัติตนตามครรลองประชาธิปไตยในครอบครัว เคารพกฎหมาย รู้จักใช้สิทธิและปฏิบัติตามหน้าที่พลเมืองดี มีความเชื่อมั่นและปฏิบัติตนส่งเสริมการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุข

โสภา ซปีลมันน์ (2540 : 21) ได้ทำการศึกษาลักษณะรูปแบบครอบครัวไทยที่พึงปรารถนาในสังคมไทย ซึ่งสรุปประเด็นที่น่าสนใจได้ดังนี้คือ

1. ลักษณะคู่สมรส ความต้องการในปัจจุบัน ต้องการให้คู่สมรสเข้ากับพ่อแม่ได้ มีอาชีพที่แน่นอน ช่วยรับภาระครอบครัว มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ตามลำดับ

2. บทบาทของสามีภรรยา ในปัจจุบันให้ความสำคัญแก่บทบาทสามี ภรรยาในแง่ของการแบ่งภาระในครอบครัว โดยช่วยกันอบรมเลี้ยงดู ซึ่งแต่ก่อนสังคมไทยมีค่านิยมที่ว่าผู้ชายต้องเป็นผู้ทำงานหาเลี้ยง ผู้หญิงจะต้องรับผิดชอบเรื่องลูกและงานบ้าน ในปัจจุบันเปลี่ยนไปอาจเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจที่รัดตัว ภรรยาต้องร่วมกันหาเลี้ยงครอบครัวทั้ง 2 ฝ่าย ทำให้โอกาสทำงานบ้านน้อยลง ดังนั้น เมื่อภาระในการหาเลี้ยงครอบครัวฝ่ายชายและฝ่ายหญิงมีบทบาทเท่าเทียมกัน การรับผิดชอบงานในบ้านและเลี้ยงบุตรจึงเป็นความรับผิดชอบของทั้งสองฝ่ายเท่า ๆ กัน ไม่เอาเปรียบกัน

3. ที่อยู่อาศัย จากการศึกษาส่วนใหญ่เมื่อแต่งงานแล้วต้องการแยกอยู่ต่างหากจากบิดา-มารดา เข้าลักษณะที่เป็นครอบครัวเดี่ยวที่ปรากฏในสังคมไทยทั่วไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากต้องการความเป็นอิสระส่วนตัว ต้องการอยู่นอกเหนืออิทธิพลของบิดา มารดา ญาติพี่น้อง

4. จำนวนบุตร ในปัจจุบันต้องการมีบุตรเพียง 1-2 คน

5. การเลี้ยงดูบุตร ในปัจจุบันมีความต้องการที่จะเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง แต่ยังมีจำนวนไม่น้อยที่ยังต้องการให้บุตรอยู่กับปู่ย่า ตายาย หรือคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

6. สิ่งที่ต้องการเตรียมไว้สำหรับลูก คือการศึกษาชั้นสูงสุด รองลงมาคือบ้านและที่ดิน เงินทอง หาอาชีพให้ทำ ข้าวของเครื่องใช้ และยานพาหนะตามลำดับ

7. อาชีพที่ต้องการให้ลูกเลือก คือแพทย์ พยาบาล วิศวกร สถาปนิก ตามลำดับ ซึ่งเป็นอาชีพที่เหมาะสมกับประเทศที่กำลังพัฒนาเข้าสู่การเป็นยุคอุตสาหกรรม

8. ความคาดหวังที่จะให้บุตรดูแลในวัยชรา ในปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่คาดหวัง เพราะเตรียมตัวเตรียมใจไว้แล้ว

2.1.4 ครอบครัวไทยในยุคโลกาภิวัตน์

โสภา ซปีลมันน์ (2540 : 9-10) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การหลั่งไหลของชาวต่างประเทศและวัฒนธรรมต่างประเทศ ได้ทำให้ลักษณะครอบครัวไทยในปัจจุบัน ซึ่งอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์และยุคข้อมูลข่าวสาร (Information Age) มีการเปลี่ยนแปลงหลายประการ อาทิ

1. มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัว จากครอบครัวขยายที่มีขนาดใหญ่ มาเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีขนาดเล็กมีผลทำให้ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวเริ่มเห็นห่างออกจากกันทำให้ครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่เป็นจุดรวมยึดเหนี่ยวของบุคคลได้

2. โอกาสของสตรีในการศึกษาและในประกอบอาชีพมีมากขึ้น สามี ภรรยาเป็นจำนวนไม่น้อย ต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ทิ้งบุตรไว้กับคนใช้หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก เป็นผู้ดูแลแทน ทำให้บุตรขาดความรักและความอบอุ่นจากพ่อแม่

3. พ่อแม่ไม่ได้ให้ความรักความเอาใจใส่ลูกเท่าที่ควร และบางคนก็สนใจแต่เรื่องการประกอบอาชีพและงานสังคม ไม่มีเวลาให้กับลูก

4. พ่อแม่ไม่ได้ให้การฝึกอบรมสั่งสอนลูกเหมือนแต่ก่อน ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นครูคนแรกของลูก ไม่ได้ปลูกฝังอบรมศีลธรรม และค่านิยมที่ดี เพื่อจะได้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

5. ความเจริญทางวัตถุและลัทธิบริโภคนิยม (Consumerism) ทำให้ครอบครัวจำนวนมากให้ความสนใจแต่การแสวงหาวัตถุและทรัพย์สินสมบัติ ไม่ได้ให้ความสนใจในเรื่อง ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม เช่นแต่ก่อน ไม่ได้นำบุตรหลานเข้าวัด เช่น พ่อ แม่ ปู่ย่า ตายาย ในสมัยก่อน พ่อแม่ลูกห่างเหินจากศาสนา ทำให้ขาดที่พึ่งและหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

6. ครอบครัวเป็นจำนวนไม่น้อยต้องประสบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น และมั่นคง เช่น ปัญหาการเงิน และการครองชีพ มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย ใช้จ่ายเงินเกินฐานะมีหนี้สินล้นพ้นตัว ปัญหาการขาดความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสม ไม่เป็นสามี-ภรรยาที่ดี พ่อ-แม่ที่ดี พี่-น้องที่ดี ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท แยกแยกกัน นอกจากนี้ ยังมีปัญหาสุขภาพอนามัย เช่น สมาชิกของครอบครัวติดยาเสพติด เป็นโรคเอดส์ เป็นต้น

7. ครอบครัวเป็นจำนวนมากเป็นครอบครัวแตกแยก (Broken Family) มีการหย่าร้าง (Divorce) แยกกันอยู่ (Separation) การละทิ้ง (Desertation) มากขึ้น

8. สื่อมวลชนโดยเฉพาะโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ สิ่งพิมพ์ ภาพยนตร์ วีดีโอเทป มีอิทธิพลมากต่อความคิด ค่านิยม พฤติกรรม การใช้จ่ายของครอบครัวและสมาชิกในครอบครัว

จะเห็นได้ว่าครอบครัวในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตไปจากเดิมมากซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อในด้านต่างๆ ต่อสถาบันครอบครัวอย่างมากซึ่งหากครอบครัวไม่สามารถทำบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์ ผลกระทบที่ตามมาคือการหย่าร้าง หรือแยกทางกัน และทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาอีกมากมาย ซึ่งการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ องค์ประกอบของครอบครัว การเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตครอบครัวในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นเรื่องที่สำคัญ เพื่อที่จะให้ครอบครัวได้เรียนรู้การเปลี่ยนแปลง และปรับตัวเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้มีความสุข ความเข้าใจ และมีสัมพันธภาพที่ดีก็จะเกิดขึ้นในครอบครัว

2.2. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสมรส

2.2.1 ความหมายของชีวิตสมรส

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายของคำว่า สมรส หมายถึงการแต่งงาน และการแต่งงาน หมายถึงการทำพิธีให้ชาย หญิงอยู่กินกันเป็นสามีเมียตามประเพณี

ชีวิตสมรส หมายถึง การใช้ชีวิตร่วมกันของหญิงชาย โดยการแต่งงาน เพื่อสร้างครอบครัว ทั้งที่มีการจดทะเบียนสมรสและไม่มีการจดทะเบียนสมรส

ในการศึกษาคุณภาพชีวิตสมรส ได้มีผู้คิดค้นรูปแบบการศึกษาหลายรูปแบบแต่ผู้วิจัยได้คัดเลือกเฉพาะรูปแบบการศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสของ Lewis and Spanier มาใช้เป็นกรอบในการศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

Lewis and Spanier (1979 อ้างในอุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนันท์. 2531 : 4) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตสมรสถูกใช้ในความหมายหลายอย่าง เช่น ความพึงพอใจในชีวิตสมรส ความสุขในชีวิตสมรส การปรับตัวในชีวิตสมรส และประสิทธิผลของการสื่อสาร กล่าวคือ คุณภาพชีวิตสมรสเป็นสิ่งที่มีความหมายครอบคลุมองค์ประกอบหลายอย่างที่แสดงถึงคุณค่าและการประเมินความสัมพันธ์ของการสมรสโดยประเมินในลักษณะที่เป็นความต่อเนื่องของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส คุณภาพชีวิตสมรสที่ดีเกี่ยวข้องกับการปรับตัวที่ดี การสื่อสารระหว่างคู่สมรสที่ดี มีความสุขในชีวิตสมรสสูง มีความพึงพอใจซึ่งกันและกัน มีความขัดแย้งต่ำ มีการประสานกันระหว่างคู่สมรสเป็นอย่างดี ซึ่งคุณภาพชีวิตสมรสในลักษณะดังกล่าวนี้อาจจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับการปฏิสัมพันธ์ของคู่สมรสว่าจะแสดงออกต่อกันได้ดีเพียงใดและขึ้นอยู่กับหน้าที่ของชีวิตสมรสว่าคู่สมรสจะปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นสามี ภรรยาได้มากน้อยเพียงใดด้วย

Lewis and Spanier (1979 อ้างในอุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนันท์. 2531 : 12) ระบุว่าคุณภาพชีวิตสมรสของคู่สมรสแต่ละคู่ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 2 กลุ่มคือ ปัจจัยก่อนการสมรส และปัจจัยระหว่างการสมรส

1. ตัวแปรก่อนสมรส ได้แก่ คุณลักษณะของชายและหญิง ความพร้อม ความคุ้นเคยและการสนับสนุนทางสังคม โดยกำหนดรายละเอียดได้ดังนี้คือ

1.1 ความคล้ายคลึงกันก่อนสมรสเช่น อายุ การศึกษา ศาสนา เชื้อชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจ และฐานะทางสังคม ฯลฯ

1.2 ความพร้อมในด้านต่าง ๆ ก่อนสมรส เช่น ด้านเศรษฐกิจ วิทยุฒิ วุฒิภาวะ สุขภาพ

1.3 คุ้นเคยซึ่งกันและกัน การเรียนรู้อุปนิสัยใจคอ บุคลิกภาพ และพฤติกรรมที่เป็นจุดอ่อน และจุดแข็งของคู่สมรสในอนาคต

1.4 การได้เห็นแบบอย่างจากบิดา มารดา คือการแสดงออกของบิดา มารดา ของคู่สมรส ส่งผลให้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตคู่

1.5 การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลรอบข้าง ทั้งความเห็นด้วยและการเปิดโอกาสให้ได้รู้จักมักคุ้นกันรวมไปถึงการช่วยเหลือในการเริ่มต้นชีวิตสมรสด้านอื่น ๆ

2. ตัวแปรระหว่างการสมรส ประกอบด้วยตัวแปร 2 ชนิดคือ

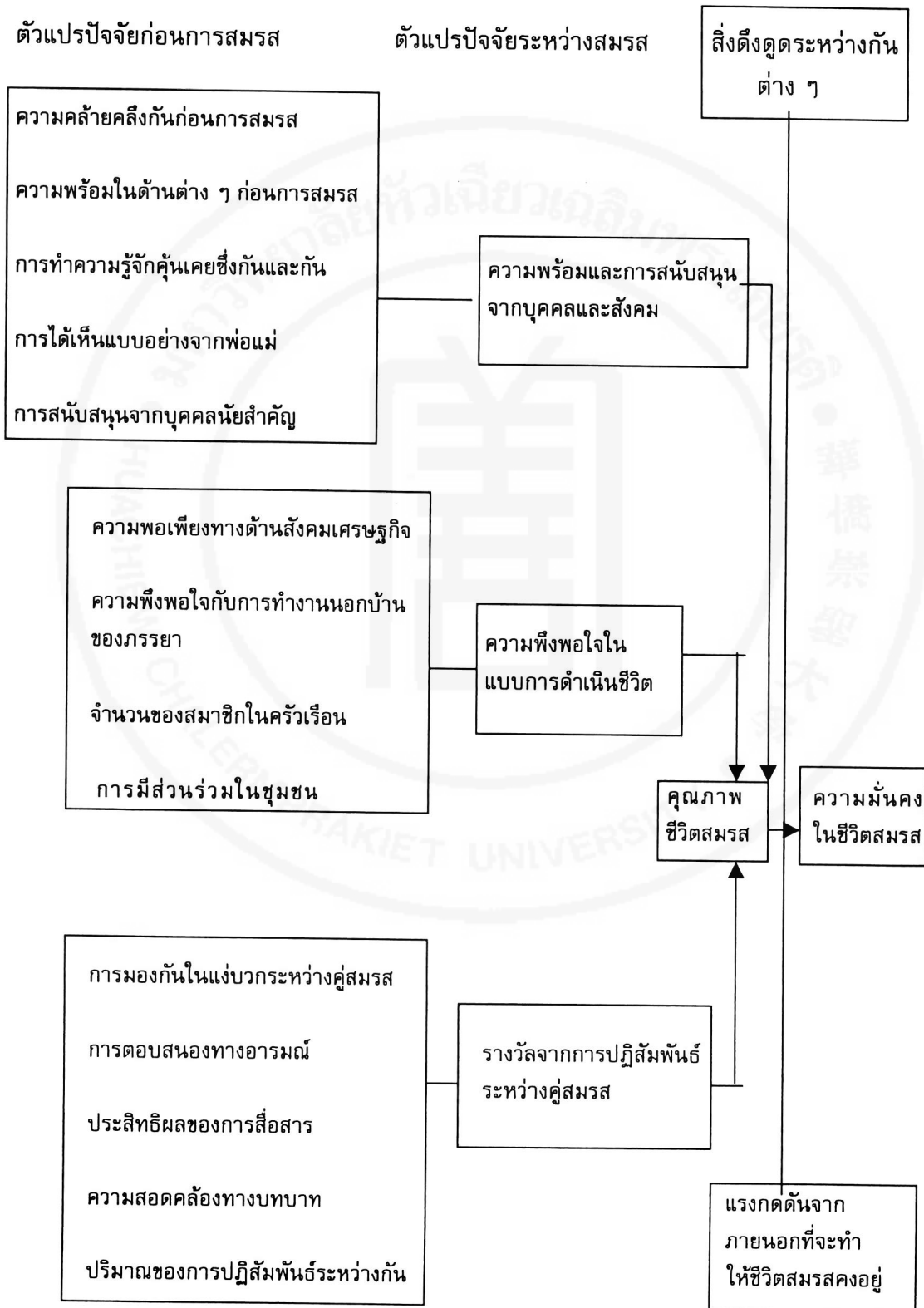
2.1 ความพึงพอใจในแบบอย่างการดำเนินชีวิต ซึ่งประกอบไปด้วย ความพอเพียงทางด้านสังคมเศรษฐกิจ ความพึงพอใจกับการทำงานนอกบ้านของภรรยา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และการมีส่วนร่วมในชุมชน

2.2 รางวัลจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส ได้แก่ การมองเห็นในแง่บวกระหว่างคู่สมรสการตอบสนองทางอารมณ์ ประสิทธิภาพของการสื่อสาร ความสอดคล้องทางบทบาท ปริมาณการปฏิสัมพันธ์

ตัวแปรทั้ง 2 ด้านที่กล่าวมานั้น มีผลกระทบและมีผลถึงความพึงพอใจในชีวิตสมรส และนำไปสู่ความสัมพันธ์ภาพที่ดีและไม่ดีในชีวิตสมรสต่อไป ซึ่งแสดงสรุปได้ดังแผนภูมิที่ 2.1

แผนภูมิที่ 2.1

ตัวแบบคุณภาพชีวิตสมรส และความมั่นคงในชีวิตสมรสของ Lewis and Spanier (1979)

1. ตัวแปรที่เป็นปัจจัยก่อนการสมรส

1.1 ความคล้ายคลึงของปัจจัยก่อนการสมรส

อายุ การศึกษา ศาสนา เชื้อชาติ ฐานะทางเศรษฐกิจ และฐานะทางสังคม การที่คู่สมรสมีความแตกต่างกันมากในเรื่องต่างๆ นี้ การปรับตัวและเรียนรู้ซึ่งกันและกันจะทำได้ด้วยความยากลำบาก ดังนั้นชายและหญิงก่อนตัดสินใจเลือกใครเป็นคู่ครองนั้น บรรทัดฐานที่นำมาใช้ในการพิจารณาคือการเลือกบุคคลที่มีความคล้ายคลึงกันซึ่งความคล้ายคลึงกันจะทำให้โลกทัศน์ในการดำเนินชีวิตคู่สามารถปรับตัวเข้ากันได้ง่ายและจะทำให้ความพึงพอใจในชีวิตสมรสนั้นเกิดขึ้นได้ในที่สุด

A.C Kerckhoff (อ้างใน อุบลรัตน์ พิชญชยะนนท์. 2531 : 16) ศึกษาถึงแบบแผนการเลือกคู่ครองพบว่า บุคคลมีแนวโน้มที่จะเลือกคู่ครองที่มีความคล้ายกับตนเอง

จากการศึกษาของ กมลา แสงสีทอง (อ้างใน อุบลรัตน์ พิชญชยะนนท์. 2531 : 16) พบว่าผู้ที่มีสังคมคล้ายกันหรือมีความเหมือนในสิ่งต่าง ๆ กัน เช่น อายุ เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะทางสังคม อาชีพ การศึกษา ฯลฯ มีโอกาสได้แต่งงานกันทั้งนี้เนื่องจาก

1. บุคคลที่มีความคล้ายคลึงกัน หรือบุคคลที่อยู่ในลักษณะเดียวกันมีโอกาสได้พบปะติดต่อกันมากกว่าบุคคลที่มีความต่างกัน
2. ภาวะทางสังคมผลักดันให้บุคคลจำกัดวงอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เช่น กลุ่มสีผิวเดียวกัน ลัทธิศาสนาเดียวกัน ฐานะทางเศรษฐกิจหรือการศึกษาอยู่ในระดับเดียวกัน เป็นต้น
3. ผู้ที่มีความคล้ายคลึงกันสามารถที่จะเข้าใจกันได้โดยง่ายกว่าผู้ที่แตกต่างกัน

ดังนั้นความคล้ายคลึงกันของคู่สมรส จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญและมีผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส ได้แก่ความคล้ายคลึงกันทางอายุ ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษา ศาสนา เชื้อชาติ ความคล้ายคลึงกันทางฐานะ และความคล้ายคลึงกันทางสังคม เป็นต้น ทั้งนี้เพราะความคล้ายคลึงกันดังกล่าวจะช่วยให้โลกทัศน์ในการดำเนินชีวิตของคู่สมรสดำเนินไปด้วยดีและลดความขัดแย้งระหว่างคู่สมรส โดยมีค่านิยม มีความคาดหวังและแบบแผนพฤติกรรมระหว่างคู่สมรสที่ใกล้เคียงกัน

1.1.1 ความคล้ายคลึงกันทางอายุ

อายุของคู่สมรสเมื่อแต่งงานและอยู่ด้วยกัน ถ้ามีความแตกต่างระหว่างอายุกันมาก อาจทำให้เกิดปัญหาในชีวิตสมรสได้ เพราะการมีวัยต่างกันมากจะทำให้คู่สมรสมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันไปเพราะประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ความสนใจในการรับรู้ ความต้องการในชีวิตย่อมแตกต่างกันไปด้วย

Bumpass and Sweet (1972 อ้างในเอมอร มณีวัฒนา. 2538 : 39) มีทัศนะว่า ความคล้ายคลึงระหว่างอายุของสามี ภรรยา อาจก่อให้เกิดความไม่สมดุสยของการรวมอำนาจ ในครอบครัวโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภรรยาที่มีอายุมากกว่าสามี จากการศึกษาพบว่า ยิ่งคู่สมรส มีความคล้ายคลึงกันทางอายุมากเท่าใด ย่อมทำให้ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสมีมากยิ่งขึ้น

วันทนา กลิ่นงาม (2523) ศึกษาวิจัยพบว่า ภาวะหย่าร้างของประชากรในประเทศไทยพบว่า การหย่าร้างส่วนใหญ่มักเป็นลักษณะของคู่สมรสที่สามีอายุมากกว่าภรรยา 2 ปีขึ้นไป ในขณะที่คู่สมรสที่ยังอยู่กินด้วยกันส่วนใหญ่สามีอายุเท่ากับภรรยา หรือมากกว่า 1 ปี

1.1.2 ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษา

การที่คู่สมรสมีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน คู่สมรสที่ผ่านการอบรมในการเรียนรู้ทางสังคมจากสถาบันการศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจจะทำให้รสนิยมการดำเนินชีวิตแตกต่างกันไปด้วย หากมาจากสถาบันการศึกษาที่ไม่แตกต่างกันมากก็จะทำให้เข้าใจความรู้สึกในการดำเนินชีวิตที่เหมือนกัน ซึ่งทำให้ต่างฝ่ายต่างไม่มีปมด้อยของกันและกัน ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดความเกรงใจ การให้เกียรติซึ่งกันและกัน ชีวิตการสมรสย่อมทำให้เกิดความพึงพอใจได้ง่ายกว่า คู่สมรสที่มีการศึกษาที่แตกต่างกัน

Bumpass and Sweet (1972 อ้างในเอมอร มณีวัฒนา. 2538 : 44) ได้ศึกษาในสหรัฐอเมริกา พบว่า คู่สมรสที่มีการศึกษาแตกต่างกันมากเท่าใดย่อมทำให้ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสมีมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะในคู่สมรสที่ภรรยา มีระดับการศึกษาที่สูงกว่าสามี มีอัตราการหย่าร้างสูงกว่าในกลุ่มของคู่สมรสที่สามีระดับการศึกษาสูงกว่าภรรยาและกลุ่มที่ภรรยาที่มีระดับการศึกษาเท่ากัน

นิตยา พิริยะธรรมวงศ์ (2533) ศึกษาคู่สมรสในสังคมไทยพบว่ากลุ่มที่มีการศึกษาเท่าเทียมกันมีการหย่าร้างมากกว่ากลุ่มอื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหญิงและชายถือว่าคนมีวุฒิการศึกษาเท่าเทียมกันการโอนอ่อนผ่อนตามกันอาจมีน้อยกว่าเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นอาจทำให้มีความรุนแรงมากกว่า เนื่องจากการไม่ปรับตัวของทั้งสองฝ่าย

1.1.3 ความคล้ายคลึงกันทางศาสนา

แต่ละศาสนาย่อมมีความเชื่อ ความศรัทธา พิธีกรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีที่แตกต่างกันดังนั้นคู่สมรสที่ต่างศาสนากันจะมีปัญหาในเรื่องของความเชื่อถือ และการปฏิบัติตนต่อศาสนา เช่น การกราบไหว้ การแต่งกาย การรับประทานอาหาร การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น ซึ่งทำให้คู่สมรสต้องปรับตัวเข้าหากันอย่างมากกว่าคู่สมรสที่นับถือศาสนาเดียวกัน

1.1.4 ความคล้ายคลึงด้านเชื้อชาติ

คนที่มีเชื้อชาติเดียวกันย่อมมีขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมเหมือนกัน คู่สมรสที่ต่างเชื้อชาติกันย่อมต้องปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมซึ่งกันและกัน ซึ่งบางครั้งอาจทำให้ต้องมีความขัดแย้งขึ้นมาได้หากไม่สามารถปรับตัวเข้าหากันได้

1.1.5 ความคล้ายคลึงกันทางฐานะทางเศรษฐกิจ

คู่สมรสที่มีพื้นฐานทางครอบครัวที่ใกล้เคียงกันย่อมไม่นำความเลื่อมล้ำซึ่งกันและกันสู่คู่สมรส หากคู่สมรสที่มาจากพื้นฐานของคนที่มีความร่ำรวยและมีฐานะทางเศรษฐกิจดีร่ำรวย และคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งเป็นคนจน ย่อมนำมาซึ่งปัญหาได้ เพราะอาจจะมองกันในเรื่องของทรัพย์สินสมบัติ ซึ่งการอยู่ด้วยกันต้องเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยไม่ได้นำเอาฐานะทางเศรษฐกิจมาปะปนกับการใช้ชีวิตคู่ ซึ่งหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีการคิดหรือระแวงในเรื่องทรัพย์สินสมบัติซึ่งหากนานไปอาจนำความขัดแย้งมาสู่ครอบครัวได้

1.1.6 ความคล้ายคลึงกันทางฐานะทางสังคม

คู่สมรสที่มีฐานะสังคมรอบข้างที่คล้ายคลึงกันย่อมไม่นำปัญหามาสู่ครอบครัว หากคู่สมรสที่มาจากพื้นฐานทางสังคมที่แตกต่างกัน รสนิยม ความสนใจ กิจกรรม และความต้องการก็จะต่างกันไปด้วย เช่น การเล่นเกม ดนตรี การพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งถ้าพื้นฐานความต้องการที่ต่างกันย่อมนำความขัดแย้งมาสู่ครอบครัวได้ เพราะต่างฝ่ายต่างไปคนละทิศคนละทางกันและไม่ได้สนใจในเรื่องเดียวกัน

1.2 การได้เห็นแบบอย่างจากบิดา มารดา

ความประทับใจในการแสดงบทบาทหน้าที่ของการเป็นบิดา/มารดา สามารถนำมาเป็นแบบอย่างการดำเนินชีวิตของครอบครัวตนเอง หากคู่สมรสที่มีแบบอย่างที่ดีจากบิดามารดา นั้นหมายความว่าย่อมใช้เป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ชีวิตคู่ และหากคู่สมรสที่มีแบบอย่างจากบิดา-มารดาที่ไม่ดี มีแต่ความรุนแรง การใช้กำลัง อำนาจระหว่างกัน การดำเนินชีวิตคู่ก็จะมีปัญหา และอุปสรรคตามกันไป เพราะสิ่งที่ได้เห็นเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี

1.3 การสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญ

การสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญคือ การที่คู่สมรสได้รับการส่งเสริมจากบุคคลที่มีความสำคัญก่อนการสมรส คือจากบิดา-มารดา ญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูงของทั้งสองฝ่าย

เจลีเยว บุกยุงค์ (2526 อ้างในอุบลรัตน์ พิชญชยะนันท์, 2531 : 22) หมายถึง การที่คู่สมรสได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจาก พ่อ-แม่และเครือญาติในการที่จะตัดสินใจก่อนแต่งงาน ซึ่งในทางสังคมวิทยาถือว่าครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมที่เล็กที่สุดเป็นหน่วยของเครือญาติ ซึ่งเริ่มต้นด้วยชาย-หญิงคู่หนึ่งตกลงร่วมชีวิตกันและอาจอยู่รวมกันเป็นกลุ่มได้หลายชั่วอายุคนบางครั้งสมาชิกในครอบครัวก็แยกตัวออกไปสร้างครอบครัวใหม่เป็นครอบครัวอิสระ แต่ก็ยังนับถือครอบครัวเดิมว่าเป็นเครือญาติ มีทุกข์-สุข อย่างไม่รู้ช่วยเหลือนกันตามความจำเป็น ดังนั้นเครือญาติและมิตรที่ดี จึงเป็นเครื่องช่วยสร้างความอบอุ่นทางใจให้แก่ผู้ที่สมาชิกได้มาก แต่ความผูกพันในทางเป็นญาติจะมีผลปฏิบัติต่อคนที่เป็ญาติกัน อย่างไรก็ตามย่อมขึ้นอยู่กับข้อกำหนดทางสังคม หรือวัฒนธรรมของแต่ละสังคม

ดังนั้นการที่บุตรชาย หญิงจะมีคู่ครอง บิดา มารดาจะมีอิทธิพลในทางที่จะเลือก และตัดสินใจว่าผู้ใดเป็นผู้ที่เหมาะสมแก่บุตรธิดาของตน หากได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริม จากบิดา มารดาหรือญาติพี่น้อง โอกาสในการที่จะสมรสกันนั้นก็จะมีมาก และเมื่อเข้าสู่ชีวิต สมรสแล้ว ก็ยังคงได้รับการยอมรับจากญาติ พี่น้อง ตลอดจนได้รับความอบอุ่นทางใจ ตลอดจน ความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ จะส่งผลให้มีความสุขในชีวิตสมรสตามมาและส่งผลให้คู่สมรส นั้นบังเกิดความพึงพอใจในชีวิตสมรสด้วย

2. ตัวแปรที่เป็นปัจจัยระหว่างการสมรส

2.1 ความพึงพอใจในแบบแผนการดำเนินชีวิต

2.1.1 ความพอเพียงของรายได้ครอบครัว

สมรสที่ราบรื่นและมีความสุขนั้น จะต้องมีส่วนประกอบหลายอย่าง ซึ่งนอกเหนือ จากคู่สมรสที่จะต้องมีความรัก ความเห็นอกเห็นใจ ความเข้าใจซึ่งกันและกันแล้ว คู่สมรสจะต้อง มีรายได้พอสมควรที่ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันฉันท์สามี - ภรรยาได้ ชีวิตสมรสจึงจะมี ความสุขและในภาวะเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ ความรักอย่างเดียวไม่สามารถที่จะใช้ชีวิตคู่ ได้ หากคู่สมรสมีรายได้ไม่เพียงพอในการใช้จ่ายในครอบครัว แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า เงินจะ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในชีวิตคู่ที่จะทำให้ชีวิตมีความสุขได้ แต่เงินเป็นส่วนประกอบประการหนึ่ง ที่มีส่วนในการใช้ชีวิตคู่ จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า รายได้น่าจะเป็นปัจจัยประการหนึ่งในการที่จะนำ ไปสู่ความสัมพันธที่ดีหรือไม่ดีในครอบครัวได้

Philips Cutright (1971 อ้างใน อุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนนท์. 2531 : 24) พบว่า รายได้ของครอบครัวมีผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส และคู่สมรสที่มีรายได้สูง จะมี ความมั่นคงในชีวิตสมรสมากกว่าคู่สมรสที่มีรายได้ต่ำ โดยเขาได้แสดงให้เห็นถึงสถิติของการ หย่าร้าง โดยการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่มีรายได้สูงกับกลุ่มที่มีรายได้ต่ำ โดยเขาอธิบายว่า รายได้จะเป็นสิ่งที่เชื่อมโดยตรงในการทำให้เกิดแบบแผนพฤติกรรมบริโภครายได้ในครอบครัว การบริโภคจึงเป็นกิจกรรมประจำวันที่บอกเหตุให้ภรรยาารู้สึกว่าสามีได้ทำหน้าที่ในบทบาทผู้หา เลี้ยงครอบครัวได้อย่างไรและระดับความพึงพอใจของการบริโภคจะช่วยให้ภรรยาความรู้สึก ของการมีอำนาจในบทบาทภรรยาและบทบาทแม่บ้าน ซึ่งสิ่งนี้จะเป็นการเสริมแรงความรู้สึกที่ดี ของภรรยาที่มีต่อตัวสามี ในทำนองเดียวกันความรู้สึกของสามีที่มีต่อตนเองนั้นจะสนองความรู้สึก ในบทบาทการเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวที่เพียงพอซึ่งจะเป็นการประเมินตนเองและการประเมินในแง่บวกจะเป็นการสร้างให้เกิดความพึงพอใจและนำไปสู่ความสัมพันธที่ดีหรือไม่ดีได้

2.1.2 ระยะเวลาการสมรส

การใช้ชีวิตร่วมกันของการเป็นสามี และภรรยา ซึ่งระยะเวลาการสมรส จะนำไปสู่ ปัญหาและความขัดแย้งได้ เพราะคู่สมรสเมื่อมีการใช้ชีวิตร่วมกัน พฤติกรรม การแสดงออก นิสัยใจคอ ก็จะแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน ซึ่งการใช้ชีวิตคู่ต้องอดทนต่อสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับ

วันทนา กลิ่นงาม (2525) ศึกษาภาวะการหย่าร้างของประชากรไทย พบว่าสตรี ที่หย่าร้างส่วนใหญ่หย่าร้างในขณะที่ระยะเวลาการสมรสไม่ถึง 5 ปี กล่าวคือร้อยละ 58.1 สำหรับกรุงเทพมหานคร และถึงร้อยละ 72.6 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อัตราส่วนของผู้ หย่าร้างเริ่มลดลงเรื่อยๆ เมื่อระยะเวลาการสมรสเพิ่มขึ้น โดยจำนวนปีสมรสเฉลี่ยเท่ากับ 4.3 ปี ในกรุงเทพมหานครและ 3.4 ปี ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามลำดับ

สุดา ภิรมณ์แก้ว (2522) ศึกษาการหย่าร้างที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร พบว่า ส่วนใหญ่จะมีการหย่าร้างในช่วง 1-3 ปี แรกของการสมรส

2.2 ปัจจัยด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส

2.2.1 ความสมานฉันท์ทางบทบาท (Role Consensus)

ความสมานฉันท์ทางบทบาท หมายถึง ระดับความสอดคล้องเกี่ยวกับความเชื่อ หรือความปรารถนาของ คู่สมรส 2 บุคคล เกี่ยวกับพฤติกรรมว่า พฤติกรรมใดควรทำหรือ ไม่ควรทำในบทบาทหนึ่งโดยเฉพาะ (อ้างในจันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล. 2526 : 32)

จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526 : 32) พบว่า ชาย หญิง เมื่อแต่งงานกัน ย่อมจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับความคาดหวังทางบทบาทซึ่งกันและกัน และความคาดหวังนี้บางอย่าง ก็แตกต่างกัน หรือบางอย่างก็เหมือนกัน และถ้าสามี ภรรยาไม่สามารถทำให้ความคาดหวังของ บทบาทสอดคล้องกันได้ก็อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งได้ และนำไปสู่การไม่พอใจในชีวิตสมรส แต่ทางกลับกันถ้าสามี ภรรยา มีความสามารถในการทำให้เกิดความสอดคล้องในเรื่องเกี่ยวกับ บทบาทก็จะทำให้เกิดความปรองดองกันขึ้นความสมานฉันท์ทางบทบาทก็เกิดขึ้นโดยผ่าน กระบวนการปฏิสังสรรค์เชิงสัญลักษณ์จากการแสดงออกของอีกฝ่ายหนึ่ง (Taking the role of the other) ทำให้สามารถรับรู้ถึงความคล้ายคลึงกัน

Jacobson (1952 อ้างในจันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล. 2526 : 34) ทำการศึกษาพบว่า คู่สมรสที่หย่าร้างกันจะแสดงความไม่ลงรอยในทัศนคติที่มีต่อบทบาทของสามี และ ภรรยา ในชีวิตสมรสมากกว่าคู่สมรสที่ยังคงอยู่ด้วยกัน

2.2.1 ประสิทธิภาพของการสื่อสารระหว่างคู่สมรส

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 กล่าวว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนภาวะเชิงจิตวิสัย เช่น ความคิด อารมณ์ และความเชื่อถือ โดยอาศัยภาษา สายตา การเลียนแบบ การชักชวนให้คิด การสื่อสาร ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญของการเป็นเอกภาพ และหมายถึงการมีความต่อเนื่องและจรรโลงรักษาไว้

ประมะ สตะเวทิน (2531 : 7) กล่าวว่า การสื่อสารคือ กระบวนการถ่ายทอดสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่งไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งโดยผ่านสื่อ

เอมอร์ มณีวัฒนา (2538 : 32) สรุปองค์ประกอบที่สำคัญของการสื่อสารไว้ดังนี้

1. การมีมโนภาพแห่งตน ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อตนเอง
2. ความสามารถในการเป็นผู้ฟังที่ดี
3. มีทักษะในการแสดงความคิดเห็นอย่างชัดเจน
4. มีความสามารถควบคุมอารมณ์ และแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม
5. มีความตั้งใจที่จะเปิดเผยตนเองต่อบุคคลอื่นอย่างจริงใจ

การสื่อสารระหว่างคู่สมรสที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หมายถึงการที่คู่สมรสสื่อสารกันได้ มีความเข้าใจกันและเข้าใจตนเอง เป็นผู้ฟังที่ดี กล้าแสดงความคิดเห็นต่อคู่สมรส สามารถรับฟังความคิดเห็นของคู่สมรสได้ และสามารถควบคุมอารมณ์ได้ด้วย

Navran (อ่างใน สมพงษ์ ธนธัญญา. 2540 : 36) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “แบบแผนของการสื่อสารของคู่สมรส” ผลการศึกษาพบว่า เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคู่สมรสที่มีความสุขและคู่สมรสที่ไม่มีความสุข คู่สมรสที่มีความสุขจะมีพฤติกรรมดังนี้

1. พูดคุยกันมากกว่า
2. แสดงความเข้าใจในคำพูดของคู่สมรสมากกว่า
3. สื่อสารกันในเรื่องที่กว้างขวางกว่า
4. เปิดการสื่อสารระหว่างกันได้ตลอดเวลา
5. ไวในการรับรู้ความรู้สึกของคู่สมรสมากกว่า
6. มีภาษาที่มีความหมายระหว่างกันเป็นส่วนตัว
7. ใช้ภาษา ท่าทางในการสื่อสารระหว่างกันมากกว่า

คู่สมรสที่ประสบความสำเร็จในชีวิตสมรสนั้น มักมีการสื่อสารระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแต่ละฝ่ายสามารถที่จะแสดงความรู้สึกออกมาได้อย่างเปิดเผย และทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเกิดความพึงพอใจ การสื่อสารระหว่างคู่สมรสในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส คือความถี่ในการพูดระหว่างกันและต้องเข้าใจกัน โดยต้องปราศจากความขัดแย้ง และจะต้องเป็นผู้ฟังที่ดีและมีความเข้าใจในคู่สมรสและให้ความนับถือคู่สมรสด้วย จะทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างดี ทักษะในการสื่อสารที่สำคัญประการหนึ่งได้แก่ ความสามารถในการเป็นที่ปรึกษาและแก้ไขปัญหา คู่สมรสทุก ๆ คู่ที่แต่งงานกันย่อมมีความยุ่งยากในชีวิตสมรส

ส่วนคู่สมรสที่สามารถปรึกษาหารือกัน จะทำให้มีความสุขและลดปัญหาที่จะเกิดขึ้น และทำให้เกิดปัญหาน้อยลง

ผู้วิจัยนำรูปแบบการสื่อสารนี้มาใช้ในการศึกษาความสัมพันธ์ในครอบครัวจะทำให้สามารถพิจารณาได้จากการกระทำระหว่างสมาชิกในครอบครัว โดยผ่านกระบวนการติดต่อสื่อสารซึ่งอาศัยสัญลักษณ์และการแปลความหมายจากการรับรู้ของแต่ละฝ่ายเป็นพื้นฐาน ดังนั้นเมื่อสามีภรรยาเกิดปฏิสัมพันธ์ในทางลบ (การสื่อสารในทางลบ) จะยังผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในครอบครัวได้ ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญของการสื่อสารเป็นสิ่งที่ช่วยให้คนเกิดความเข้าใจกัน นำไปสู่การเพิ่มความรัก ความผูกพันที่มีต่อกัน ซึ่งในมุมกลับกัน การสื่อสารที่ไม่ชัดเจนจะนำไปสู่ความรู้สึกที่ไม่ดีต่อกัน และเกิดความขัดแย้งได้ ในเรื่องของการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างระหว่างกัน ด้วยการหันหน้ามาปรับความเข้าใจด้วยการใช้วิธีการติดต่อสื่อสารที่ดีต่อกันเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ร่วมกันแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องของกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างหนีปัญหา

2.2.3 ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต (Companionship)

ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตเป็นสิ่งที่มีความสูงในทรรศนะการมองชีวิตการแต่งงานของคนในสังคมปัจจุบัน ครอบครัวดำเนินไปพร้อมกับภาวะการเปลี่ยนแปลงจากสถาบันไปสู่ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต

การเปลี่ยนแปลงแบบแผนความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และการแยกออกมาเป็นครอบครัวเดี่ยว เป็นอิสระจากเครือญาติและการแยกตัวทางสังคมของครอบครัวในเมือง ทำให้คู่สมรสกลายเป็นเพื่อนที่มีความสำคัญต่อกันและเป็นบ่อเกิดของการค้าจุนทางด้านอารมณ์และสังคมของบุคคล ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตจึงเป็นกระบวนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของคู่สมรส (จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนกุล. 2526 : 28)

Burgess and Locke (1950 อ้างใน จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนกุล. 2526 : 27) กล่าวว่า มโนทัศน์เกี่ยวกับครอบครัวแบบอุดมคติในลักษณะของความเป็นสถาบันและความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต จากจุดยืนที่มองครอบครัวเป็นสถาบัน ซึ่งมีความเป็นเอกภาพของสถาบัน อาศัยแรงผลักดันของสังคม (Social pressure) ซึ่งมีผลกระทบไปยังสมาชิกในครอบครัว โครงสร้างของครอบครัวแบบอุดมคติที่เป็นเพื่อนคู่ชีวิต เน้นความเป็นเอกภาพหรือความเป็นหนึ่งเดียวกันเป็นผลมาจากความรักที่มีต่อกันและกัน และความเชื่อมโยงที่เป็นน้ำใจเดียวกันของสามี-ภรรยา แบบแผนครอบครัวในอดีตที่มีการปกครองแบบพ่อกับลูกนั้น มีลักษณะใกล้เคียงกัน โครงสร้างของครอบครัวแบบอุดมคติที่เป็นสถาบัน ซึ่งประกอบไปด้วยอำนาจของจารีตประเพณี ศาสนา กฎหมายและการยินยอมของสมาชิกในครอบครัวต่ออำนาจของบิดา-มารดา แต่ครอบครัวสมัยใหม่มักจะมีลักษณะใกล้เคียงกันแบบแผนของครอบครัวในอุดมคติที่เป็นเพื่อนคู่ชีวิตมาก ซึ่งสมาชิกภายในครอบครัวมีความพอใจในการแสดงออกในระดับสูงก็จะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยอาศัยความเกี่ยวพันของความรัก ความพอใจกัน และมีสิ่งที่สนใจร่วมกัน

Blood and wolfe (1960 อ้างในจันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล. 2526 : 29) ได้จำแนกความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต (Type of companionship) ออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตในเชิงองค์การ (Organization Companionship) หมายถึง การที่สามี ภรรยาต่างเข้าไปมีส่วนร่วมในองค์การประเภทใดประเภทหนึ่ง ซึ่งมีอยู่หลายประเภทด้วยกัน เป็นการใช้เวลาภายนอกเป็นส่วนใหญ่

2. ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตในการให้ข่าวสาร (Informative Companionship) เป็นการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ที่ต่างฝ่ายต่างได้รับรู้มา ทำให้ทั้งสองฝ่ายมีความรู้สึก ว่าต่างก็มีส่วนร่วมในการเป็นเพื่อนคู่ชีวิต เช่น การเล่าเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับที่ทำงานให้อีกฝ่ายหนึ่งฟัง เป็นต้น ซึ่งทำให้ทั้งสองฝ่ายเหมือนอยู่ในเหตุการณ์เดียวกัน

3. ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตที่เกี่ยวข้องกับเพื่อนร่วมงานของทั้งสองฝ่าย (Colleague Companionship) ซึ่งได้แก่ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตในแง่ที่เกี่ยวข้องกับเพื่อนร่วมงานของทั้งสองฝ่าย ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตประเภทนี้คือการที่คู่สมรสต่างก็รู้จักเพื่อนร่วมงานอีกฝ่ายหนึ่งคือสามี รู้จักเพื่อนร่วมงานของภรรยา และภรรยาก็รู้จักเพื่อนร่วมงานของสามี รวมทั้งมีการไปเยี่ยมหรือ พบปะเพื่อนร่วมงานของทั้งสองฝ่ายด้วยกัน

4. ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตในเชิงมิตรภาพ (Friendship Companionship) ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตประเภทนี้หมายถึงการมีส่วนร่วมในมิตรภาพ เป็นผลจากการไปเยี่ยมเยียนเพื่อนฝูงของทั้งสองฝ่าย ทำให้สามี ภรรยาที่มีความสนิทสนมเพื่อนร่วมงานของทั้งสองฝ่ายเป็นอย่างดี

การที่คู่สมรสมีเวลาให้แก่กันมากในการทำกิจกรรมร่วมกัน หรือมีสิ่งสนใจร่วมกัน ในเวลาว่าง รวมทั้งมีการติดต่อกันมากขึ้น ทำให้คู่สมรสมีความเข้าใจต่อกันเป็นอย่างดี และช่วย เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว

Little (1982 อ้างในสุมิตรา รัฐประสาท. 2537 : 43) กล่าวถึงลักษณะความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน 4 ประการ ของคู่สมรสที่ได้จากการเป็นเพื่อนคู่ชีวิต

1. ความสนใจในการทำกิจกรรมว่างร่วมกัน
2. ร่วมรับรู้ในความรู้สึก และความคิดของกันและกัน
3. ฟังความคิดเห็นและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน
4. มีความพึงพอใจในความสัมพันธ์ทางเพศร่วมกัน

สรุปได้ว่าความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตเป็นปัจจัยด้านการปฏิสัมพันธ์ที่มีความสำคัญมาก เพราะการที่คู่สมรสจะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขนั้น ไม่ใช่แค่สามี-ภรรยาเท่านั้น ซึ่งบางครั้ง คู่สมรสต่างต้องการที่จะมีเวลาพักผ่อนด้วยกัน เป็นเพื่อนหยอกล้อเล่นกัน และสามารถที่จะพูด ทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่กันและกันได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรด้านความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตเข้ามา เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัว

2.2.4 ความขัดแย้งในครอบครัว

ความขัดแย้งเกิดขึ้นได้เป็นประจำ จนเป็นเรื่องธรรมดาในครอบครัวและสังคม ความขัดแย้งซึ่งอาจจะไม่ได้ก่อให้เกิดผลในทางลบเสมอไป ซึ่งบางครั้งอาจจะไม่ต้องหลีกเลี่ยง ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องธรรมชาติในชีวิตประจำวันเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงหรือเจริญเติบโตไปในทางที่ดีแต่ถ้าหากเป็นเรื่องความขัดแย้งที่รุนแรงก็ต้องผ่อนหนักเป็นเบาเพื่อไม่ให้เป็นเรื่องใหญ่ขึ้น

ความขัดแย้งในครอบครัว หมายถึง การคิดหรือการแสดงออกในเรื่องต่าง ๆ ที่ไม่สามารถตกลงกันได้ เช่น การใช้อำนาจในการตัดสินใจ การคำนึงถึงประโยชน์ที่จะได้รับการโต้แย้ง การดำเนินคดี ต่อดจนการทำร้ายร่างกายซึ่งกันและกัน (อ้างในบุญประคอง ภาณุรัตน์. 2531 : 28)

ซึ่งความขัดแย้งในบทบาทอาจจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีได้ ถ้าคู่สมรสไม่มีความเข้าใจกัน หรือหาทางเลือกที่ดีในการแก้ไขปัญหาไม่ได้ นอกจากนี้การออกไปทำงานนอกบ้านของภรรยา ก็ก่อให้เกิดความขัดแย้งได้ เนื่องจากทำให้เกิดความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัว เช่น การมีเวลาให้กับครอบครัวน้อยลง หรือให้ความสำคัญในตัวคู่สมรสน้อยลง เป็นต้น ความขัดแย้งดังกล่าวจึงนำไปสู่ความไม่มั่นคงในสัมพันธภาพที่ดีของครอบครัวได้

Sprey (1979 อ้างใน สุรีย์ วิภาสประทีป. 2534 : 18) ได้นำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับความขัดแย้งในครอบครัวไว้ 5 ประการคือ

1. ความขัดแย้งในเรื่องความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับความเป็นอิสระและการใช้อำนาจระหว่างกันจะมีผลกระทบต่อคุณภาพและความมั่นคงของการแต่งงานมากกว่าความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในเรื่องงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัว
2. การคาดหวังอย่างมากว่าจะต้องเห็นพ้องต้องกันในเรื่องสำคัญต่างๆ ทำให้ความขัดแย้งในชีวิตสมรสมีมากขึ้น
3. ยิ่งแรงจูงใจที่จะอยู่ร่วมกันมีมากเท่าใด ทักษะหรือความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้งจะมีมากขึ้นเท่านั้น
4. ความสามารถในการติดต่อสื่อสารจะทำให้ความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้งมีมากขึ้น
5. ยิ่งระดับความยืดหยุ่นของทัศนคติและพฤติกรรมมีมากเท่าใด ความไว้วางใจในระหว่างกันจะมีมากขึ้นเท่านั้น

สุพัตรา สุภาพ (2518 : 62-66) แบ่งลักษณะของการขัดแย้งในครอบครัวไว้ 2 ลักษณะคือ

1. การขัดแย้งโดยส่วนตัว ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของบุคลิกภาพต่าง ๆ เช่น ระหว่างสามี-ภรรยาที่มีประสบการณ์ ค่านิยม ทัศนคติต่างกัน ซึ่งแยกออกได้เป็นด้านอารมณ์ แบบของความประพฤติ บทบาท ค่านิยม ความรัก และสาเหตุอื่น ๆ เช่น การมีทัศนคติในเรื่องเพศต่างกัน กลัวการมีบุตร และการไม่ยอมมีความสัมพันธ์ทางเพศ

2. การขัดกันในด้านสังคม ครอบครัวทุกครอบครัวอยู่ในสังคม ดังนั้น สิ่งแวดล้อมทางสังคมจึงมีผลกระทบต่อครอบครัว การขัดกันด้านสังคมนั้นแบ่งออกได้ดังนี้คือ

2.1 การขัดกันทางวัฒนธรรม ครอบครัวที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมแตกต่างกันมาก โอกาสที่จะขัดแย้งกันก็มีได้ง่าย ส่วนใหญ่ก็จะเป็นเรื่องศาสนา ภาษา ฐานะทางเศรษฐกิจ และแบบของความประพฤติ

2.2 การขัดกันในเรื่องอาชีพ อาชีพมีส่วนสำคัญต่อชีวิตสมรสมาก เช่น สามีมีอาชีพที่ต้องออกจากบ้านไปเสมอๆ ทำให้ภรรยาเกิดความว่าเหว่

2.3 การทำงานของฝ่ายหญิง ในสังคมสมัยใหม่ผู้หญิงมีบทบาทในเรื่องการทำงานมากขึ้น ผลก็คือ ช่วยเพิ่มพูนรายได้ ผลเสียก็คือเด็กจะขาดความอบอุ่น ขาดการอบรม ทำให้บ้านขาดการดูแลหรือบางครั้งมักจะมีอารมณ์เสียจากการทำงาน และเมื่อกลับจากทำงาน ต่างก็เหนื่อยด้วยกันทั้งคู่ อาจมีการโต้แย้งกันได้ง่าย

2.4 การว่างงาน ทำให้ขาดรายได้ หรือหากสามีว่างงานอาจรู้สึกเสียศักดิ์ศรีของตน ย่อมทำให้เกิดการแตกแยกในครอบครัวได้ง่าย

2.5 ปัญหาอื่นๆ เช่น ความแตกต่างระหว่างวัยมีมาก การมีญาติพี่น้องมาอาศัยอยู่ด้วย สภาพของตัวบ้านและสภาพแวดล้อมไม่น่าอยู่

ซึ่งการขัดแย้งของสามีและภรรยาในลักษณะต่าง ๆ เป็นเรื่องที่สามี ภรรยาจะต้องพึงระวังและพึงคิดเสมอถึงการกระทำต่างๆ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัวขึ้น เนื่องจากบางครั้งเรื่องเล็กๆ น้อย ๆ หากไม่เข้าใจกัน หรือไม่พูดกันให้เข้าใจอาจทำให้ปัญหาในครอบครัวตามมาได้

เสนอ อินทรสุขศรี (2514 : 16) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ชีวิตสมรสไม่ราบรื่นนั้นมีอยู่ 6 ประการคือ

1. การไม่มีบุตร เพราะบุตรเป็นลูกโซ่แห่งความรักของสามีภรรยา การขาดบุตรฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดทำให้ขาดสิ่งผูกพันที่ยึดมั่นทางจิตใจหรือหน้าที่ หนทางที่จะเลิกร่างกันก็มีง่าย

2. การใช้ชีวิตในสังคมและการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันน้อยเกินไปทำให้ต่างคนต่างไปคนละทาง ทำให้มีความรู้สึกนึกคิดหรือพูดจากันไม่รู้เรื่อง

3. สามีหรือภรรยาขี้บ่นและจู้จี้ ก่อให้เกิดความรำคาญ อาจอดทนได้ชั่วคราวแต่ความอดทนของคนเรามีขีดจำกัด วันหนึ่งอาจถึงจุดที่ทำให้ต้องแยกทางกันได้

4. ญาติผู้ใหญ่หรือพี่น้องเป็นต้นเหตุก่อให้เกิดความแตกแยกระหว่างสามี-ภรรยา เมื่อเกิดความไม่ลงรอย ขาดความเคารพนับถือกัน ขาดสำนึกในสิทธิของแต่ละฝ่ายการหย่าร้าง ย่อมติดตามมา

5. การทิ้งขว้างกันอย่างไรเหตุผล ไม่คำนึงถึงเวลา และสถานที่

6. ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดใช้กำลังหรือวาทะจ้าว้าวซึ่งกันและกันเสมอ

จะเห็นได้ว่าสาเหตุของความขัดแย้งนั้นมีหลายประการ ซึ่งอาจจะเกิดกับคู่สมรส ซึ่งมีความไม่เข้าใจกันแต่บางครั้งก็เกิดกับญาติพี่น้องของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เข้ามาสืบทบาทในครอบครัว แต่โดยส่วนใหญ่แล้วปัญหาความขัดแย้งนั้นจะมาจากคู่สมรสมากกว่า ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องของการขัดแย้งในเรื่องส่วนตัว การใช้วาจาที่ทำร้ายซึ่งกันและกัน หรือการแสดงพฤติกรรมที่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่พอใจ ปัจจัยเหล่านี้ถ้าหากไม่มีการแก้ไขก็จะทำให้เกิดความขัดแย้งจะนำไปสู่การแตกแยกของครอบครัวได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าความขัดแย้งในครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากในการใช้ชีวิตร่วมกันในครอบครัว แต่ถ้าหากคู่สมรสมีความเข้าใจกัน และสามารถที่จะปรับตัวเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่พียงมีต่อกันได้ก็จะทำให้ครอบครัวมีความสุข แต่ถ้าหากไม่สามารถปรับตัวหรือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นครอบครัวก็จะไม่มีความสุข

3. แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นมาก เริ่มตั้งแต่ครอบครัวซึ่งเป็นกลุ่มแรกความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (สุธีรา นุ้ยจันทร์. 2530 : 19) อันเนื่องมาจากสมาชิกในครอบครัวซึ่งได้แก่ พ่อ แม่ พี่ น้อง ได้ให้ความรัก ความผูกพัน ความใกล้ชิดสนิทสนม มีอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดร่วมกัน การเอาใจใส่เลี้ยงดูกัน ทำให้เกิดการขัดเกลาทงสังคม (Socialization) เป็นแบบแผน ความรัก ความเข้าใจ ค่านิยม ความเชื่อ คุณธรรม การประพฤติปฏิบัติต่อกัน ตลอดจนการปฏิบัติตนตามความเชื่อทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม และนอกจากนี้ยังรวมถึงการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม

3.1 ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว

ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวจะช่วยเสริมสร้างความผาสุก ความราบรื่น ความมั่นคงและความเป็นปึกแผ่นให้แก่ประเทศชาติ (สุธีรา นุ้ยจันทร์. 2530 : 19) และในระดับจุลภาค ความสัมพันธ์ที่ราบรื่นในครอบครัวจะเป็นเครื่องมือในการป้องกันปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับทุกคนในครอบครัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จรรยา สุวรรณทัต. 2523 : 4) มีผู้ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวได้หลายท่าน เช่น

สิริสมร สุขสวัสดิ์ (2523 : 10) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดผลดี หรืออาจก่อให้เกิดปัญหาได้เช่นกัน ซึ่งความสัมพันธ์ภายในครอบครัวนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติอันเนื่องจากสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ บิดา มารดา พี่น้องให้ความรัก ความผูกพัน ความใกล้ชิดสนิทสนม มีอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด มีการเอาใจใส่เลี้ยงดูกัน มีค่านิยมและการประพฤติปฏิบัติต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในแต่ละครอบครัวและรวมไปถึงเครือญาติพี่น้องในลำดับต่าง ๆ หากความสัมพันธ์ในครอบครัวดำเนินไปในทางที่ดี ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวนั้นก็จะเป็นพื้นฐานที่ดีของสังคม และช่วยเสริมสร้างความผาสุก ความราบรื่น ความมั่นคงและเป็นปึกแผ่นแก่ประเทศชาติ เพราะรากฐานของประเทศชาติคือครอบครัว ชาติที่มั่นคงแข็งแรงและมีความสุข เกิดจากครอบครัวที่มั่นคงแข็งแรง การสร้างชาติที่มีทิศทางถูกต้องจึงต้องเริ่มไปที่การสร้างครอบครัวเป็นจุดแรกโดยเฉพาะความผูกพันรักใคร่ในครอบครัวนั้นเป็นรากฐานของความสุขแห่งชีวิต ปกติชีวิตตั้งต้นมาจากครอบครัว ถ้าครอบครัวแตกแยกหรือขาดความผูกพัน รักใคร่ต่อกัน ชีวิตในสังคมย่อมแตกแยกประจวบตามตัว

กมลมา แสงสีทอง (2526 : 8) ให้ความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึงความสัมพันธ์ตามบทบาทที่คนเรามีต่อสมาชิกในครอบครัวถ้าความสัมพันธ์เป็นความปรองดอง ความรักใคร่ ความกลมเกลียวในครอบครัว นับว่าเป็นลักษณะของสัมพันธภาพที่ดี และถ้าเป็นความขัดแย้งหรือมีความรู้สึกที่เป็นอริต่อกันถือว่าเป็นลักษณะของสัมพันธภาพที่ไม่ดีของครอบครัว

กุลวรรณ วิทยาวงศรุจิ (2526 : 5-7) ชี้ให้เห็นว่าลักษณะพฤติกรรมที่บิดา-มารดาปฏิบัติต่อบุตร พฤติกรรมที่บุตรปฏิบัติต่อบิดา-มารดา และพฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อกันในด้านต่าง ๆ เป็นลักษณะของสัมพันธภาพในครอบครัว

ศรีทับทิม พานิชพันธ์ (2527 : 116) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวว่าเป็นความผูกพันรักใคร่ ความใกล้ชิด คู่กันเคยสนิทสนมระหว่างบิดา-มารดา และบุตรรวมทั้งเครือญาติ และบุคคลอื่น ๆ ในครอบครัวที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนนั้น ๆ ด้วยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นเรื่องที่สามารถก่อให้เกิดผลดีหรือเกิดปัญหาและเป็นมูลเหตุแห่งปัญหานานา ประการ

จากลักษณะดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าสัมพันธภาพในครอบครัวคือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 คน มีการติดต่อกัน มีความผูกพัน มีความรู้จักสนิทสนม ใกล้ชิด มีการติดต่อสื่อสารที่ทำให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างบุคคล สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวมีความสำคัญต่อสมาชิกในครอบครัวและสังคมโดยรวม การพัฒนาสัมพันธภาพในครอบครัวให้มีความมั่นคงจะเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาของบุคคลในครอบครัวได้จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

3.2 องค์ประกอบของสัมพันธภาพในครอบครัว

เมื่อนำความหมายของสัมพันธภาพมาใช้ในครอบครัวอาจกล่าวได้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัว คือความผูกพันแน่นแฟ้นระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย คือ พ่อแม่ หรือสามีและภรรยา หรือพ่อแม่ลูก และมีหน้าที่ ที่จะปฏิบัติต่อกัน มีความผูกพันซึ่งกันและกัน ซึ่งงานวิจัยที่ศึกษาี้ จะศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ พบว่า มีผู้ให้ลักษณะขององค์ประกอบของสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวไว้หลายท่านคือ

ศรีทับทิม พานิชพันธ์ (2527 อ้างในเอมอร มณีวัฒนา. 2538 : 19-20) กล่าวถึงสัมพันธภาพที่ดีในระหว่างคู่สมรส (สามี ภรรยา) ควรประกอบไปด้วยลักษณะดังนี้คือ

1. การมีความรัก และความเข้าใจซึ่งกันและกัน เช่นความเข้าใจในความต้องการของแต่ละฝ่าย เข้าใจในความอ่อนแอ ความเข้มแข็ง ความบกพร่องและความสามารถของแต่ละฝ่ายในบทบาทหน้าที่ของตนเองและคู่สมรสเป็นต้น ทั้งความรัก ความเข้าใจจะสามารถช่วยกันแก้ไขหรือปิดเป่าอุปสรรคและปัญหาต่างๆที่บังเกิดขึ้นกับครอบครัวได้โดยสันติวิธี

2. การแสดงความจริงใจต่อกัน มีความเลื่อมใสศรัทธา ความเชื่อถือและความไว้วางใจตลอดจนความเชื่อใจซึ่งกันและกัน ต่างฝ่ายต้องมีความซื่อสัตย์และจริงใจต่อกัน ซึ่งทั้งคู่ควรหลีกเลี่ยงการแสดงพฤติกรรมในทางที่จะก่อให้เกิดถึงความนอกใจ หรือไม่จริงใจกัน

3. ความอดทนและการให้อภัย ไม่มีสามี ภรรยาผู้ใดที่จะไม่ประสบข้อขัดแย้ง หรือปัญหายุ่งยากกังวลใจในชีวิตสมรสในฐานะสามีภรรยาที่ดีท่านควรพยายามมองข้ามข้อบกพร่องเล็กๆน้อยๆของกันและกัน เมื่อเกิดปัญหาควรหันหน้าเข้าหากันและกันร่วมกันปรึกษาหารือ และช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

4. การปรับตัวในเรื่องเพศ สามี-ภรรยาบางคู่อาจมีปัญหาในเรื่องเพศ เนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องเพศ หรือความไม่สมบูรณ์ หรือความอ่อนแอ หรือเลื่อมสมรรถภาพของคู่สมรสในด้านกามารมณ์ ควรสำรวจและปรับปรุงตนเองให้เป็นที่พึงพอใจต่อกันและกัน

5. การมีประชาธิปไตยในครอบครัว เช่น การไม่ก้าวล่วงไปถึงสิทธิของแต่ละฝ่ายมากเกินไป ควรมีความยกย่องนับถือ ความเกรงใจ ไม่ล่วงเกินอีกฝ่ายหนึ่ง

อัมพล สุอำพัน (2535 อ้างในเอมอร มณีวัฒนา. 2538 : 20) กล่าวถึงการดำเนินชีวิตคู่อย่างมีความสุขว่า มีนักจิตวิทยาได้รวบรวมข้อคิดหรือวิธีสร้างสัมพันธภาพซึ่งคู่สมรสควรแสดงปฏิบัติต่อกันเพื่อให้ชีวิตสมรสมีความสุข ดังนี้คือ

1. มีอารมณ์ที่มั่นคง ถ้าคู่สมรสมีอารมณ์อ่อนไหวง่าย วู่วาม ใจร้อน ไม่มีเหตุผล พิจารณาเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยอารมณ์ ก็จะเป็นเหตุให้เรื่องเล็กๆ น้อย ๆ ลุกกลามเป็นเรื่องใหญ่ เป็นการบั่นทอนความสุขของทั้งสองฝ่าย

2. มีความใคร่ครวญ คู่สมรสควรใคร่ครวญ และคำนึงถึงความรู้สึกและความต้องการของคู่สมรสของตนบ้าง ไม่ควรเอาแต่ใจตนเองเป็นเรื่องใหญ่

3. มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นหน้าที่ของสามีภรรยาที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่งเสริมความก้าวหน้าซึ่งกันและกัน ในยามที่มีปัญหาที่ช่วยคลี่คลายปัญหาไม่ซ้ำเติมอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อเกิดความผิดพลาด

4. เป็นคูใจ สามีภรรยาควรใช้ชีวิตด้วยกัน ผูกพันกัน ในหลายรูปแบบ คือ เป็นทั้ง สามี-ภรรยา เป็นเพื่อนคูใจซึ่งบางครั้งสนุกสนานเฮฮาเหมือนเพื่อนกัน นับถือกันเหมือนพี่น้อง การใช้ชีวิตร่วมกันในหลายรูปแบบทำให้สามี ภรรยาไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน

5. มีความไว้วางใจกัน สามี ภรรยาควรจะใช้ชีวิตบนรากฐานของการไว้วางใจ เชื่อมั่น ต่อกันและกันปราศจากการระแวง เพราะการระแวงเป็นสาเหตุให้เกิดความแตกร้างในชีวิต สมรส

6. มีความเป็นห่วงใยซึ่งกันและกัน และควรปฏิบัติต่อกันด้วยความเหมาะสม ไม่ควรปล่อยไว้ให้คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งอยู่ตามลำพัง

สิริพรรณ มิ่งวานิช (2537 : 52) กล่าวว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวจะดีมาก น้อยเพียงใดนั้นควรคำนึงถึงบทบาทหน้าที่และการปรับตัวเข้าหากันของสมาชิกในครอบครัวเป็น องค์ประกอบที่มีความสำคัญยิ่ง จากความหมายขององค์ประกอบของครอบครัวและปัจจัยที่ดีของ ความสัมพันธ์ในครอบครัวดังกล่าวสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ที่เกิด จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนเดียวกันโดยมีองค์ประกอบดังนี้คือ

1. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัวร่วมกัน
2. มีการสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
3. มีการยอมรับซึ่งกันและกัน
4. ไม่มีความขัดแย้งบาดหมางกัน
5. มีการช่วยเหลือ ดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน
6. มีความผูกพัน รักใคร่ทางความรู้สึก และอารมณ์ที่ดีต่อกัน

Grandall (1980 : 410 - 411) กล่าวว่า สัมพันธภาพในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ (Primary Relationship) ซึ่งมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. จำนวนของบทบาท (Number of Role) สัมพันธภาพในครอบครัวมีความสัมพันธ์กันหลายบทบาท เช่น เป็นพ่อแม่ เป็นผู้สั่งสอน เป็นผู้เลี้ยงดู เป็นผู้ช่วยเหลือสมาชิกใน ครอบครัวมีการปฏิสัมพันธ์กันหลาย ๆ ด้าน ทำให้เกิดความสนใจ ได้รู้จักค่านิยม ความ เชื่อถือ ตลอดจนบุคลิกที่แท้จริงของกันและกัน

2. การสื่อสาร (Communication) สัมพันธภาพในกลุ่มปฐมภูมิเป็นการสื่อสารแบบ เปิด มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นอย่างมีอิสระและกว้างขวาง

3. อารมณ์ (Emotion) สัมพันธภาพในกลุ่มปฐมภูมิหรือในครอบครัวก่อรูปขึ้นจากอารมณ์ต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกก่อให้เกิดความรัก ความเข้าใจ ความผูกพันรักรักใคร่ ความคิดถึงความขัดแย้ง หรือความโกรธ

4. ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึก (Transferability) สัมพันธภาพแบบปฐมภูมิจะก่อรูปขึ้นกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งแน่นอน ไม่สามารถที่จะถ่ายทอดไปสู่บุคคลอื่นได้ง่ายๆ เป็นปฏิสัมพันธ์กับบุคคลเป็นคน ๆ ไป มีความรู้สึกผูกพันเฉพาะเจาะจงยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้

Stinnett (1983 : 10 - 12) กล่าวถึงลักษณะครอบครัวที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานการสร้างสรรคสัมพันธภาพที่ดีว่ามีอยู่ 6 ประการคือ

1. ชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว (appreciation) ซึ่งคุณสมบัติข้อนี้มีความสำคัญมากที่สุดที่เราคิดไม่ถึง การแสดงความชื่นชมต่อกันอยู่เสมอเป็นสิ่งที่ดี และสามารถเป็นกำลังใจในการต่อสู้อุปสรรค เพราะเป็นการนำเอาหลักจิตวิทยาช่วย โดยปกติมนุษย์เราทุกคนจะมีส่วนดีอยู่ในตัวมากมายและมักจะมีความสุขเมื่ออยู่กับคนที่รู้สึกพอใจเราและเราก็พอใจคนรอบข้างด้วยซึ่งถ้าครอบครัวมีความสุข สมาชิกในครอบครัวก็ต้องการที่จะอยู่ร่วมกันในบางครั้งคำชมเชยกันเองในระหว่างสมาชิกในครอบครัว ไม่ใช่เป็นการเสแสร้งแกล้งทำแต่เป็นการแสดงความรู้สึกว่าชื่นชมกับสิ่งที่เราเห็นว่าดีและถูกต้อง เพื่อเป็นกำลังใจ และการสร้างความอบอุ่น ความเข้าใจให้กับครอบครัววิธีหนึ่ง และเป็นเทคนิคที่สำคัญมากด้วย

2. การใช้เวลาอยู่ร่วมกัน (spending time together) ถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดีของการใช้ชีวิตครอบครัว สิ่งนี้ถือว่าสำคัญมากเพราะจะทำให้โครงสร้างและพื้นฐานของครอบครัวดีและมีคุณภาพ ซึ่งการใช้เวลาร่วมกันนี้สมาชิกในครอบครัวควรร่วมกันทำกิจกรรมร่วมกันและควรเป็นกิจกรรมที่ทุกคนพอใจที่จะเข้าร่วมมิใช่เป็นการบังเอิญหรือบังคับซึ่งรวมไปถึงการรับประทานอาหารร่วมกัน การพักผ่อนร่วมกันในวันหยุด หรือการทำงานบ้านร่วมกัน เป็นต้น

3. มีพันธะและข้อผูกพันในความสุข และสวัสดิภาพของคนในครอบครัวร่วมกัน (Commitment) ซึ่งการสร้างครอบครัวในด้านนี้ถือว่ามีความสำคัญมากซึ่งต้องมีพื้นฐานมาจากการที่ต้องสร้างตัวเองให้มีความรับผิดชอบที่จะใช้เวลาและกำลังกายและใจในการที่ให้กับครอบครัวอย่างแท้จริง ซึ่งมนุษย์เราทุกวันนี้จะมุ่งที่จะรับผิดชอบเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันของตนเองจนบางครั้งไม่คำนึงถึงครอบครัวซึ่งถ้าสมาชิกในครอบครัวสามารถให้เวลาพูดคุยกัน แสดงความห่วงใยและร่วมกันแก้ไขปัญหาจะก่อให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวรวมทั้งสร้างความพึงพอใจร่วมกันได้

4. มีการติดต่อสื่อสารกันเป็นอย่างดี (good communication patterns) การใช้เวลาในการพูดคุยร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของการสื่อสารระหว่างกันและกันในครอบครัว ก็คือการที่สมาชิกในครอบครัวจะต้องเป็นผู้ฟังที่ดี คือ สมาชิกในครอบครัวต้อง

เคารพที่จะฟังผู้อื่นบ้างและสิ่งที่สำคัญมากก็คือการเปิดเผยและมีความรู้สึกที่ดี ซึ่งบางครั้งอาจเป็นเรื่องที่นำความขัดแย้งมาให้ทุกคนในครอบครัวต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาก็จะเกิดขึ้นร่วมกัน มิใช่เกิดกับตัวแต่เพียงผู้เดียว การเปิดเผยความรู้สึกให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้จักจะเป็นการแก้ไขปัญหาก็เกิดขึ้นและเป็นทางเลือกที่ดีทางหนึ่งสำหรับทุกคน

5. มีความศรัทธาต่อศาสนา (High Degree of Religious Orientation) ผู้ที่เลื่อมใสในศาสนา สามารถประสบความสำเร็จในชีวิตแต่งงานและชีวิตครอบครัว แต่อย่างไรก็ตามการที่ครอบครัวได้ร่วมกันทำพิธีกรรมทางศาสนาจะช่วยทำให้มีสติ มีความอดทนต่อกัน มีการให้อภัยต่อผู้อื่น ระวังความโกรธได้และรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นได้ในสังคมรวมทั้งการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานต่อความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย

6. มีสมรรถนะจัดการกับวิกฤตการณ์ในครอบครัวได้อย่างดี (Ability to Deal with Crisis in a Positive Manner) คนในครอบครัวจะร่วมกันต่อสู้ปัญหา แทนที่จะทอดทิ้งหรือแยกกันไปคนละทาง คุณสมบัตินี้จะเป็นการปกป้องปัญหาสังคมได้อย่างดี

Weiss (อ้างใน ฉวีวรรณ แก้วพรหม. 2535 : 45) มีแนวคิดว่าสัมพันธภาพที่ดีในกลุ่มสังคมประกอบด้วยปัจจัยต่อไปนี้

1. ความใกล้ชิดสนิทสนม ทำให้บุคคลมีความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ซึ่งบุคคลในครอบครัวควรให้แก่กัน
2. การมีส่วนร่วมในสังคม เป็นการแสดงถึงการมีส่วนร่วมระหว่างบุคคลกับบุคคลอื่น มีส่วนร่วมในการเป็นครอบครัวเดียวกันทำให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข่าวสาร ความคิด การชื่นชมซึ่งกันและกัน
3. พฤติกรรมการดูแลรับผิดชอบ เช่น บิดา มารดา ดูแลบุตรที่ยังเล็ก บุตรวัยผู้ใหญ่ดูแลบิดา-มารดาที่สูงอายุ และผู้ที่แข็งแรงกว่าต้องดูแลผู้ที่อ่อนแอกว่า
4. การยอมรับ ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความสามารถกระทำการต่างๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งบทบาทนี้อาจเป็นบทบาทในครอบครัวหรืออาชีพ การยอมรับทำให้ผู้ได้รับเกิดความมั่นใจ
5. การช่วยเหลือ เป็นการช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกันในเรื่องต่าง ๆ บุคคลที่มีความสัมพันธ์กันย่อมต้องมีการพึ่งพิงในสิ่งต่างๆ ซึ่งกันและกัน

จรรยา สุวรรณทัต (2533 : 54 - 56) สรุปปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวไว้ดังนี้

1. สภาพทางเศรษฐกิจ - สังคม ในครอบครัว กล่าวคือ ครอบครัวใดที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ไม่ขัดสนย่อมนำมาซึ่งความสงบสุขในครอบครัว เกิดความกลมเกลียวสมัครสมานกันในครอบครัว

2. การรู้จักบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวตลอดจนสามารถปฏิบัติการให้สอดคล้องกับบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ทั้งบิดา-มารดาและบุตร ก็จะนำไปสู่การมีความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว

3. การรู้จักลักษณะธรรมชาติและความต้องการมูลฐานของบุตร / บิดา / มารดา ที่พยายามเข้าใจในลักษณะธรรมชาติของการเจริญเติบโตและมีความพร้อมที่จะช่วยเหลือบุตร เมื่อเกิดปัญหาอย่ามีส่วนช่วยสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่ดีได้

4. ความคงเส้นคงวาของบิดา-มารดาในการวางระเบียบวินัย ปัจจุบันนี้พบว่ามีอิทธิพลมากต่อบรรยากาศในครอบครัว โดยเฉพาะวัยรุ่นซึ่งมีความอดทนน้อยต่อการไม่คงเส้นคงวาของบิดา/มารดาซึ่งเป็นต้นเหตุให้เกิดความคลอนแคลนในการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบิดา มารดา และบุตร

Spanier (1987 อ้างใน วัจมาย สุขวนวัฒน์. 2541 : 39) กล่าวว่าสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสสะท้อนถึงการประเมินของบุคคลต่อการปฏิสัมพันธ์และการทำบทบาทหน้าที่ในชีวิตสมรสที่ประกอบด้วย ความเห็นพ้อง (Consensus) ความพึงพอใจ (Satisfaction) ความกลมเกลียว (Cohesion) และการแสดงความรักของคู่สมรส (Effection Expression) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่แสดงว่าสามีและภรรยาสามารถปรับตัวในชีวิตสมรสได้ ซึ่งสามารถนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีในชีวิตสมรส ดังนี้คือ

1. ความเห็นพ้องกันของคู่สมรส คู่สมรสควรมีค่านิยมพื้นฐานและเป้าหมายในชีวิตสมรสที่สอดคล้องกันซึ่งช่วยให้สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสและระหว่างคู่สมรสกับสังคมเป็นไปอย่างราบรื่น และก่อให้เกิดความพึงพอใจกันช่วยให้ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ใช้ชีวิตร่วมกันอย่างแท้จริงและอย่างมีความสุข ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ จากรายงานวิจัย พบว่าคู่สมรสที่มีความสุขมีความเห็นสอดคล้องกันมากกว่า คู่สมรสที่ไม่มีมีความสุข ในเรื่องการพักผ่อนหย่อนใจ ศาสนา มารยาทในการรับประทานอาหาร ความมีระเบียบแบบแผน ปรัชญาชีวิต เพื่อน การเลี้ยงดูบุตร และการเงินของครอบครัว

2. ความพึงพอใจซึ่งกันและกันของคู่สมรส ทำให้สามีและภรรยาได้รับความสุข ความสบายใจ ความเพลิดเพลินใจ เนื่องจากสิ่งที่คาดหวังไว้เป็นความจริงรวมทั้งมีความพึงพอใจต่อการตอบสนองทางเพศซึ่งกันและกันและการมีพฤติกรรมทางเพศที่สอดคล้องกันและการสอดคล้องตรงกับความต้องการของคู่สมรสของแต่ละฝ่าย ซึ่งจะส่งผลให้สัมพันธภาพในคู่สมรสเป็นไปด้วยดี

3. ความกลมเกลียวกันของคู่สมรส โดยคู่สมรสต้องมีความรับผิดชอบซึ่งกันและกันภายในครอบครัว เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเจ็บป่วย อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องเพิ่มความรับผิดชอบมากขึ้นด้วยความเต็มใจ การที่สามีภรรยาได้เสียสละช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีการแบ่งหน้าที่ภาระ

ในครอบครัวจะทำให้คู่สมรสเห็นคุณค่าของกันและกัน การได้ร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ เช่นนี้จะทำให้สามี ภรรยา มีความผูกพันกันมากขึ้น

4. การแสดงความรักของคู่สมรส เนื่องจากความรักเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะเป็นตัวส่งเสริมให้สามี/ภรรยาสามารถปรับตัวและหันหน้าเข้าหากันและพยายามทำสิ่งที่คิดว่าคู่สมรสต้องการแต่ความรักอาจลดลงได้เมื่อแต่งงานไปนานแต่สิ่งที่ตามมาคือ ความผูกพัน สามี ภรรยา ที่มีความสุขจะต้องมีความรัก ความอบอุ่น เอาใจใส่ห่วงใยกับความสุขมีทั้งการให้และการรู้จักผ่อนหนักผ่อนเบาและมีความอดทน

จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ที่กล่าวมาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสามี ภรรยา ซึ่งจะทำให้ชีวิตสมรสมีความสุข และสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันได้ส่งผลต่อแผนการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคมซึ่งหมายถึงสมาชิกของครอบครัวด้วย ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ของสมาชิกในสังคมจะต้องได้รับการเปลี่ยนแปลงไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และจากการเปลี่ยนแปลงนี้ย่อมส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวของคู่สมรสอย่างแน่นอน โดยเป็นที่ทราบกันว่าสัมพันธภาพที่ดีของสามี-ภรรยาจะนำมาซึ่งความผาสุกของสมาชิกในครอบครัวด้วย แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าสามี ภรรยา ไม่สามารถปรับตัวเข้าหากันได้ ก็จะทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว เพราะการดำเนินชีวิตคู่หนึ่งต้องประกอบไปด้วยปัจจัยหลายอย่างนับตั้งแต่ความเป็นอยู่ การแบ่งบทบาทภาระหน้าที่ในครอบครัว การใช้จ่ายในครอบครัว ตลอดจนความสัมพันธ์ทางเพศด้วย

4. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพในครอบครัวที่จะทำการศึกษานี้ ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส การปรับตัวในชีวิตสมรส ความมั่นคงในชีวิตสมรสและความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส เพราะสัมพันธภาพในครอบครัวจะเกิดขึ้นได้นั้นต้องประกอบไปด้วยปัจจัยหลายอย่างจึงจะเกิดความมั่นคงในชีวิตสมรสและนำไปสู่การมีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วยงานวิจัยของนักวิชาการและนักศึกษาระดับปริญญาโทที่สนใจเรื่องครอบครัวซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการในกระทรวงอุตสาหกรรม พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับภูมิหลังทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่การงานของกลุ่มตัวอย่างไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส

อุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนันท์ (2531) ศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสของข้าราชการสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากที่สุด คือ ความเสียเปรียบสัมพันธ์ รองลงมาตามลำดับคือ ความสมานฉันท์ทางบทบาท ประสิทธิภาพของการสื่อสาร ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต การมีบุตร การสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญ (ญาติพี่น้อง) คุณภาพชีวิตสมรสของบิดา มารดา ระยะเวลาการสมรส การสนับสนุนจากบุคคล (พ่อ แม่) และอายุแรกสมรส และตัวแปรที่ไม่พบว่ามีสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสคือ ความคล้ายคลึงกันทางอายุ ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษา ระยะเวลาความคุ้นเคยก่อนการสมรส รายได้ของครอบครัว องค์กรประกอบของครอบครัว

กัลยา ผ่องเมฆินทร์ (2534) ศึกษาผลกระทบของการที่ภรรยามีส่วนช่วยเหลือเลี้ยงครอบครัวต่ออำนาจในการตัดสินใจและความคาดหวังทางอำนาจของภรรยาในครอบครัว พบว่าสตรีที่เป็นภรรยาที่ออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านจะมีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวในลักษณะที่เท่าเทียมกันกับสามี

พิมพ์พรรณ สุรนนท์ (2535) ศึกษาคุณภาพชีวิตสมรสของข้าราชการสังกัดกรมประชาสัมพันธ์ กรมการพัฒนาชุมชนและสำนักผังเมือง พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากที่สุด คือ การสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังพบว่า ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษาและรายได้ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสขณะที่ไม่พบความสัมพันธ์ของความคล้ายคลึงกันทางอายุ อายุแรกสมรส ระยะเวลาความคุ้นเคยก่อนสมรส และระยะเวลาการสมรส

สุภาวดี เตชะเกรียงศักดิ์ (2535) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตสมรสวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้วพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสที่สำคัญที่สุดได้แก่ ประสิทธิภาพการสื่อสาร รองลงมาคือความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ความเสียเปรียบสัมพันธ์ ความสมานฉันท์ทางบทบาท การได้รับการยอมรับจากบุคคลที่มีความสำคัญในชีวิต เช่น พ่อแม่ สตรี นอกจากนี้ยังพบว่า ระดับการศึกษาและรายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสเช่นกัน

เอมอร มณีวัฒนา (2538) ศึกษาสัมพันธ์ภาพกับคุณภาพชีวิตสมรสของคู่สมรส พบว่ารายได้ของครอบครัวอาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจหรือบริษัทเอกชนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสัมพันธ์ภาพของคู่สมรส แต่อาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว ช่างเทคนิคหรือรับจ้าง จำนวนบุตร และระยะเวลาการสมรส มีความสัมพันธ์เชิงลบกับสัมพันธ์ภาพในครอบครัว

กนิษฐา บุญยัง (2541) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส ศึกษากรณีประชาชนจังหวัดสมุทรปราการพบว่า ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต การสื่อสารระหว่างคู่สมรส มีความพอเพียงของรายได้ มีอิทธิพลต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัว

บรรพต เวียงนนท์ (2542) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการตำรวจ ก่อนและระหว่างการสมรส พบว่า

- ก่อนการสมรสปัจจัย ความคล้ายคลึงกันทางศาสนา ความพร้อมทางด้านจิตใจ ข้าราชการตำรวจ การสนับสนุนจากเพื่อนฝูง การเห็นแบบอย่างคุณภาพชีวิตสมรสของบิดา-มารดา และความคล้ายคลึงกันทางการศึกษา มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส

- ระหว่างสมรส พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ ความพอเพียงของรายได้ ความพึงพอใจในการทำงานนอกบ้านของภรรยา และญาติผู้ใหญ่ในครอบครัว มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส

สิริพงษ์ ศรีตุลา (2541) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวในชีวิตสมรสของข้าราชการตำรวจในเขตจังหวัดสมุทรปราการพบว่า ปัจจัยก่อนการสมรสที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวในชีวิตสมรส ได้แก่ การศึกษาของคู่สมรส โดยข้าราชการตำรวจที่มีคู่สมรสที่มีการศึกษาระดับสูง จะมีการปรับตัวในชีวิตสมรสได้ดี ส่วนปัจจัยระหว่างการสมรสที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของคู่สมรส ได้แก่ ประสิทธิภาพของการสื่อสาร ความสมานฉันท์ทางบทบาท และความพึงพอใจในการทำงานนอกบ้านของคู่สมรส มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวในชีวิตสมรส

จากผลงานวิจัยต่างๆ ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ามีการศึกษาค้นคว้าถึงปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตสมรสมากมายซึ่งผู้วิจัยได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวดังนี้

1. ตัวแปรปัญหา กำหนดให้ตัวแปรตามคือ สัมพันธภาพในครอบครัว

2. ตัวแปรอิสระ กำหนดตัวแปรอิสระเป็น 2 กลุ่มคือ

2.1 ตัวแปรปัจจัยก่อนการสมรส ประกอบด้วย

2.1.1 ความคล้ายคลึงกันของคู่สมรส คือ อายุ การศึกษา ศาสนา

ฐานะทางเศรษฐกิจ และฐานะทางสังคม

2.1.2 การเห็นแบบอย่างจากครอบครัวของบิดา มารดา

2.1.3 การยอมรับจากบุคคลนัยสำคัญจากบิดา มารดา ญาติพี่น้อง

และเพื่อนฝูง ของตนเองและคู่สมรส

2.2 ตัวแปรปัจจัยระหว่างการสมรส แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ

2.2.1 ปัจจัยความพึงพอใจในแบบแผนการดำเนินชีวิต

- ความเพียงพอของรายได้

- ระยะเวลาการสมรส

2.2.2 ปัจจัยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส

- ความสมานฉันท์ทางบทบาท

- ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต

- ประสิทธิภาพของการสื่อสาร

- ความขัดแย้งในครอบครัว

3. ตัวแปรแบ่งกลุ่มคือ

3.1 สถานภาพการทำงาน

4. ตัวแปรตาม คือ สัมพันธภาพในครอบครัวประกอบด้วย

4.1 ความเห็นพ้องของคู่สมรส

4.2 ความพึงพอใจของคู่สมรส

4.3 ความกลมเกลียวของคู่สมรส

4.4 การแสดงความรักของคู่สมรส

แผนภูมิที่ 2.2
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องสัมพันธภาพของครอบครัวภาคธุรกิจในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่กำลังเผชิญปัญหาเกี่ยวกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจกับองค์กรที่มีการเลิกจ้างและผู้ที่ถูกเลิกจ้างแล้ว โดยมีระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

- 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.3 การทดสอบความเชื่อถือได้ของแบบวัด
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาครอบครัวพนักงานภาคธุรกิจระดับปฏิบัติ ได้แก่ภาคอุตสาหกรรม และงานบริการ จาก 21 ประเภทกิจการ (ตารางที่ 3.1) มีระยะเวลาการสมรส 3 ปีขึ้นไป โดยกลุ่มตัวอย่างกำลังปฏิบัติงานในองค์กรและอยู่ในภาวะถูกเลิกจ้าง ทำการศึกษาประเภทละ 200 คน รวมทั้งสิ้น 400 คน

ตารางที่ 3.1
แสดงข้อมูลประชากรตัวอย่างตามประเภทกิจการ
ระหว่าง 1 มกราคม - 31 ธันวาคม 2541

ประเภทกิจการ	สปก. (แห่ง)	จำนวนลูกจ้าง (คน)	ลูกจ้างที่ถูกเลิกจ้าง (คน)
1. ผลิตเสื้อผ้าสำเร็จรูป	22	10,024	3,485
2. สิ่งทอ	18	11,894	8,147
3. ผลิตรองเท้าและผลิตภัณฑ์หนัง	11	4,959	1,007
4. ผลิตของเล่น ของชำร่วย	7	2,356	1,087
5. ผลิตภัณฑอาหารและเครื่องดื่ม	50	11,487	1,491
6. ทำเครื่องประดับ	9	2,077	258
7. สถาบันการเงิน	48	3,887	2,005
8. เฟอร์นิเจอร์และผลิตภัณฑ์ไม้	19	2,896	827
9. อุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	76	59,238	6,080
10. ยานยนต์ เครื่องยนต์ ชิ้นส่วน	57	18,745	4,881
11. ผลิตภัณฑ์เหล็กและโลหะ	49	8,796	2,244
12. ธุรกิจบริการ	125	14,686	1,816
13. สิ่งพิมพ์และโฆษณา	18	4,978	803
14. การพัฒนาอสังหาริมทรัพย์	100	10,969	2,765
15. ห้างสรรพสินค้า	6	845	245
16. ขนส่ง	44	7,471	945
17. ผลิตภัณฑ์คอนกรีต	34	6,587	2,587
18. ชายปลีก ส่ง	221	11,997	1,878
19. ผลิตภัณฑ์พลาสติก	22	6,200	1,185
20. ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา	10	4,277	1,280
21. การทำเหมืองแร่และเหมืองหิน	27	6,418	727
22. อื่น	77	14,821	4,756
รวม	1,050	225,608	50,499

ข้อมูล - ข้อมูลจากกองวิชาการ กระทรวงแรงงานเด็กและสวัสดิการสังคม
 หมายเหตุ - เป็นข้อมูลที่ได้รับจากลูกจ้างที่มายื่นคำร้องทุกข์ และการตรวจเยี่ยม
 สถานประกอบการ

3.1.1 ขั้นตอนการเลือกกลุ่มประชากรเป้าหมาย

จากประชากรทั้งหมด 21 ประเภทกิจการ ผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างคัดเลือกโดยวิธี Simple Random Sampling 5 ประเภทกิจการที่มีการเลิกจ้าง และสุ่มเลือกกิจการละ 2 บริษัท ได้ดังนี้คือ

1) กิจการประเภทสิ่งทอ คือ บริษัทไทยเอโร การ์เมนท์ จำกัด และ บริษัท สิ่งทอไทยเกรียง จำกัด.

2) กิจการประเภทผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม คือ บริษัทสุรพลซีฟู๊ดส์ จำกัด (มหาชน) และ บริษัทไทยอากริฟู๊ดส์ จำกัด (มหาชน)

3) สถาบันการเงิน คือ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) และ ธนาคารชากรุง

4) กิจการประเภทรถยนต์และชิ้นส่วนรถยนต์ คือ บริษัทสยามนิสสัน ออโตโมบิล จำกัด และ บริษัททองชัย อุตสาหกรรม จำกัด

5) ธุรกิจบริการ คือ โรงแรมมณเฑียรวิเวร์ไซด์ และ โรงแรมแม่ห้า

สำหรับกลุ่มผู้ถูกเลิกจ้างทำการสุ่มจาก 36 เขตในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้สุ่มโดยวิธี Sampling Random Sampling ได้ 4 เขต คือ เขตปทุมวัน เขตจตุจักร เขตราชบุรีบูรณะ และเขตพระโขนง เมื่อผู้วิจัยสุ่มได้เขตแล้วผู้วิจัยได้ทำการสุ่มพื้นที่เก็บแบบสอบถามโดยสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Random Sampling) จาก 4 เขตที่สุ่มได้ โดยเก็บจากสถานที่สำคัญและมีคนจำนวนมากโดยเก็บเขตละ 50 คน รวม 200 คน ได้แก่

1) เขตปทุมวัน เลือกที่ศูนย์การค้าสยาม ศูนย์การค้ามาบุญครอง

2) เขตจตุจักร เลือกที่สถานีขนส่งหมอชิต

3) เขตราชบุรีบูรณะเลือกที่ศูนย์การค้า บิ๊ก ซี (Big C) ราชบุรีบูรณะ

4) เขตพระโขนง เลือกที่สถานีขนส่งเอกมัย

3.1.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มที่ยังทำงานมีสถานประกอบ 10 แห่งที่สุ่มได้ มีจำนวนพนักงานดังต่อไปนี้คือ

1. บริษัทสุรพลซีฟู๊ดส์ จำกัด (มหาชน)	มีพนักงานจำนวน	350	คน
2. บริษัทไทยอากริฟู๊ดส์ จำกัด (มหาชน)	"	380	คน
3. บริษัทสยามนิสสัน ออโตโมบิล จำกัด	"	420	คน
4. บริษัททองชัย อุตสาหกรรม จำกัด	"	250	คน
5. บริษัทไทยเอโร การ์เมนต์ จำกัด	"	300	คน
6. บริษัทสิ่งทอไทยเกรียง จำกัด	"	350	คน
7. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่	"	800	คน
8. ธนาคารชากรุง	"	230	คน
9. โรงแรมมณเฑียรริเวอร์ไซด์	"	520	คน
10. โรงแรมแม่น้ำ	"	500	คน

รวมทั้งสิ้น 4,100 คน

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากรผู้ที่อยู่ระหว่างการปฏิบัติงานไว้ทั้งสิ้น 200 คน โดยพิจารณาจากจำนวนรวมของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 แห่ง ได้จำนวนพนักงานรวมทั้งสิ้นจำนวน 4,100 คน โดยประมาณ และมีระดับความเชื่อมั่นในการเลือกกลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 95.5 (95.5%) ความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 (5%) ตามเกณฑ์ของยามาเน่ (Taro Yamane อ้างใน วิเชียร เกตุสิงห์. 2537 : 29) โดยผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างของพนักงานทั้งหมดแต่ละสถานประกอบการด้วยวิธี Quota Sampling ดังนี้คือ

สูตร

$$\frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น} \times \text{จำนวนประชากรของแต่ละสถานประกอบการที่เป็นตัวแทน}}{\text{จำนวนทั้งหมดของประชากรในทุกสถานประกอบการ}}$$

$$\begin{aligned} \text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้มีงานทำ} &= 200 \text{ คน} \\ \text{จำนวนพนักงานแต่ละสถานประกอบการ} &= 4,100 \text{ คน} \\ (350+380+420+250+300+350+800+230+520+500) \end{aligned}$$

1. จำนวนตัวอย่าง บริษัทสุรพลซีฟู๊ดส์ จำกัด (มหาชน)

$$200 \times 350$$

$$4,100$$

$$= 17$$

2. จำนวนตัวอย่าง บริษัทไทยอากิฟูตส์ จำกัด (มหาชน)

$$\frac{200 \times 380}{4,100}$$

$$= 19$$

3. จำนวนตัวอย่าง บริษัทสยามนิสสัน ออโตโมบิล จำกัด

$$\frac{200 \times 420}{4,100}$$

$$= 20$$

4. จำนวนตัวอย่าง บริษัททองชัย อุตสาหกรรม จำกัด

$$\frac{200 \times 250}{4,100}$$

$$= 12$$

5. จำนวนตัวอย่าง บริษัทไทยเอโร การ์เมนต์ จำกัด

$$\frac{200 \times 300}{4,100}$$

$$= 15$$

6. จำนวนตัวอย่าง บริษัทสิ่งทอไทยเกรียง จำกัด

$$\frac{200 \times 350}{4,100}$$

$$= 17$$

7. จำนวนตัวอย่าง ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่

$$\frac{200 \times 800}{4,100}$$

$$= 39$$

8. จำนวนตัวอย่าง ธนาคารชากรุง

$$\frac{200 \times 230}{4,100}$$

$$= 11$$

9. จำนวนตัวอย่างของโรงแรมมณเฑียร ริเวอร์ไซด์ พระราม 3

$$\frac{200 \times 520}{4,520}$$

$$= 25$$

10. จำนวนตัวอย่างของโรงแรมแม่น้ำ

$$\frac{200 \times 500}{4,520}$$

$$= 25$$

รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ 200

กลุ่มผู้ถูกเลิกจ้าง จำนวนประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 0.39 จากจำนวนประชากรที่ผู้ถูกเลิกจ้าง 50,499 คน (ตารางที่ 3.1)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมจากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะงานวิจัย ซึ่งเนื้อหาการวิจัยในครั้งนี้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 7 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับด้านเศรษฐกิจ และสังคม คือ เพศ อายุ การศึกษา ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม การสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญ ความเพียงพอของรายได้ และ ระยะเวลาการสมรส มีจำนวนทั้งสิ้น 16 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการเห็นแบบอย่างจากบิดา มารดา ประกอบด้วยคำถามจำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสมานฉันท์ทางบทบาทของคู่สมรส ประกอบด้วยคำถามจำนวน 8 ข้อ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตของคู่สมรส ประกอบด้วยคำถามจำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของการสื่อสารระหว่างคู่สมรส ประกอบด้วยคำถามจำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับความขัดแย้งในครอบครัวของคู่สมรส ประกอบด้วยคำถามจำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 7 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน และมีคำถามด้านละ 5 ข้อ คือ

1. ด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส
2. ความพึงพอใจในคู่สมรส
3. ด้านความกลมเกลียวของคู่สมรส
4. ด้านการแสดงความรัก

ผู้วิจัยได้แบ่งแบบวัดการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวภาคธุรกิจออกเป็น 2 ลักษณะ คือเป็นคำถามแบบปลายเปิด ให้ตอบตามความเป็นจริง และ เป็นแบบ Likert Scale ซึ่งมีคำตอบ 5 ระดับการให้คะแนนหากเป็นคำตอบเชิงบวกให้คะแนน 5 4 3 2 1 ตามลำดับ แต่ถ้าเป็นคำตอบเชิงนิเสธ คะแนนจะเป็นไปในทางตรงกันข้าม คือ 1 2 3 4 5 ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ให้คะแนนในแต่ละคำถามดังนี้

ส่วนที่ 1 มีคำถาม 16 ข้อ เป็นคำถามในลักษณะมีคำตอบให้ และบางคำถามเป็นคำถามแบบปลายเปิดให้ตอบตามความเป็นจริง เช่น รายได้ประจำ.....บาท และระยะเวลาการแต่งงาน.....ปี

ส่วนที่ 2 มีคำถาม 10 ข้อ คือแบบวัดการเห็นแบบอย่างจากบิดา มารดา จะให้คะแนน ดังนี้คือ

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้คะแนน	5
เห็นด้วยมาก	ให้คะแนน	4
เห็นด้วยปานกลาง	ให้คะแนน	3
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	1

ส่วนที่ 3 มีคำถาม 8 ข้อ คือแบบวัดความสมานฉันท์ทางบทบาท จะให้คะแนน ดังนี้คือ

ตรงกันอย่างมาก	ให้คะแนน	5
ตรงกันมาก	ให้คะแนน	4
ตรงกันเป็นบางครั้ง	ให้คะแนน	3
ไม่ค่อยตรงกัน	ให้คะแนน	2
ไม่ตรงกันอย่างมาก	ให้คะแนน	1

ส่วนที่ 4 มีคำถาม 6 ข้อ คือแบบวัดความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต จะให้คะแนนดังนี้คือ

ปฏิบัติมากที่สุด	ให้คะแนน	5
ปฏิบัติมาก	ให้คะแนน	4
ปฏิบัติปานกลาง	ให้คะแนน	3
ไม่ค่อยปฏิบัติ	ให้คะแนน	2
ไม่เคยปฏิบัติเลย	ให้คะแนน	1

ส่วนที่ 5 มีคำถาม 10 ข้อ คือแบบวัดประสิทธิผลของการสื่อสารระหว่างคู่สมรส ให้คะแนนดังนี้คือ

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้คะแนน	5
เห็นด้วยมาก	ให้คะแนน	4
เห็นด้วยปานกลาง	ให้คะแนน	3
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	2
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	1

ส่วนที่ 6 มีคำถาม 10 ข้อ คือแบบวัดระดับความขัดแย้งในครอบครัว จะให้คะแนนดังนี้คือ

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้คะแนน	1
เห็นด้วยมาก	ให้คะแนน	2
เห็นด้วยปานกลาง	ให้คะแนน	3
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	5

ส่วนที่ 7 มีคำถามซึ่งใช้วัดความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้านดังนี้

7.1 มีคำถามจำนวน 5 ข้อ เป็นแบบวัดด้านความเห็นพ้องกันของคู่สมรส จะให้คะแนนดังนี้คือ

เห็นพ้องมากที่สุด	ให้คะแนน	5
เห็นพ้องมาก	ให้คะแนน	4
เห็นพ้องปานกลาง	ให้คะแนน	3
เห็นพ้องน้อย	ให้คะแนน	2
ไม่เห็นพ้องเลย	ให้คะแนน	1

7.2 เป็นคำถามจำนวน 5 ข้อ เป็นแบบวัดความพึงพอใจในคู่สมรสจะให้คะแนนดังนี้คือ

เป็นจริงมากที่สุด	ให้คะแนน	5
เป็นจริงมาก	ให้คะแนน	4
เป็นจริงปานกลาง	ให้คะแนน	3
เป็นจริงน้อย	ให้คะแนน	2
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	1

7.3 เป็นคำถามจำนวน 5 ข้อ เป็นแบบวัดความกลมเกลียวของคู่สมรส จะให้คะแนนดังนี้คือ

ปฏิบัติมากที่สุด	ให้คะแนน	5
ปฏิบัติมาก	ให้คะแนน	4
ปฏิบัติปานกลาง	ให้คะแนน	3
ปฏิบัติน้อย	ให้คะแนน	2
ไม่เคยปฏิบัติ	ให้คะแนน	1

7.4 เป็นคำถามจำนวน 5 ข้อ เป็นแบบวัดด้านการแสดงความรักของคู่สมรส จะให้คะแนนดังนี้

ปฏิบัติมากที่สุด	ให้คะแนน	5
ปฏิบัติมาก	ให้คะแนน	4
ปฏิบัติปานกลาง	ให้คะแนน	3
ปฏิบัติน้อย	ให้คะแนน	2
ไม่เคยปฏิบัติ	ให้คะแนน	1

1.3 การทดสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือได้ของแบบวัด

ความเที่ยงตรงเป็นคุณสมบัติหนึ่งของเครื่องมือที่แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือนั้น ๆ สามารถวัดได้ในสิ่งที่ต้องการวัดหรือต้องการศึกษาได้ถูกต้องและครบถ้วนเพียงใด มีวิธีทดสอบในการวิจัยครั้งนี้ทำดังนี้คือ

1. การหาค่าความเที่ยงตรง (Validity Coefficient) โดยนำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์และทฤษฎีที่นำมาใช้ในการศึกษา

2. การหาค่าความเชื่อถือได้ (Reliability Coefficient) โดยนำแบบสอบถามไปทำการทดสอบจำนวน 30 คน จากธนาคารเครดิต อะกริกอล อินโดนีเซีย และแล้วนำผลที่ได้มาหาความน่าเชื่อถือจากโปรแกรมสำเร็จรูปจากคอมพิวเตอร์คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)

แสดงการเปรียบเทียบค่าอัลฟาในการ Pre-test และทดสอบจริงของแบบสอบถาม การเห็นแบบอย่างจากบิดา-มารดา ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ประสิทธิภาพของการสื่อสารระหว่างคู่สมรส ความขัดแย้งในครอบครัวและสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจของคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส แสดงตารางได้ดังนี้คือ (ตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2
แสดงการเปรียบเทียบค่า Alpha Coefficient

แบบวัดเรื่อง	ค่า Alpha Coefficient	
	ในการ Pretest	จากการเก็บตัวอย่างจริง
1. การเห็นแบบอย่างจากบิดา มารดา	.8141	.8969
2. ความสमानฉันท์ทางบทบาท	.8262	.8878
3. ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต	.8063	.8820
4. ประสิทธิภาพของการสื่อสารระหว่างคู่สมรส	.8163	.8846
5. ความขัดแย้งในครอบครัว	.7952	.8853
6. ความสัมพันธ์ในครอบครัว	.7776	.8604
- ความเห็นพ้อง	.7740	.8726
- ความพึงพอใจ	.8580	.8810
- ความกลมเกลียว	.7730	.8661
- การแสดงความรัก	.7862	.8707

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ติดต่อกับบุคคลหลายฝ่ายเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้ดำเนินงานเป็นขั้นตอนดังนี้คือ

1. ติดต่อกับสภาองค์การลูกจ้างแห่งประเทศไทย สภาแรงงานแห่งประเทศไทย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บแบบสอบถามทั้งผู้ที่ทำงานและผู้ที่ถูกเลิกจ้าง
2. ติดต่อประธานสมาพันธ์การเงินและการธนาคารแห่งประเทศไทย และสหภาพแรงงานต่าง ๆ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บแบบสอบถามทั้งผู้ที่ทำงานและผู้ที่ถูกเลิกจ้าง

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ (Statistical Package for the Social Sciences /Personal Computer) ประมวลผลข้อมูลและจัดทำตารางวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อนำเสนอและสรุปผลการศึกษาวิจัยสำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมี ดังนี้คือ

1. การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือ (Reliability Coefficient Alpha) เป็นการทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบวัดตัวแปรต่าง ๆ
2. การใช้ตารางแจกแจงความถี่ (Frequencies) โดยระบุค่าข้อมูลเป็นร้อยละ สำหรับพรรณาลักษณะ โดยทั่ว ๆ ไปของกลุ่มตัวอย่าง
3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ตารางไขว้ (Crosstabulation) และค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-Square), χ^2 ใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัว

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในการนำเสนอผลการการศึกษาวิจัยเรื่อง สัมพันธภาพในครอบครัวในภาวะวิกฤต เศรษฐกิจ ศึกษาครอบครัวพนักงานภาคธุรกิจในเขตกรุงเทพมหานคร จะแบ่งเป็น 7 ตอนดังนี้

- 4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เพศ สถานภาพการทำงาน และรายได้
- 4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยก่อนการสมรส
- 4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยระหว่างการสมรส
- 4.4 ข้อมูลเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว
- 4.5 ข้อมูลความสัมพันธ์เกี่ยวกับสถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพในครอบครัว
- 4.6 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว

4.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ในส่วนนี้จะเสนอข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ สถานภาพการทำงาน และรายได้ โดยจะนำเสนอในรูปแบบเป็นร้อยละ

เพศ

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงจำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 59.25 และเป็นเพศชาย จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.75

สถานภาพการทำงาน

กลุ่มตัวอย่างพบว่าคนที่ทำงานส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวนมากคือ 142 คน คิดเป็นร้อยละ 71.0 และเพศชาย จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 29.0

และกลุ่มผู้ถูกเลิกจ้างเป็นเพศหญิงจำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 และเพศชาย จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5

รายได้รวมของครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ในครอบครัวเดือนละ 10,000-50,000 บาท ร้อยละ 73.0 รองลงมาคือ 50,001-100,000 บาท ร้อยละ 12.0 และผู้ที่มีรายได้ตั้งแต่ 100,001- ขึ้นไปร้อยละ 2.5 และมีผู้ไม่ตอบคิดเป็นร้อยละ 12.5 และมีผู้ที่มีรายได้รวมของครอบครัวต่ำสุดคือ 10,000 บาทต่อเดือน ผู้ที่มีรายได้สูงสุดคือ 120,000 บาทต่อเดือนและมีค่าเฉลี่ยรายได้ในครอบครัวเดือนละ 38,969.09 (ตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1
แสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
เพศ			
ชาย	163	40.75	-
หญิง	237	59.25	-
รวม	400	100.0	-
สถานภาพการทำงาน			
- ผู้มีงานทำงาน			
ชาย	58	29.0	-
หญิง	142	71.0	-
รวม	200	100.0	-
- ผู้ถูกเลิกจ้าง			
ชาย	105	52.5	-
หญิง	95	47.5	-
รวม	200	100.0	-
รายได้รวมของครอบครัว			
10,000-50,000	292	73.0	-
50,001-100,000	48	12.0	ต่ำสุด 10,000 บาท
ตั้งแต่ 100,001 ขึ้นไป	10	2.5	สูงสุด 120,000 บาท
ไม่ตอบ	50	12.5	ค่าเฉลี่ย 38,969.90 บาท
รวม	400	100.0	

4.2 ปัจจัยก่อนการสมรส

ปัจจัยเกี่ยวกับข้อมูลก่อนการสมรส ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 ลักษณะคือ

4.2.1 ความคล้ายคลึงกันก่อนการสมรส คือ อายุ การศึกษา ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ และฐานะทางสังคม

4.2.2 การเห็นแบบอย่างจากบิดา มารดา

4.2.3 การสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญ

- บิดา/มารดาของตนเองและคู่สมรส
- ญาติพี่น้องของตนเองและคู่สมรส
- เพื่อนฝูงของตนเองและคู่สมรส

4.2.1 ความคล้ายคลึงกันก่อนการสมรส

ความแตกต่างระหว่างอายุ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความแตกต่างระหว่างอายุประมาณ 0-7 ปี จำนวน 340 คู่ คิดเป็นร้อยละ 85.0 รองลงมาจะอยู่ระหว่าง 8-13 ปี มีอยู่จำนวน 59 คู่ คิดเป็นร้อยละ 14.7 ระหว่าง 14 ปีขึ้นไป มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.5 และมีค่าเฉลี่ยความแตกต่างระหว่างอายุเฉลี่ย 3.860 ปี

ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาใกล้เคียงกันจำนวน 340 คู่ คิดเป็นร้อยละ 85.0 และมีความแตกต่างระหว่างการศึกษานับจำนวน 60 คู่ คิดเป็นร้อยละ 15.0

ความคล้ายคลึงทางศาสนา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีศาสนาเหมือนกันจำนวน 369 คู่ คิดเป็นร้อยละ 92.5 และต่างศาสนากันจำนวน 31 คู่ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 7.5

ความคล้ายคลึงทางฐานะทางเศรษฐกิจ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ก่อนสมรสมีฐานะทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกันจำนวน 285 คู่ คิดเป็นร้อยละ 71.5 และมีความแตกต่างทางฐานะทางเศรษฐกิจอยู่จำนวน 115 คู่ คิดเป็นร้อยละ 28.5

ความคล้ายคลึงกันทางฐานะทางสังคม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีฐานะทางสังคมและการเลี้ยงดูเหมือนกันจำนวน 309 คู่ คิดเป็นร้อยละ 77.5 และมีฐานะทางสังคมและการเลี้ยงดูที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัดจำนวน 91 คู่ คิดเป็นร้อยละ 22.5 (ตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2
ข้อมูลความคล้ายคลึงของคู่สมรสก่อนการสมรส

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ความแตกต่างระหว่างอายุ			
0-7 ปี	340	85.0	-
8-13 ปี	59	14.7	ความแตกต่างอายุเฉลี่ย
14 ปีขึ้นไป	1	0.5	3.860 ปี
รวม	400	100.0	-
ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษา			
แตกต่าง	60	15.0	-
ไม่แตกต่าง	340	85.0	-
รวม	400	100.0	-
ความคล้ายคลึงกันทางศาสนา			
แตกต่าง	31	7.5	-
ไม่แตกต่าง	369	92.5	-
รวม	400	100.0	-
ความคล้ายคลึงกันฐานะทางเศรษฐกิจ			
แตกต่าง	91	22.5	-
ไม่แตกต่าง	309	77.5	-
รวม	400	100.0	-
ความคล้ายคลึงกันฐานะทางสังคม			
แตกต่าง	91	22.5	-
ไม่แตกต่าง	309	77.5	-
รวม	400	100.0	-

4.2.2 การเห็นแบบอย่างจากบิดา มารดา

การแสดงข้อมูลด้านการเห็นแบบอย่างจากบิดา มารดา เป็นการแสดงแบบอย่างโดยรวมจากบิดา มารดา ส่วนการเห็นแบบอย่างจากครอบครัวของบิดา มารดา มีค่าเฉลี่ยคือ 3.594 และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ รู้สึกว่ามารดาทำหน้าที่เหมาะสมกับการเป็นมารดาคือ 4.440 รองลงมาคือรู้สึกที่ดีต่อชีวิตครอบครัวของบิดา-มารดา มีค่าเฉลี่ย 4.340 และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือรู้สึกว่าบิดา เป็นหัวหน้าครอบครัวที่ไม่ดี โดยมีค่าเฉลี่ย 2.667 (ตารางที่ 4.3)

ตารางที่ 4.3

ข้อมูลด้านการเห็นแบบอย่างจากครอบครัวของบิดา มารดา

ลักษณะข้อมูล	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย
ท่านมีความรู้สึกที่ดีต่อชีวิตครอบครัวของบิดา มารดา	1	5	4.340
ท่านรู้สึกว่าบิดาของท่านเป็นหัวหน้าครอบครัวที่ไม่ดี	1	5	2.667
ท่านรู้สึกว่ามารดาของท่านทำหน้าที่เหมาะสม	1	5	4.440
ท่านไม่มีความสุขเลยเมื่อท่านได้พูดคุยกับมารดาของท่าน	1	5	3.517
ทุกครั้งที่ท่านได้พูดคุยกับบิดาของท่านแล้ว ท่านรู้สึกว่ามีความสุข	1	5	3.540
ขณะที่อยู่กับบิดา มารดาของท่านจะรู้สึกว่าอบอุ่นและมีความสุข	1	5	4.248
ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายกับการใช้ชีวิตคู่ของบิดา มารดาของท่าน	1	5	2.780
ท่านคิดว่าบิดา มารดาของท่านมีเหตุผลเสมอในการตัดสินใจโทษท่าน	1	5	3.495
ท่านคิดว่าบิดา มารดาของท่านให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นเสมอ	1	5	3.690
ท่านมักจะถูกลงโทษเสมอโดยที่ไม่มีเหตุผลจากบิดา มารดาของท่าน	1	5	3.227
แสดงการเห็นแบบอย่างจากบิดา/มารดาโดยรวมของคู่สมรส	1	5	3.594

4.2.3 การสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญ

การยอมรับจากบิดา-มารดาของตนเอง

ส่วนใหญ่บิดา-มารดาของตนเองเห็นด้วยและสนับสนุนการสมรสมีอยู่จำนวน 214 คู่ คิดเป็นร้อยละ 53.5 และไม่ยุ่งเกี่ยวปล่อยให้เป็นการตัดสินใจกันเอง มีอยู่จำนวน 169 คู่ และ คิดเป็นร้อยละ 42.2 ไม่เห็นด้วยและไม่สนับสนุนในการสมรสมีอยู่จำนวน 17 คู่ คิดเป็นร้อยละ 4.3

การยอมรับจากบิดา-มารดาของคู่สมรส

กลุ่มตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่บิดา-มารดาคู่สมรสไม่ยุ่งเกี่ยวปล่อยให้เป็นการตัดสินใจกันเองจำนวน 204 คู่ คิดเป็นร้อยละ 51.0 รองลงมาคือเห็นด้วยและสนับสนุนการสมรสมีอยู่จำนวน 185 คู่ คิดเป็นร้อยละ 46.2 และไม่เห็นด้วยและไม่สนับสนุนในการสมรสมีอยู่จำนวน 11 คู่ คิดเป็นร้อยละ 2.8

การยอมรับจากญาติพี่น้องของตนเอง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ญาติพี่น้องให้การสนับสนุนและยอมรับเป็นจำนวน 341 คู่ คิดเป็นร้อยละ 85.2 ไม่สนับสนุนและไม่ยอมรับจำนวน เป็นจำนวน 59 คู่ คิดเป็นร้อยละ 14.8

การยอมรับจากญาติพี่น้องของคู่สมรส

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ญาติพี่น้องให้การยอมรับสูงมากเป็นจำนวน 318 คู่ คิดเป็นร้อยละ 79.5 และไม่ยอมรับจำนวน เป็นจำนวน 82 คู่ คิดเป็นร้อยละ 20.5

การยอมรับจากเพื่อนฝูงของตนเอง

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เพื่อนให้การยอมรับจำนวน 299 คู่ คิดเป็นร้อยละ 74.8 และไม่ยอมรับเป็นจำนวน 101 คู่ คิดเป็นร้อยละ 25.2

การยอมรับจากเพื่อนฝูงของคู่สมรส

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เพื่อนให้การยอมรับสูงมากเป็นจำนวน 322 คู่ คิดเป็นร้อยละ 80.5 และไม่ยอมรับเป็นจำนวน 78 คู่ คิดเป็นร้อยละ 19.5 (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4
ข้อมูลการสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญ

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ก่อนการสมรสพ่อแม่ของตนเอง			
ให้การยอมรับและสนับสนุน	214	53.5	
ไม่ยุ่งเกี่ยวปล่อยให้ตัดสินใจเอง	169	42.2	-
ไม่ยอมรับและไม่สนับสนุน	17	4.3	
รวม	400	100.0	
ก่อนการสมรสพ่อแม่ของคู่สมรส			
ให้การยอมรับและสนับสนุน	185	46.2	
ไม่ยุ่งเกี่ยวปล่อยให้ตัดสินใจเอง	204	51.0	-
ไม่ยอมรับและไม่สนับสนุน	11	2.8	
รวม	400	100.0	
ก่อนการสมรสญาติพี่น้องของตนเอง			
ให้การยอมรับและสนับสนุน	341	85.2	
ไม่ยอมรับและไม่สนับสนุน	59	14.8	-
รวม	400	100.0	
ก่อนการสมรสญาติพี่น้องของคู่สมรส			
ให้การยอมรับและสนับสนุน	318	79.5	
ไม่ยอมรับและไม่สนับสนุน	82	20.5	-
รวม	400	100.0	
ก่อนการสมรสเพื่อนฝูงของตนเอง			
ให้การยอมรับและสนับสนุน	299	74.8	
ไม่ยอมรับและไม่สนับสนุน	101	25.2	-
รวม	400	100.0	
ก่อนการสมรสเพื่อนฝูงของคู่สมรส			
ให้การยอมรับและสนับสนุน	322	80.5	
ไม่ยอมรับและไม่สนับสนุน	78	19.5	-
รวม	400	100.0	

4.3 ปัจจัยระหว่างการสมรส

ผู้วิจัยได้แบ่งปัจจัยระหว่างสมรสออกเป็น 2 ส่วนคือ

4.3.1 ความพึงพอใจในแบบแผนการดำเนินชีวิต ได้แก่ ความพอเพียงของรายได้ และระยะเวลาการสมรส

4.3.2 การปฏิสัมพันธ์ของคู่สมรส ได้แก่ ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ประสิทธิภาพของการสื่อสาร และความขัดแย้งในครอบครัว

4.3.1 ความพึงพอใจแบบแผนการดำเนินชีวิต

ความพอเพียงของรายได้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ที่ไม่พอเพียงจำนวน 215 คู่ คิดเป็นร้อยละ 53.8 และมีรายได้พอเพียงจำนวน 151 คู่ คิดเป็นร้อยละ 37.8 และไม่ตอบ 34 คู่ คิดเป็นร้อยละ 8.4

ระยะเวลาการสมรส

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะเวลาการสมรสระหว่าง 3-7 ปี มีอยู่จำนวน 280 คู่ คิดเป็นร้อยละ 70.0 รองลงมาระหว่าง 8-12 ปี จำนวน 77 คู่ คิดเป็นร้อยละ 19.2 ระหว่าง 13-17 ปี จำนวน 20 คู่ คิดเป็นร้อยละ 5.0 ระหว่าง 18 ปีขึ้นไป จำนวน 18 คู่ คิดเป็นร้อยละ 4.5 และไม่ตอบ 5 คู่ คิดเป็นร้อยละ 1.3 และมีค่าเฉลี่ยระยะเวลาการสมรส 4.126 (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5
ข้อมูลความพึงพอใจในแบบแผนการดำเนินชีวิต

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ	หมายเหตุ
ความพอเพียงของรายได้			
พอเพียง	151	37.7	มีผู้ไม่ระบุ
ไม่พอเพียง	215	53.7	34 คน
ไม่ตอบ	34	8.6	
รวม	400	100.0	
ระยะเวลาการสมรส			
3-7 ปี	280	70.0	มีผู้ไม่ระบุ 5 คน
8-12 ปี	77	19.2	
13-17 ปี	20	5.0	ต่ำสุด 3 ปี
18 ปีขึ้นไป	18	4.6	สูงสุด 22 ปี
ไม่ตอบ	5	1.2	ค่าเฉลี่ย 7.60 ปี
รวม	400	100.0	

4.3.2 การปฏิสัมพันธ์ของคู่สมรส

4.3.2.1 ความสมานฉันท์ทางบทบาท

ความสมานฉันท์ทางบทบาทมีค่าเฉลี่ยโดยรวมคือ 3.59 โดยที่ความสมานฉันท์ทางบทบาทด้านการศึกษาบุตรและความประพฤติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ 3.86 รองลงมา คือ กิจกรรมการหาเลี้ยงครอบครัว ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.80 และการตัดสินใจปัญหาด้านการเงิน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ 3.40 (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6
ข้อมูลความสมานฉันท์ทางบทบาท

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย
งานครัว	1	5	3.44
งานดูแลความสะอาดบ้าน	1	5	3.58
การซักรีดเสื้อผ้า	1	5	3.62
การซื้อของใช้	1	5	3.60
การตัดสินใจปัญหาด้านการเงิน	1	5	3.40
งานหาเลี้ยงครอบครัว	1	5	3.80
การศึกษาบุตร/ความประพฤติ	1	5	3.86
กิจกรรมชุมชน	1	5	3.49
แสดงความสมานฉันท์ทางบทบาท โดยรวมของคู่สมรส	1	5	3.59

4.3.2.2 ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต

ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งของการเป็นสามีและภรรยา ซึ่งมีค่าเฉลี่ยโดยรวมคือ 3.48 โดยมีค่าเฉลี่ยการมีเวลาพักผ่อนในบ้านร่วมกันสูงสุดคือ 3.86 รองลงมาคือ การแก้ไขปัญหาร่วมกันเมื่อเกิดปัญหา มีค่าเฉลี่ย 3.82 และค่าเฉลี่ยการสังสรรค์เพื่อนและเยี่ยมญาติต่ำสุดคือ 3.06 (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7
แสดงข้อมูลความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย
การทำกิจกรรมร่วมกันในบ้าน	1	5	3.68
การมีเวลาพักผ่อนในบ้านร่วมกัน	1	5	3.86
การพักผ่อนนอกบ้าน	1	5	3.34
การสังสรรค์เพื่อนและเยี่ยมญาติ	1	5	3.06
การพักผ่อนร่วมกันหลายวัน	1	5	3.10
การแก้ไขร่วมกันเมื่อเกิดปัญหา	1	5	3.82
แสดงความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตโดยรวม ของคู่สมรส	1	5	3.48

4.3.2.3 ประสิทธิภาพของการสื่อสาร

ด้านประสิทธิภาพของการสื่อสารของคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยโดยรวมคือ 3.16 และมีค่าเฉลี่ยการให้กำลังใจกันเสมอสูงสุดคือ 3.78 รองลงมาคือการที่คู่สมรสพูดถึงเรื่องหนึ่งแต่ที่จริงหมายถึงอีกเรื่องหนึ่ง โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 3.77 และคู่สมรสมักจะพูดให้เกิดความขัดแย้งโดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ 2.52 (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8
แสดงข้อมูลประสิทธิภาพของการสื่อสารในครอบครัว

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย
คู่สมรสชอบพูดให้เกิดความขัดแย้ง	1	5	2.52
น้ำเสียงคู่สมรสน่ารำคาญ	1	5	2.87
เมื่อมีปัญหาปรึกษาเพื่อน ญาติ	1	5	2.64
ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้ง คู่สมรส	1	5	2.80
ไม่พอใจไม่กล้าชี้แจงเก็บไว้คนเดียว	1	5	2.67
รู้สึกว่าคุณพูดเรื่องหนึ่งแต่คู่สมรส คิดว่าเป็นอีกเรื่องหนึ่ง	1	5	3.77
ให้กำลังใจกันเสมอ	1	5	3.78
กล้าแสดงความคิดเห็นได้ทุกเรื่อง	1	5	3.65
พูดเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นต่อกัน	1	5	3.74
มีความคิดเห็นที่ตรงกันเสมอ	1	5	3.13
แสดงประสิทธิภาพของการสื่อสารโดย รวมของคู่สมรส	1	5	3.16

4.3.2.4 ความขัดแย้งของคู่สมรส

ด้านความขัดแย้งในครอบครัวเป็นคำถามเชิงนิเสธทั้งหมดและมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ 1.02 ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยค่อนข้างดี และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การไม่เคยถูกทำร้ายร่างกายจากคู่สมรส เฉลี่ย 0.65 และรองลงมาคือ การที่ไม่คิดว่าจะแยกทางหรือหย่ากับคู่สมรส เฉลี่ย 0.66 และต่ำสุดคือการที่คู่สมรสมีเวลาที่ไม่ตรงกัน มีค่าเฉลี่ย 1.64 (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9
แสดงข้อมูลความขัดแย้งในครอบครัว

ตัวแปร	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ค่าเฉลี่ย
ได้รับการปฏิเสธการแสดงความคิดเห็น	1	5	1.23
ทำหนังสือัดใจและดับข้อใจ	1	5	1.17
ถูกทำร้ายร่างกาย	1	5	0.65
ถูกทำร้ายด้วยวาจา จิตใจ	1	5	0.89
ตำหนิว่าบกพร่องต่อหน้าที่	1	5	1.00
ขัดแย้งการดำเนินชีวิตประจำวัน	1	5	1.18
มีเวลาว่างไม่ตรงกัน	1	5	1.64
ได้รับการตำหนิไม่มีเวลาให้ครอบครัว	1	5	1.05
ดื่มสุราของมีนเมาเสมอ	1	5	0.71
คิดจะหย่า/แยกทางเสมอ	1	5	0.66
แสดงความขัดแย้งในครอบครัวโดยรวม	1	5	1.02

4.4 ข้อมูลวัดสัมพันธภาพในครอบครัว

ด้านสัมพันธภาพในครอบครัวมีคำถาม 4 ด้าน คือ ด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจของคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

4.4.1 ด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส

การเห็นพ้องของคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ 3.85 และมีคะแนนสูงสุด คือ การเห็นพ้องด้านค่าใช้จ่าย โดยมีค่าเฉลี่ย 4.42 รองลงมาคือ เป้าหมายและสิ่งสำคัญในชีวิต ค่าเฉลี่ย 3.99 และมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือ พิธีกรรมทางศาสนามีค่าเฉลี่ย 3.48 (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10
ข้อมูลเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว
ด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย
ด้านค่าใช้จ่าย	1	5	4.24
การพักผ่อนในวันหยุด	1	5	3.70
พิธีกรรมทางศาสนา	1	5	3.48
การเยี่ยมบิดา มารดา	1	5	3.86
เป้าหมายและสิ่งสำคัญในชีวิต	1	5	3.99
แสดงการเห็นพ้องของคู่สมรสโดยรวม	1	5	3.85

4.7.2 ด้านความพึงพอใจคู่สมรส

แสดงความพึงพอใจคู่สมรสโดยรวมมีค่าเฉลี่ย 3.50 และมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความพึงพอใจในด้านการมีเพศสัมพันธ์ คือ 3.80 และรองลงมา คือ ความพึงพอใจด้านการพบปะสังสรรค์เพื่อน/สังคม โดยมีค่าเฉลี่ยคือ 3.72 และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการแบ่งภาระหน้าที่ในครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 3.05 (ตารางที่ 4.11)

ตารางที่ 4.11
ข้อมูลเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว
ด้านความพึงพอใจของคู่สมรส

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย
การมีเพศสัมพันธ์	1	5	3.80
การจัดการด้านการเงิน	1	5	3.64
การแบ่งภาระหน้าที่ในครอบครัว	1	5	3.05
การใช้เวลานอกบ้าน	1	5	3.31
พบปะสังสรรค์เพื่อน/สังคม	1	5	3.72
แสดงความพึงพอใจคู่สมรสโดยรวม	1	5	3.50

4.7.3 ความกลมเกลียวของคู่สมรส

การแสดงความกลมเกลียวในครอบครัวโดยรวมในครอบครัวมีค่าเฉลี่ยคือ 3.38 อยู่ในระดับดีและมีความกลมเกลียวในเรื่องของภาระหน้าที่ในครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 3.96 รองลงมาคือ มีการปรึกษาหารือ มีค่าเฉลี่ย 3.87 และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การศึกษาบุตร และการดูแลบุตร คือ 3.73 (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12
แสดงข้อมูลเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว
ด้านความกลมเกลียว

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย
การปรึกษาหารือ	1	5	3.87
หัวเราะ หยอกล้อกัน	1	5	3.84
มีกิจกรรมในวันหยุด	1	5	3.79
ภาระหน้าที่ในครอบครัว	1	5	3.96
การศึกษา/ดูแลบุตร	1	5	3.73
แสดงความกลมเกลียวในครอบครัวโดยรวม	1	5	3.38

4.7.4 การแสดงความรักของคู่สมรส

การแสดงความรักของคู่สมรสมีค่าเฉลี่ยคือ 3.94 ซึ่งเป็นคะแนนระดับดี และมีการมีเพศสัมพันธ์กับคู่สมรสค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ 4.07 รองลงมาคือ การดูแลเมื่อคู่สมรสเจ็บป่วยมีค่าเฉลี่ยคือ 4.0 และมีการให้ของขวัญแก่กันมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ 3.66 (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13
ข้อมูลเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว
ด้านการแสดงความรักของคู่สมรส

ตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย
การมีเพศสัมพันธ์	1	5	4.07
คิดถึงครอบครัวเป็นสิ่งแรก	1	5	4.26
ให้ของขวัญแก่กันและกัน	1	5	3.66
ทำในสิ่งที่คู่สมรสต้องการ	1	5	4.00
ดูแลเมื่อเจ็บป่วย	1	5	4.07
แสดงค่าโดยรวมด้านการแสดงความรัก ของคู่สมรส	1	5	3.94

4.5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของสถานภาพการทำงาน กับสัมพันธภาพในครอบครัว

การศึกษาความสัมพันธ์ของสถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพในครอบครัว ในส่วนของสัมพันธภาพในครอบครัวจะแบ่งลักษณะของความสัมพันธภาพออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส โดยใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ตารางไขว้ (Crosstabulation) และค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-Square) ผลการศึกษาพบว่า

จากการเข้าสมการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของสถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส พบว่าความเห็นพ้องของคู่สมรสระหว่างคนที่ทำงานกับคนที่ถูกเลิกจ้างมีความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งคนที่ถูกเลิกจ้างมีความเห็นพ้องมากที่สุดเพียงร้อยละ 13.5 ซึ่งต่างกับกลุ่มผู้ที่มึ้งงานทำซึ่งมีความเห็นพ้องในครอบครัวมากที่สุดร้อยละ 74.5 และมีความเห็นพ้องน้อยที่สุดสำหรับกลุ่มผู้ถูกเลิกจ้างร้อยละ 56.5 และผู้มึ้งงานทำมีความเห็นพ้องน้อยที่สุดร้อยละ 2.0 และจากการศึกษาพบว่าสถานภาพการทำงานมีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14

แสดงค่าความสัมพันธ์ของสถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพในครอบครัว
ด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส

สัมพันธภาพใน ครอบครัว	สถานภาพ การทำงาน			
	ผู้ถูก เลิกจ้าง		ผู้มี งานทำ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มากที่สุด	27	13.5	149	74.5
ปานกลาง	60	30	47	23.5
น้อยที่สุด	113	56.5	4.0	2.0
รวม	200	100	200	100

$$\chi^2 = 187.69463$$

$$DF = 2$$

$$Sig = .00000^*$$

จากการเข้าสมการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของสถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความพึงพอใจคู่สมรส พบว่า ความพึงพอใจของคู่สมรสระหว่างคนที่ทำงานกับคนที่ถูกเลิกจ้างมีความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน คือคนที่ถูกเลิกจ้างมีความพึงพอใจคู่สมรสร้อยละ 13.5 ซึ่งต่างกับกลุ่มผู้ที่มั่งงานทำซึ่งมีความพึงพอใจคู่สมรสมากที่สุดร้อยละ 62.5 และมีความพึงพอใจน้อยที่สุดสำหรับกลุ่มผู้ถูกเลิกจ้างร้อยละ 43.5 และผู้มั่งงานทำมีความพึงพอใจน้อยที่สุดร้อยละ 2.0 และจากการศึกษาพบว่า สถานภาพการทำงานมีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความพึงพอใจคู่สมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (ตารางที่ 4.15)

ตารางที่ 4.15

แสดงค่าความสัมพันธ์ของสถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพในครอบครัว
ด้านความพึงพอใจคู่สมรส

สัมพันธภาพใน ครอบครัว	สถานภาพ การทำงาน			
	ผู้ถูก เลิกจ้าง		ผู้มี งานทำ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มากที่สุด	65	32.5	125	62.5
ปานกลาง	48	24.0	71	35.5
น้อยที่สุด	87	43.5	4	2.0
รวม	200	100	200	100

$$\chi^2 = 101.09604$$

$$DF = 2$$

$$Sig = .00000^*$$

จากการเข้าสมการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของสถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความกลมเกลียวของคู่สมรส พบว่า ความกลมเกลียวของคู่สมรสระหว่างคนที่ทำงานกับคนที่ถูกเลิกจ้างมีความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน คือคนที่ถูกเลิกจ้างมีความกลมเกลียวของคู่สมรสมากที่สุดเพียงร้อยละ 23.5 ซึ่งต่างกับกลุ่มผู้ที่มีงานทำซึ่งมีความกลมเกลียวของคู่สมรสมากที่สุดร้อยละ 73.5 และมีความกลมเกลียวของคู่สมรสน้อยที่สุดสำหรับกลุ่มผู้ถูกเลิกจ้างร้อยละ 38.5 และผู้มีงานทำมีความกลมเกลียวของคู่สมรสน้อยที่สุดร้อยละ 5.5 และจากการศึกษา พบว่าสถานภาพการทำงานมีความสัมพันธ์กับสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความกลมเกลียวของคู่สมรส อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (ตารางที่ 4.16)

ตารางที่ 4.16

แสดงค่าความสัมพันธ์ของสถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพในครอบครัว
ด้านความกลมเกลียวของคู่สมรส

สัมพันธภาพใน ครอบครัว	สถานภาพ การทำงาน			
	ผู้ถูก เลิกจ้าง		ผู้มี งานทำ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มากที่สุด	47	23.5	147	73.5
ปานกลาง	76	38.0	42	21.0
น้อยที่สุด	77	38.5	11	5.5
รวม	200	100	200	100

$$\chi^2 = 110.84300$$

$$DF = 2$$

$$Sig = .00000^*$$

จากการเข้าสมการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของสถานภาพการทำงานกับสัมพันธ์ภาพในครอบครัวด้านการแสดงความรักของคู่สมรส พบว่า การแสดงความรักระหว่างคู่สมรสของคนทำงานกับคนที่ถูกเลิกจ้างมีความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน ซึ่งคนที่ถูกเลิกจ้างมีการแสดงความรักซึ่งกันและกันมากที่สุดเพียงร้อยละ 22.0 ซึ่งต่างกับกลุ่มผู้ที่มีงานทำซึ่งมีการแสดงความรักของคู่สมรสมากที่สุดร้อยละ 85.5 และมีการแสดงความรักน้อยที่สุดของคู่สมรสสำหรับกลุ่มผู้ถูกเลิกจ้างร้อยละ 29.5 และผู้มีงานทำมีการแสดงความรักของคู่สมรสน้อยที่สุดร้อยละ 2.5 และจากการศึกษาพบว่า สถานภาพการทำงานมีความสัมพันธ์กับสัมพันธ์ภาพในครอบครัวด้านการแสดงความรักของคู่สมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (ตารางที่ 4.17)

ตารางที่ 4.17

แสดงค่าความสัมพันธ์ของสถานภาพการทำงานกับสัมพันธ์ภาพในครอบครัว
ด้านการแสดงความรักของคู่สมรส

สัมพันธ์ภาพใน ครอบครัว	สถานภาพ การทำงาน			
	ผู้ถูก เลิกจ้าง		ผู้มี งานทำ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มากที่สุด	44	22.0	171	85.5
ปานกลาง	97	48.5	24	12.0
น้อยที่สุด	59	29.5	5	2.5
รวม	200	100	200	100

$$\chi^2 = 164.62243$$

$$DF = 2$$

$$Sig = .00000^*$$

ซึ่งจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพการทำงานกับสัมพันธ์ภาพในครอบครัว ทั้ง 4 ด้านคือ ความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส พบว่าปัจจัยสถานภาพการทำงานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัวคือ กลุ่มผู้ถูกเลิกจ้างจะมีความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ไม่ดีซึ่งจะมีลักษณะของการเห็นพ้อง ความพึงพอใจ ความกลมเกลียว และการแสดงความรักของคู่สมรสในครอบครัวอยู่ในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มผู้มีงานทำ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความสัมพันธ์กันในทุกๆ ด้าน อยู่ในระดับที่ดี นั่นคือ สถานภาพการทำงานจะส่งผลต่อสัมพันธ์ในครอบครัวโดยตรง แสดงให้เห็นว่าปัจจุบันการทำงานเพื่อหารายได้ในครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมาก หากครอบครัวที่มีบุคคลใด คนหนึ่งไม่ว่าจะเป็นสามี หรือภรรยาที่ถูกเลิกจ้าง จะส่งผลให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวลดน้อยลง เพราะปัจจุบันรายได้ในครอบครัวจะเป็นตัวกำหนดสัมพันธ์ภาพในครอบครัวได้ หากครอบครัวที่มีงานทำมีรายได้ นั่นคือความสัมพันธ์ในครอบครัวก็จะมั่นคงและส่งผลให้ความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ดีตามมาด้วย

4.6 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัว

ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัวโดยวิธีถดถอยพหุคูณแบบปกติ โดยมีการศึกษาตัวแปรทั้งหมด 21 ตัวแปร ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ 20 ตัว ได้แก่ เพศ ความคล้ายคลึงอายุ ความคล้ายคลึงด้านการศึกษา ความคล้ายคลึงด้านศาสนา ความคล้ายคลึงทางฐานะทางเศรษฐกิจ ความคล้ายคลึงทางฐานะทางสังคม ก่อนการสมรส บิดา-มารดาของท่านให้การยอมรับคู่สมรสหรือไม่ ก่อนการสมรสบิดา-มารดาของคู่สมรสให้การยอมรับท่านหรือไม่ ญาติพี่น้องของตนเองให้การยอมรับคู่สมรสหรือไม่ ญาติพี่น้องของคู่สมรสให้การยอมรับท่านหรือไม่ เพื่อนฝูงของตนเองให้การยอมรับคู่สมรสหรือไม่ เพื่อนฝูงของคู่สมรสให้การยอมรับท่านหรือไม่ การเห็นแบบอย่างจากบิดา-มารดา ความเพียงพอของรายได้ ระยะเวลาการสมรส ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ประสิทธิภาพของการสื่อสาร ความขัดแย้งในครอบครัว และสถานภาพการทำงาน และตัวแปรตาม 1 ตัวคือ ความสัมพันธ์ในครอบครัว ประกอบด้วย ความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส การแสดงความรักของคู่สมรส และสัมพันธ์ภาพรวมทั้ง 4 ด้าน และจะเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัวแต่ละด้าน ซึ่งลักษณะข้อมูลค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่จะใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ปรากฏในตาราง (ตารางที่ 4.18)

ตารางที่ 4.18
แสดงค่าเฉลี่ย สูงสุด ต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ของตัวแปรในสมการวิเคราะห์พหุคูณ

ประเภทตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ลักษณะข้อมูล
เพศ (SEX)	0	1	.473	1 = ชาย 0= หญิง
ความคล้ายคลึงอายุ (AGE)	0	14	.148	จำนวนปี
ความคล้ายคลึงการศึกษา(EDU)	0	1	.145	0 = ไม่แตกต่าง 1 = แตกต่าง
ความคล้ายคลึงทางศาสนา (REG)	0	1	.073	0 = ไม่แตกต่าง 1 = แตกต่างฐานะ
ความคล้ายคลึงทางเศรษฐกิจ ก่อนการสมรส (V5)	0	1	.203	0 = ฐานะไม่แตกต่าง 1 = ฐานะแตกต่าง
ความคล้ายคลึงฐานะทางสังคม ก่อนการสมรส (V6)	0	1	.215	0 = ฐานะไม่แตกต่าง 1 = ฐานะแตกต่าง
การยอมรับ/สนับสนุน				
- พ่อแม่ของตนเอง (V7)	0	1	.513	0 = ไม่ยอมรับ
- พ่อแม่ของคู่สมรส (V7.1)	0	1	.560	1 = ยอมรับ
- ญาติพี่น้องตนเอง (V8)	0	1	.855	
- ญาติพี่น้องคู่สมรส (V8.1)	0	1	.905	
- เพื่อนฝูงของตนเอง (V9)	0	1	.798	
- เพื่อนฝูงของคู่สมรส (V9.1)	0	1	.868	
ความพอเพียงของรายได้ (V13)	0	1	.830	0 = ไม่พอเพียง 1 = พอเพียง

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

ประเภทตัวแปร	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ลักษณะข้อมูล
ระยะเวลาการสมรส (YOM)	3	22	7.60	จำนวนปี
การเห็นแบบอย่างจาก บิดา/มารดา (NEWALLA)	1	5	3.87	
ความสมานฉันท์ทางบทบาท (NEWALLB)	1	5	3.34	
ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต (NEWALLC)	1	5	3.52	
ประสิทธิผลของการสื่อสาร (NEWALLD)	1	5	4.01	
ความขัดแย้งในครอบครัว (NEWALLE)	1	5	3.85	
สถานภาพการทำงาน (STATUS)	0	1		0 = ผู้ถูกเลิกจ้าง 1 = ทำงาน

เมื่อผู้วิจัยได้นำตัวแปรทั้งหมดเข้าวิเคราะห์ในสมการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Entered Regression Analysis) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกเข้าสมการแบบปกติ (Enter Method) พบว่าตัวแปรต่าง ๆ มีค่าความสัมพันธ์กันน้อย ซึ่งไม่ทำให้การวิเคราะห์พหุคูณได้รับผลกระทบ ดังนั้นจึงใช้ตัวแปรทั้งหมดเข้าสมการ (ตารางที่ 4.19 - 4.22)

ตารางที่ 4.19

แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวในสมการการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส

ตัวแปร	NEWALLF	SEX	AGE	EDU	REG	V5	V6	V7	V7.1	V8	V8.1	V9	V9.1	V13	V14	NEWALLA	NEWALLB	NEWALLC	NEWALLD	NEWALLE	STATUS	
NEWALLF	1.000																					
SEX	.013	1.000																				
AGE	.054	.072	1.000																			
EDU	-.074	.151	.029	1.000																		
REG	.116	-.033	.237	-.060	1.000																	
V5	-.202	.134	-.176	.022	.123	1.000																
V6	-.112	.065	.108	.044	.041	.342	1.000															
V7	.188	.149	.095	.004	.022	-.069	.159	1.000														
V7.1	.076	.022	.085	-.021	.170	.033	-.063	.657	1.000													
V8	.067	.020	-.069	-.072	.033	-.058	-.113	.067	.093	1.000												
V8.1	.045	.018	.082	.060	.025	.015	.045	.060	.056	.424	1.000											
V9	.004	.045	.103	.047	.020	-.099	.275	-.151	.114	.382	.295	1.000										
V9.1	.010	.084	-.103	-.006	.023	-.110	-.079	.144	.152	.267	.361	.671	1.000									
V13	-.011	-.057	-.025	-.031	.172	-.033	-.036	.057	.053	.014	.023	.009	.067	1.000								
YOM	-.003	.155	-.022	-.034	.050	-.054	-.058	-.074	-.085	.156	-.186	-.118	.162	.057	1.000							
NEWALLA	.283	-.038	.049	-.071	.077	-.153	-.115	.029	.020	.092	.123	.060	.119	.038	.137	1.000						
NEWALLB	.358	.050	.083	.005	.062	-.088	.022	.074	.086	.105	.154	.060	.075	.023	.163	.328	1.000					
NEWALLC	.056	.002	.126	-.056	.171	-.019	.099	.239	.081	-.011	.039	.114	.005	-.011	-.069	.168	.333	1.000				
NEWALLD	.396	-.078	.060	-.001	.028	.230	-.134	.175	-.071	.097	.116	.088	.096	.014	-.018	.053	.346	.3425	1.000			
NEWALLE	.398	-.177	-.037	-.056	.107	-.149	.073	-.170	.067	.100	.092	.037	.021	-.027	-.036	.379	.365	.372	.365	1.000		
STATUS	.048	-.095	.021	-.085	-.029	.056	.037	-.095	.101	.142	.102	.091	.064	.001	.098	.405	-.096	.177	.177	.246	1.000	

ตารางที่ 4.20

แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวในสมการการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ
เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความพึงพอใจคู่สมรส

ตัวแปร	NEWALLG	SEX	AGE	EDU	REG	V5	V6	V7	V7.1	V8	V8.1	V9	V9.1	V13	V14	NEWALLA	NEWALLB	NEWALLC	NEWALLD	NEWALLE	STATUS	
NEWALLG	1.000																					
SEX	.103	1.000																				
AGE	-.108	.072	1.000																			
EDU	-.005	.151	.029	1.000																		
REG	.059	-.033	.237	-.060	1.000																	
V5	-.175	.134	-.176	.022	.123	1.000																
V6	-.177	.065	.108	.044	.041	.342	1.000															
V7	.068	.149	.095	.004	.022	-.069	.159	1.000														
V7.1	.019	.022	.085	-.021	.170	.033	-.063	.657	1.000													
V8	.099	.020	-.069	-.072	.033	-.058	-.113	.067	.093	1.000												
V8.1	.065	.018	.082	.060	.025	.015	.045	.060	.056	.424	1.000											
V9	.066	.045	.103	.047	.020	-.099	.275	-.151	.114	.382	.295	1.000										
V9.1	.042	.084	-.103	-.006	.023	-.110	-.079	.144	.152	.267	.361	.671	1.000									
V13	.009	-.057	-.025	-.031	.172	-.033	-.036	.057	.053	.014	.023	.009	.067	1.000								
YOM	.078	.155	-.022	-.034	.050	-.054	-.058	-.074	-.085	.156	-.186	-.118	.162	.057	1.000							
NEWALLA	.241	-.038	.049	-.071	.077	-.153	-.115	.029	.020	.092	.123	.060	.119	.038	.137	1.000						
NEWALLB	.360	.050	.083	.005	.062	-.088	.022	.074	.086	.105	.154	.060	.075	.023	.163	.328	1.000					
NEWALLC	.323	.002	.126	-.056	.171	-.019	.099	.239	.081	-.011	-.039	.114	.005	-.011	-.069	.168	.333	1.000				
NEWALLD	.420	-.078	.060	-.001	.028	.230	-.134	.175	-.071	.097	.116	.088	.096	.014	-.018	.053	.346	.3425	1.000			
NEWALLE	.375	-.177	-.037	-.056	.107	-.149	.073	-.170	.067	.100	.092	.037	.021	-.027	-.086	.379	.372	.365	.536	1.000		
STATUS	.003	-.095	.021	-.085	-.029	.056	.037	-.095	.101	.142	.102	.091	.064	.001	.098	.405	.415	-.096	.177	.246	1.000	

ตารางที่ 4.21

แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวในสมการการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ
เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความกลมเกลียวของผู้สมรส

ตัวแปร	NEWALLH	SEX	AGE	EDU	REG	V5	V6	V7	V7.1	V8	V8.1	V9	V9.1	V13	V14	NEWALLA	NEWALLB	NEWALLC	NEWALLD	NEWALLE	STATUS	
NEWALLH	1.000																					
SEX	-.135	1.000																				
AGE	-.049	.072	1.000																			
EDU	.022	.151	.029	1.000																		
REG	.097	-.033	.237	-.060	1.000																	
V5	-.156	.134	-.176	.022	.123	1.000																
V6	.130	.065	.108	.044	.041	.342	1.000															
V7	.200	.149	.095	.004	.022	-.069	.159	1.000														
V7.1	.060	.022	.085	-.021	.170	.033	-.063	.657	1.000													
V8	.057	.020	-.069	-.072	.033	-.058	-.113	.067	.093	1.000												
V8.1	.074	.018	.082	.060	.025	.015	.045	.060	.056	.424	1.000											
V9	.009	.045	.103	.047	.020	-.099	.275	-.151	.114	.382	.295	1.000										
V9.1	.038	.084	-.103	-.006	.023	-.110	-.079	.144	.152	.267	.361	.671	1.000									
V13	.022	-.057	-.025	-.031	.172	-.033	-.036	.057	.053	.014	.023	.009	.067	1.000								
YOM	-.059	.155	-.022	-.034	.050	-.054	-.058	-.074	-.085	.156	-.186	-.118	.162	.057	1.000							
NEWALLA	.258	-.038	.049	-.071	.077	-.153	-.115	.029	.020	.092	.123	.060	.119	.038	.137	1.000						
NEWALLB	.337	.050	.083	.005	.062	-.088	.022	.074	.086	.105	.154	.060	.075	.023	.163	.328	1.000					
NEWALLC	.332	.002	.126	-.056	.171	-.019	.099	.239	.081	-.011	.039	.114	.005	-.011	-.069	.168	.333	1.000				
NEWALLD	.032	-.078	.060	-.001	.028	.230	-.134	.175	-.071	.097	.116	.088	.096	.014	-.018	.053	.346	.3425	1.000			
NEWALLE	.475	-.177	-.037	-.056	.107	-.149	.073	-.170	.067	.100	.092	.037	.021	-.027	-.036	.379	.372	.365	.536	1.000		
STATUS	.064	-.095	.021	-.085	-.029	.056	.037	-.095	.101	.142	.102	.091	.064	.001	.098	.405	-.096	.415	-.096	.177	.246	1.000

ตารางที่ 4.22

แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวในสมการการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการแสดงความรักของคู่สมรส

ตัวแปร	NEWALLI	SEX	AGE	EDU	REG	V5	V6	V7	V7.1	V8	V8.1	V9	V9.1	V13	V14	NEWALLA	NEWALLB	NEWALLC	NEWALLD	NEWALLE	STATUS	
NEWALLI	1.000																					
SEX	-.020	1.000																				
AGE	.058	.072	1.000																			
EDU	-.031	.151	.029	1.000																		
REG	.130	-.033	.237	-.060	1.000																	
V5	-.181	.134	-.176	.022	.123	1.000																
V6	-.106	.065	.108	.044	.041	.342	1.000															
V7	.168	.149	.095	.004	.022	-.069	.159	1.000														
V7.1	.091	.022	.085	-.021	.170	.033	-.063	.657	1.000													
V8	.075	.020	-.069	-.072	.033	-.058	-.113	.067	.093	1.000												
V8.1	.014	.018	.082	.060	.025	.015	.045	.060	.056	.424	1.000											
V9	.057	.045	.103	.047	.020	-.099	.275	-.151	.114	.382	.295	1.000										
V9.1	.089	.084	-.103	-.006	.023	-.110	-.079	.144	.152	.267	.361	.671	1.000									
V13	-.016	-.057	-.025	-.031	.172	-.033	-.036	.057	.053	.014	.023	.009	.067	1.000								
YOM	-.016	.155	-.022	-.034	.050	-.054	-.058	-.074	-.085	.156	-.186	-.118	.162	.057	1.000							
NEWALLA	.277	-.038	.049	-.071	.077	-.153	-.115	.029	.020	.092	.123	.060	.119	.038	.137	1.000						
NEWALLB	.403	.050	.083	.005	.062	-.088	.022	.074	.086	.105	.154	.060	.075	.023	.163	.328	1.000					
NEWALLC	.532	.002	.126	-.056	.171	-.019	.099	.239	.081	-.011	.039	.114	.005	-.011	-.069	.168	.333	1.000				
NEWALLD	.453	-.078	.060	-.001	.028	.230	-.134	.175	-.071	.097	.116	.088	.096	.014	-.018	.053	.346	.3425	1.000			
NEWALLE	.453	-.177	-.037	-.056	.107	-.149	.073	-.170	.067	.100	.092	.037	.021	-.027	-.036	.379	.372	.365	.536	1.000		
STATUS	.072	-.095	.021	-.085	-.029	.056	.037	-.095	.101	.142	.102	.091	.064	.001	.098	.405	-.096	.415	.177	.246	1.000	

ผลการเข้าสมการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) โดยตัวแปรตามคือสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความเห็นพ้องของคู่สมรสพบว่าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของตัวเกณฑ์หรือตัวพยากรณ์มีค่าเท่ากับร้อยละ 67.60 ($MR = .67608$) ค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนายเท่ากับร้อยละ 45.70 ($R^2 = .45708$) และมีค่าอธิบายความผันแปรของสัมพันธภาพในครอบครัวได้ร้อยละ 42.84 ($R^2_{ADJ} = .48138$) และผลจากการเข้าสมการดังกล่าวมีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความเห็นพ้องของคู่สมรสพบว่า ปัจจัยความคล้ายคลึงกันทางสังคม การยอมรับจากบิดา-มารดาของคู่สมรส การยอมรับจากญาติพี่น้องของคู่สมรส ความพอเพียงของรายได้ การเห็นแบบอย่างจากบิดา-มารดา ความสमानฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ประสิทธิภาพของการสื่อสาร ความขัดแย้งในครอบครัว และสภาพการทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส และความแตกต่างทางฐานะทางเศรษฐกิจ และระยะเวลาการสมรสพบว่า มีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับความเห็นพ้องของคู่สมรส

และปัจจัยที่มีอิทธิพลด้านความเห็นพ้องของคู่สมรสมากที่สุด คือ ปัจจัยด้านสภาพการทำงานและความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตของคู่สมรส ซึ่งมีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .0000 และเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเห็นพ้องของคู่สมรสน้อยที่สุดคือ การยอมรับจากบิดา-มารดาของคู่สมรส ซึ่งมีอิทธิพลต่อความเห็นพ้องอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ .0477 และเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกเช่นกัน (ตารางที่ 4.23)

ตารางที่ 4.23
แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง
ตัวแปรอิสระกับสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความเห็นพ้อง

ตัวแปร	B	SE B	BETA	T	Sig.T.
เพศ	.199585	.263218	.031457	.758	.4488
ความคล้ายคลึง ด้านอายุ	.156298	.366782	.017497	.426	.6703
ความคล้ายคลึง ด้านการศึกษา	-.508180	.352958	-.056488	-1.440	.1508
ความคล้ายคลึง ด้านศาสนา	-.261163	.514847	.021380	.507	.6123
ความคล้ายคลึงฐานะ ทางเศรษฐกิจ	-1.120085	.335796	-.14202	-3.336	.0009 *
ความคล้ายคลึง ทางสังคม	.28322	.336863	.036733	.841	.0410*
บิดา-มารดาตนเอง ให้การยอมรับคู่สมรส	.501181	.358602	.079086	1.398	.1631
บิดา-มารดาผู้สมรส ให้การยอมรับท่าน	.128975	.343684	.020212	.375	.0477*
ญาติพี่น้องตนเองยอมรับ	-.198157	.493221	-.018343	-.402	.6881
ญาติพี่น้องผู้สมรส ยอมรับ	.548074	.495300	.016786	.430	.0071*
เพื่อนฝูงตนเองยอมรับ	-.112963	.435445	-.014768	-.259	.7955
เพื่อนฝูงผู้สมรสยอมรับ	-.548074	.495300	-.061160	-1.107	.2692
ความพอใจเพียงรายได้	.011610	.026968	.016786	.430	.0071*

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ตัวแปร	B	SE B	BETA	T	Sig.T.
ระยะเวลาการสมรส	-.032276	.019131	-.069508	-1.687	.0224*
การเห็นแบบอย่างจาก บิดา/มารดา	.090832	.25528	.164816	3.558	.0004*
ความสमानฉันท์บทบาท	.120143	.033523	.178892	3.584	.0004*
ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต	.335928	.042877	.367974	7.835	.0000*
ประสิทธิผลการสื่อสาร	.050832	.026027	.105350	2.164	.0325*
ความขัดแย้งของ คู่สมรส	.050832	.025084	.100427	2.026	.0434*
สถานภาพการทำงาน	1.311487	.306509	.207017	4.279	.0000*
MR = .67608	R ² = .45708	R ² _{adj} = .42843			
ST E = 2.39776	F = 15.95387	Sig F = .0000*			

ผลการเข้าสมการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) โดยตัวแปรตามคือสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความพึงพอใจคู่สมรส พบว่าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของตัวเกณฑ์หรือตัวพยากรณ์มีค่าเท่ากับร้อยละ 74.27 ($MR = .74270$) ค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนายเท่ากับร้อยละ 55.10 ($R^2 = .55100$) และมีค่าอธิบายความผันแปรของสัมพันธภาพในครอบครัวได้ร้อยละ 52.53 ($R^2_{adj} = .52530$) และผลจากการเข้าสมการดังกล่าว พบว่าความคล้ายคลึงทางฐานะทางสังคม การยอมรับจากบิดา-มารดาของตนเอง การยอมรับจากบิดา-มารดาของคู่สมรส การยอมรับจากญาติพี่น้องของตนเอง การยอมรับจากญาติพี่น้องของคู่สมรส การยอมรับจากเพื่อนฝูงของตนเอง การยอมรับจากเพื่อนฝูงของคู่สมรส การเห็นแบบอย่างจากบิดา-มารดา ความพอเพียงของรายได้ ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ประสิทธิภาพของการสื่อสาร ความขัดแย้งในครอบครัว และสภาพการทำงาน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความพึงพอใจของคู่สมรส โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก และปัจจัยด้านความคล้ายคลึงกันทางฐานะทางเศรษฐกิจ และความคล้ายคลึงกันทางอายุ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความพึงพอใจของคู่สมรสเชิงผกผัน

และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์มากที่สุดต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความพึงพอใจของคู่สมรสคือ ความสมานฉันท์ทางบทบาทของคู่สมรส คือ .0000 และเป็นความสัมพันธ์เชิงบวก ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์น้อยที่สุด คือความคล้ายคลึงกันทางฐานะทางเศรษฐกิจของคู่สมรสโดยมีค่าสถิติคือ .0498 และเป็นความสัมพันธ์เชิงผกผัน (ตารางที่ 4.24)

ตารางที่ 4.24

แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง
ตัวแปรอิสระกับสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความพึงพอใจคู่สมรส

ตัวแปร	B	SE B	BETA	T	Sig.T.
เพศ	-.562827	.300924	-.086769	-1.870	.0622
ความคล้ายคลึง ด้านอายุ	-.896825	.419323	-.098204	-2.139	.0331*
ความคล้ายคลึง ด้านการศึกษา	.212956	.403518	.023155	.528	.5980
ความคล้ายคลึง ด้านศาสนา	.389395	.588598	.031181	.662	.5087
ความคล้ายคลึงฐานะ ทางเศรษฐกิจ	-.247337	.383899	-.030693	-.644	.0498*
ความคล้ายคลึง ทางสังคม	.694346	.385118	.088086	1.803	.0222*
บิดา-มารดาของตนเอง ให้การยอมรับคู่สมรส	.030569	.409971	.004718	.075	.0406*
บิดา-มารดาคู่สมรส ให้การยอมรับท่าน	.401416	.392916	.061531	1.022	.0376*
ญาติพี่น้องตนเองยอมรับ	.622324	.416031	.067665	1.350	.0179*
ญาติพี่น้องคู่สมรส ยอมรับ	.158667	.563874	.014366	.281	.0386*
เพื่อนฝูงตนเองยอมรับ	.153798	.497821	.019668	.309	.0175*
เพื่อนฝูงคู่สมรสยอมรับ	.080730	.566251	.008812	.143	.0067*
ความพอใจเพียงรายได้	.001587	.030831	.002244	.051	.0015*

ตารางที่ 4.24 (ต่อ)

ตัวแปร	B	SE B	BETA	T	Sig.T.
ระยะเวลาการสมรส	-.032276	.019131	-.069508	-1.687	.0624
การเห็นแบบอย่างจาก บิดา/มารดา	.040602	.029185	.072062	1.391	.0050*
ความสมานฉันท์บทบาท	.172838	.038325	.251734	4.510	.0000*
ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต	.102802	.049019	.110149	2.097	.0366*
ประสิทธิผลการสื่อสาร	.102597	.029755	.189273	3.448	.0006*
ความขัดแย้งของ คู่สมรส	.064334	.028677	.124326	2.243	.0255*
สถานภาพการทำงาน	1.238870	.350416	.191282	3.535	.0005*
MR = .74270	R ² = .55100	R ² _{adj} = .52530			
ST E = 2.74124	F = 8.96117	Sig F = .0000*			

ผลการเข้าสมการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) โดยตัวแปรตามคือสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความกลมเกลียวของคู่สมรสพบว่าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของตัวเกณฑ์หรือตัวพยากรณ์มีค่าเท่ากับร้อยละ 74.25 ($MR=74.256$) ค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนายเท่ากับร้อยละ 55.14 ($R^2 = .55140$) และมีค่าอธิบายความผันแปรของสัมพันธภาพในครอบครัวได้ร้อยละ 52.77 ($R^2_{adj} = .52772$) และผลจากการเข้าสมการดังกล่าว พบว่า การยอมรับจากบิดา-มารดาของตนเอง การยอมรับจากบิดา-มารดาของคู่สมรส การยอมรับจากญาติพี่น้องตนเอง การยอมรับจากญาติพี่น้องของคู่สมรส ความพอใจของรายได้ การเห็นแบบอย่างจากบิดา - มารดา ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ความขัดแย้งในครอบครัวของคู่สมรส และสถานภาพการทำงาน ซึ่งมีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความกลมเกลียวของคู่สมรสและมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในเชิงบวก และ ความคล้ายคลึงกันทางอายุ และระยะเวลาการสมรส มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความกลมเกลียวในครอบครัวในเชิงผกผัน

และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความกลมเกลียวของคู่สมรสมากที่สุด ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญเชิงบวก คือ ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ประสิทธิภาพของการสื่อสาร และสถานภาพการทำงาน ซึ่งมีค่าทางสถิติที่ .0000 และการยอมรับจากญาติพี่น้องของคู่สมรส เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความกลมเกลียวของคู่สมรสน้อยที่สุดคือ .0480 และเป็นความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญเชิงบวกเช่นกัน (ตารางที่ 4.25)

ตารางที่ 4.25

แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง
ตัวแปรอิสระกับสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความกลมเกลียวของคู่สมรส

ตัวแปร	B	SE B	BETA	T	Sig.T.
เพศ	-.625982	.265606	-.088877	- 2.357	.0689
ความคล้ายคลึงอายุ คู่สมรส	-.839241	.370109	-.084634	-2.268	.0239*
ความคล้ายคลึง ด้านการศึกษา	.563684	.356159	.056444	1.583	.1143
ความคล้ายคลึง ด้านศาสนา	.281008	.519517	.020723	.541	.5889
ความคล้ายคลึงด้าน ฐานะทางเศรษฐกิจ	-.233106	.338842	-.026641	-.688	.4919
ความคล้ายคลึงด้าน สังคม	.044425	.339919	.005190	.131	.8961
บิดา-มารดาตนเอง ให้การยอมรับคู่สมรส	.483215	.361854	.068689	1.335	.0426*
บิดา-มารดาคู่สมรส ให้การยอมรับท่าน	.241223	.346801	-.034053	.696	.0471*
ญาติพี่น้องตนเองยอมรับ.198080	.406922	.406922	.019834	.487	.0267*
ญาติพี่น้องคู่สมรส ยอมรับ	.277111	.497694	.023108	.557	.0480*
เพื่อนฝูงตนเองยอมรับ	-.011420	.439394	-.001345	-.026	.4193
เพื่อนฝูงคู่สมรสยอมรับ	-1.109925	.499792	.11574	-2.221	.2270
ความพอใจเพียงรายได้	.024557	.027213	.031985	.902	.0374*

ตารางที่ 4.25 (ต่อ)

ตัวแปร	B	SE B	BETA	T	Sig.T.
ระยะเวลาการสมรส	-.059776	.019305	-.115964	-3.096	.0021*
การเห็นแบบอย่างที่ดี จากบิดา/มารดา	.064899	.025759	.106082	2.519	.0122*
ความสमानฉันท์บทบาท	.087611	.033827	.117516	2.590	.0100*
ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต	.379205	.043266	.374185	8.765	.0000*
ประสิทธิผลการสื่อสาร	.167211	.026263	.284087	6.367	.0000*
ความขัดแย้งของ คู่สมรส	.068827	.025312	.122493	2.719	.0068*
สถานภาพการทำงาน	1.356284	.309289	.192857	4.385	.0000*
MR = .74256	R ² = .55140	R ² _{adj} = .52772			
STE = 2.41951	F = 16.29220	Sig F = .0000*			

ผลการเข้าสมการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) โดยตัวแปรตามคือสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการแสดงความรักของคู่สมรสพบว่าค่าสหสัมพันธ์พหุคูณของตัวเกณฑ์หรือตัวพยากรณ์มีค่าเท่ากับร้อยละ 68.11 ($MR=.68118$) ค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนายเท่ากับร้อยละ 46.40 ($R^2 = .46401$) และมีค่าอธิบายความผันแปรของสัมพันธภาพในครอบครัวได้ร้อยละ 43.57 ($R^2_{adj} = .43572$) และผลจากการเข้าสมการดังกล่าว พบว่า การยอมรับจากญาติพี่น้องของตนเอง การยอมรับจากเพื่อนฝูงของคู่สมรส การเห็นแบบอย่างจากบิดา-มารดา ความพอเพียงของรายได้ ความสมานฉันท์ทางบทบาทความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ประสิทธิภาพของการสื่อสารของคู่สมรส ความขัดแย้งในครอบครัว และสภาพการทำงาน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการแสดงความรักของคู่สมรส และเป็นความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงบวก และความคล้ายคลึงกันทางฐานะทางเศรษฐกิจ และระยะเวลาการสมรส เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว ซึ่งเป็นความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงบวก

และปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการแสดงความรักของคู่สมรสคือ ความสมานฉันท์ทางบทบาท คือ .0000 และการยอมรับจากเพื่อนฝูงของคู่สมรสเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลน้อยที่สุดคือ .0492 (ตารางที่ 4.26)

ตารางที่ 4.26

แสดงผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง
ตัวแปรอิสระกับสัมพันธภาพในครอบครัวการแสดงความรักของคู่สมรส

ตัวแปร	B	SE B	BETA	T	Sig.T.
เพศ	.164104	.254115	.026619	.646	.5188
ความคล้ายคลึงอายุ คู่สมรส	.037474	.354097	.004318	.106	.9158
ความคล้ายคลึงด้าน การศึกษา	.006073	.340751	3.947E-04	.018	.9858
ความคล้ายคลึงด้าน ศาสนา	.511633	.497042	.043108	1.029	.3040
ความคล้ายคลึงด้าน ฐานะทางเศรษฐกิจ	-.832036	.324183	-.108640	-2.567	.0107*
ความคล้ายคลึงด้าน ฐานะทางสังคม	.049638	.325213	.006626	.153	.8788
บิดา-มารดาตนเอง ให้การยอมรับคู่สมรส	.035244	.346200	.005724	.102	.9190
บิดา-มารดาคู่สมรส ให้การยอมรับท่าน	.161619	.0221798	.026066	.487	.6265
ญาติพี่น้องตนเองยอมรับ	.645102	.389317	.073801	1.657	.0483*
ญาติพี่น้องคู่สมรส ยอมรับ	-.569633	.476163	-.054269	-1.196	.2323
เพื่อนฝูงตนเองยอมรับ	-.441233	.420385	-.059369	-1.050	.2946
เพื่อนฝูงคู่สมรสยอมรับ	-.943700	.478170	-.108383	-1.974	.0492*
ความพอใจเพียงรายได้	.015304	.026035	.022774	.588	.0070*

ตารางที่ 4.26 (ต่อ)

ตัวแปร	B	SE B	BETA	T	Sig.T.
ระยะเวลาการสมรส	-.050234	.018469	-.111339	-2.720	.0068
การเห็นแบบอย่างจาก บิดา/มารดา	.045845	.024645	.085615	1.860	.0436
ความสมานฉันท์บทบาท.	1.07830	.032364	.165247	1.860	.0009*
ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต	.318397	.041394	.358952	7.692	.0000*
ประสิทธิผลการสื่อสาร	.086851	.025127	.168584	3.457	.0006*
ความขัดแย้งของ คู่สมรส	.067662	.024217	.137580	2.794	.0055*
สถานภาพการทำงาน	.293701	.295908	.047714	.993	.0001*
MR = .68118	R ² = .46401	R ² _{adj} = .43572			
ST E = 2.31484	F = 16.40500	Sig F = .0000*			

จากการวิเคราะห์ที่ถดถอยพหุคูณพบตัวแปรต่างๆที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวสรุปได้ว่ามีปัจจัยก่อนการสมรสและปัจจัยระหว่างการสมรสที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวซึ่งสามารถสรุปปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวในแต่ละด้านคือ

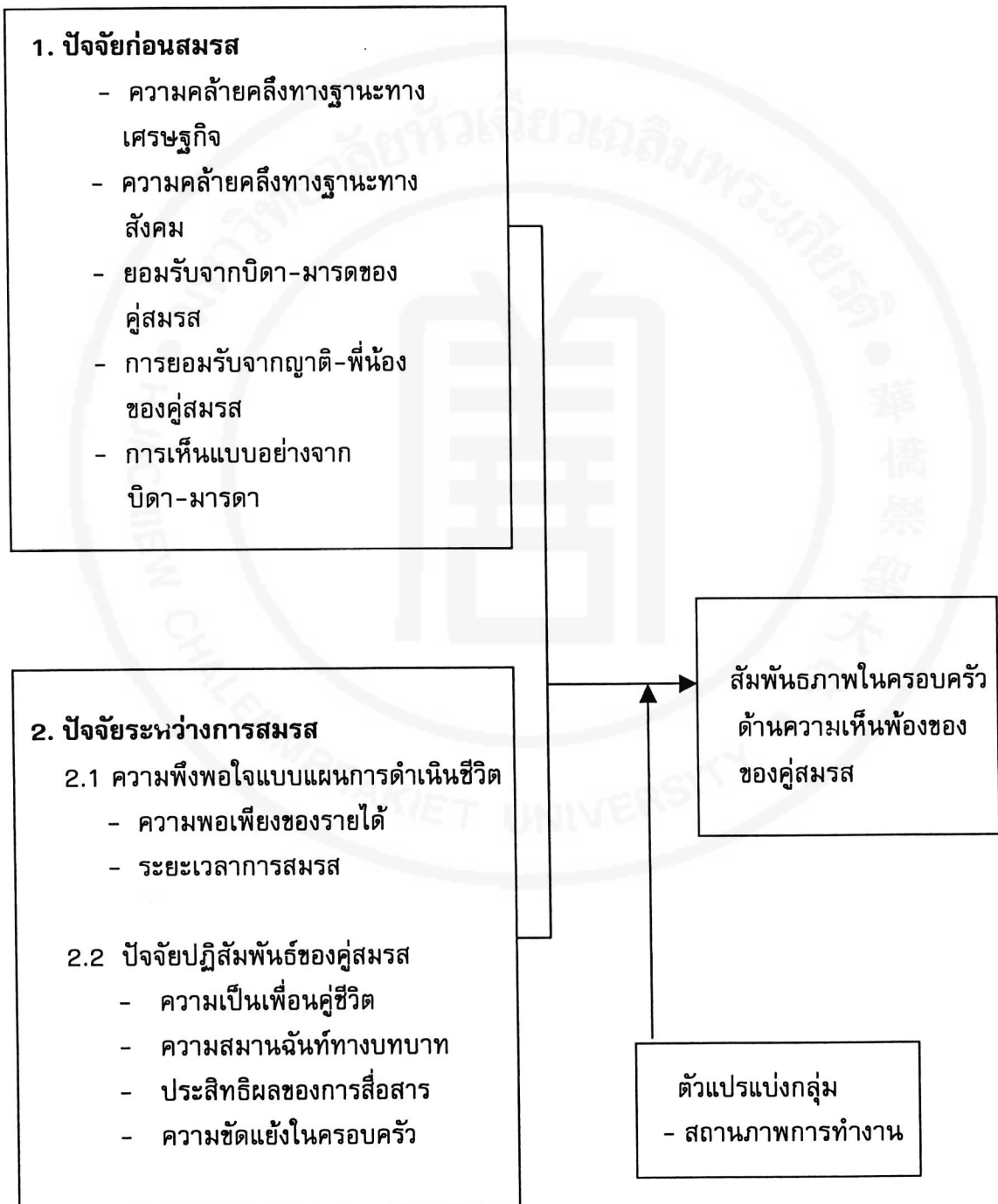
1. ด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส
2. ด้านความพึงพอใจคู่สมรส
3. ด้านความกลมเกลียวของคู่สมรส
4. ด้านการแสดงความรัก

1. ด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส

จากการศึกษาสัมพันธภาพด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส พบว่า ปัจจัยก่อนการสมรส คือ ความคล้ายคลึงทางฐานะเศรษฐกิจ ความคล้ายคลึงทางฐานะทางสังคม การยอมรับจากบิดา-มารดาของคู่สมรส การยอมรับจากญาติพี่น้องของคู่สมรส และการเห็นแบบอย่างจากบิดา -มารดา ที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

และปัจจัยระหว่างการสมรสนั้น พบว่า ความพอเพียงของรายได้ ระยะเวลาการสมรส ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตของคู่สมรส ประสิทธิภาพของการสื่อสารในครอบครัวและความขัดแย้งในครอบครัว และตัวแปรแบ่งกลุ่มคือสถานภาพการทำงานที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (แผนภูมิที่ 4.1)

แผนภูมิที่ 4.1
สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว
ด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส

2. ด้านความพึงพอใจคู่สมรส

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความพึงพอใจของคู่สมรสพบว่าปัจจัยก่อนการสมรส พบว่า ความคล้ายคลึงระหว่างอายุ ความคล้ายคลึงทางฐานะทางเศรษฐกิจ ความคล้ายคลึงทางฐานะทางสังคม การยอมรับจากบิดา-มารดาของตนเอง การยอมรับจากบิดา-มารดาของคู่สมรส การยอมรับจากญาติพี่น้องของตนเอง การยอมรับจากญาติพี่น้องของคู่สมรส การยอมรับจากเพื่อนฝูงของตนเอง การยอมรับจากเพื่อนฝูงของคู่สมรส และการเห็นแบบจากบิดา-มารดา มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

และปัจจัยระหว่างการสมรสได้แก่ ความพอเพียงของรายได้ ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตของคู่สมรส ประสิทธิภาพของการสื่อสาร และความขัดแย้งในครอบครัว และตัวแปรแบ่งกลุ่มคือสถานภาพการทำงาน มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (แผนภูมิที่ 4.2)

แผนภูมิที่ 4.2
สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว
ด้านการความพึงพอใจคู่สมรส

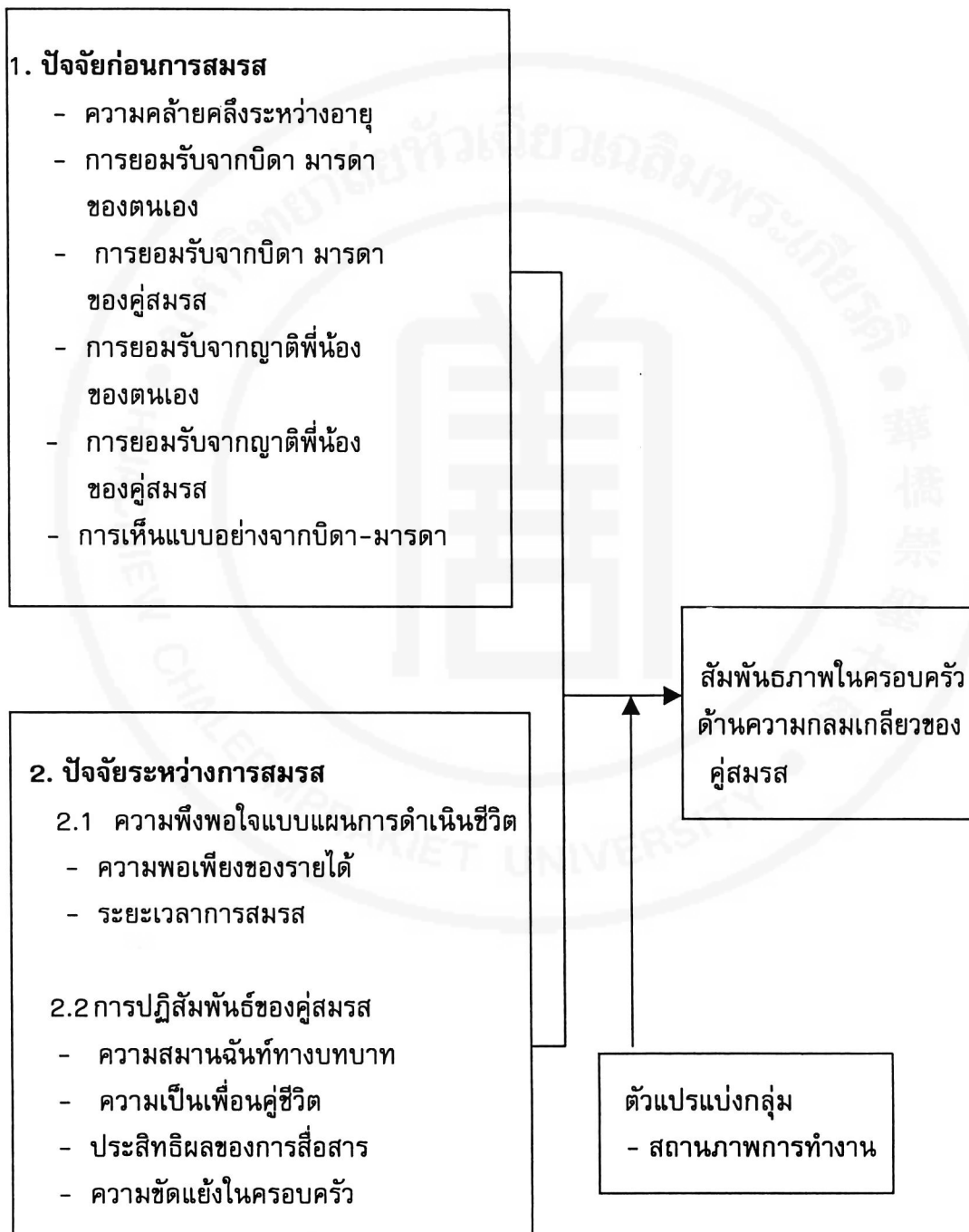
3. ด้านความกลมเกลียวของคู่สมรส

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความกลมเกลียวของคู่สมรส พบว่า ปัจจัยก่อนการสมรสมีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว คือ ความคล้ายคลึงระหว่างอายุ การยอมรับจากบิดา-มารดาของตนเอง การยอมรับจากบิดา-มารดาของคู่สมรส การยอมรับจากญาติ-พี่น้องของตนเอง การยอมรับจากญาติ-พี่น้องของคู่สมรส และการเห็นแบบอย่างจากบิดา-มารดา ที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

และปัจจัยระหว่างการสมรส พบว่า ความพอเพียงของรายได้ ระยะเวลาการสมรส ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ประสิทธิภาพของการสื่อสาร ความขัดแย้งของคู่สมรส และตัวแปรแบ่งกลุ่มคือสถานภาพการทำงาน ที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว (แผนภูมิที่ 4.3)

แผนภูมิที่ 4.3
สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว
ด้านการความกลมเกลียวของคู่สมรส

4. ด้านการแสดงความรัก

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการแสดงความรักของคู่สมรสพบว่าปัจจัยก่อนการสมรสที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ความคล้ายคลึงทางฐานะทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากญาติ-พี่น้องของตนเอง การยอมรับจากเพื่อนฝูงของคู่สมรส และการเห็นแบบอย่างจากบิดา-มารดา

และตัวแปรระหว่างการสมรสที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านการแสดงความรักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ ความพอเพียงของรายได้ ระยะเวลาการสมรส ความสমানฉันทน์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ประสิทธิผลของการสื่อสาร และความขัดแย้งในครอบครัว และตัวแปรแบ่งกลุ่มคือสถานภาพการทำงาน (แผนภูมิที่ 4.4)

แผนภูมิที่ 4.4
สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว
ด้านการแสดงความรักของคู่สมรส

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในเขตกรุงเทพมหานคร คือการศึกษาปัจจัยก่อนการสมรสและระหว่างการสมรสที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสัมพันธภาพของครอบครัวพนักงานภาคธุรกิจที่ยังทำงานอยู่ และพนักงานที่ถูกเลิกจ้างแล้วในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของสถานภาพการทำงานกับสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจ ในเขตกรุงเทพมหานคร และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจที่ยังทำงานอยู่และถูกเลิกจ้างไปแล้วในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างของครอบครัวพนักงานภาคธุรกิจที่ยังทำงานอยู่ใน 5 ประเภทกิจการ คือ ธุรกิจประเภทสิ่งทอ ธุรกิจประเภทอาหาร / เครื่องดื่ม เครื่องยนต์และชิ้นส่วนรถยนต์ สถาบันการเงิน และธุรกิจการโรงแรม ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพนักงานที่ถูกเลิกจ้างอยู่ใน 4 เขต คือ เขตปทุมวัน เขตจตุจักร เขตราชบุรีบูรณะ และเขตพระโขนง รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Frequencies) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้ตารางไขว้ (Crosstables) และการถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient)

ผลการศึกษาสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงจำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 59.25 และเป็นเพศชาย จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 40.75

สถานภาพการทำงานของกลุ่มตัวอย่างมีทั้งทำงานอยู่และถูกเลิกจ้าง กลุ่มที่ยังทำงานอยู่เป็นเพศหญิงจำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.5 และเพศชาย จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ถูกเลิกจ้างเป็นเพศหญิงจำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.7 และเพศชาย จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 26.3

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้รวมในครอบครัวระหว่าง 10,000 – 50,000 บาท ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 73.0 และมีค่าเฉลี่ยของรายได้คือ 38,969.09 บาท

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 ความสัมพันธ์ของสถานภาพการทำงานกับสัมพันธ์ภาพในครอบครัว

การศึกษาสัมพันธ์ภาพในครอบครัวจะแบ่งลักษณะของการศึกษาสัมพันธ์ภาพออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรใช้ตารางไขว้ (Crosstabulation) และค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-Square) ผลการศึกษาพบว่า

สถานภาพการทำงานเป็นปัจจัยที่สำคัญตัวแปรหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับสัมพันธ์ภาพในครอบครัวในทุกๆ ด้าน คือ ด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส ซึ่งปัจจัยสถานภาพการทำงานเป็นปัจจัยที่สำคัญในปัจจุบันเพราะครอบครัวจะดำรงอยู่ได้ต้องมั่งงานและมีเงินที่จะดูแลตนเองและทุกคนในครอบครัวให้อยู่ดีมีความสุข หากมีคนใดคนหนึ่งครอบครัวที่เคยทำงานและเกิดการว่างงานขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัวอย่างแน่นอน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ สุพัตรา สุภาพ (2518) ซึ่งแบ่งลักษณะของความขัดแย้งในครอบครัวว่า การว่างงานหรือการขาดรายได้ในครอบครัว จะส่งผลกระทบต่อความขัดแย้งในครอบครัว นอกจากนี้ยังอาจส่งผลกระทบต่อเด็ก เช่น การใช้ความรุนแรง การรองรับอารมณ์ผู้เป็นบิดา-มารดา รวมไปถึงการศึกษา ค่าอาหาร ค่าเดินทาง เป็นต้น และ Phillips Cutright (1971) ได้ศึกษาพบว่า รายได้ของครอบครัวมีผลกระทบต่อความพึงพอใจในชีวิตของคู่สมรส และคู่สมรสที่มีรายได้สูงจะมีความมั่นคงในชีวิตสมรสมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งจากผลงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีสถานภาพการถูกเลิกจ้างก็คือการขาดรายได้และเมื่อขาดรายได้ย่อมส่งผลกระทบต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัวโดยตรง การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นถึงภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อตัวแปรของสถานภาพการทำงานว่ามีความสัมพันธ์กับสัมพันธ์ภาพในครอบครัวโดยตรง

5.2.2 การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัว

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัวในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการศึกษาสัมพันธ์ภาพในครอบครัว 4 ด้าน คือ ความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส สามารถอธิบายผลตามกรอบแนวคิดได้ดังนี้คือ

ปัจจัยก่อนการสมรส

ความคล้ายคลึงกันในเรื่องต่างๆของคู่สมรสเป็นปัจจัยก่อนการสมรสที่เป็นองค์ประกอบให้คู่สมรสมีคุณภาพชีวิตสมบูรณ์ที่ดีตามแนวคิดของ Lewis and Spanier เนื่องจากความคล้ายคลึงกันทางอายุ การศึกษา ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม เสมือนเป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรม และแบบแผนต่อการปฏิบัติ และเมื่อคู่สมรสที่มีความคล้ายคลึงกัน จะมีการดำรงชีวิต ความเป็นอยู่คล้ายกันด้วย จึงมีแนวโน้มทางความคิดและความสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้ และการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เช่น เรื่องการทำบุญ เมื่อศาสนาต่างกัน ย่อมต่างคนต่างทำพิธีกรรมของตนเอง ซึ่งคู่สมรสบางคนมีความเชื่อ หรือเลื่อมใสต่อศาสนาของตนเองอย่างมาก หรือเรื่องอายุ เมื่อคู่สมรสมีอายุที่ต่างกันมาก ความต้องการร่วมกิจกรรมในสังคมอาจส่งผลให้คู่สมรสมีความสนใจที่ไม่เหมือนกันหรืออีกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีกิจกรรมแต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่สามารถร่วมกิจกรรมได้ซึ่งอาจจะต้องรออีกฝ่ายหนึ่ง การศึกษาของคู่สมรส หากคู่สมรสมีการศึกษาที่ต่างกันมาก ๆ การสื่อสารบางอย่างอาจเข้าใจไม่ตรงกัน หรือการแสดงความคิดเห็นย่อมแตกต่างกันไปตามการศึกษา นอกจากนี้ฐานะทางเศรษฐกิจก็เช่นกัน เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าย่อมมีการปฏิบัติตน การดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน จะเห็นได้ว่าการมีคู่สมรสที่ยึดความคล้ายคลึงกันย่อมประสบความสำเร็จและความสามารถถ่ายทอดความรู้สึกในเรื่องต่าง ๆ ได้ดีกว่าคู่สมรสที่มีความแตกต่างกันในเรื่องต่าง ๆ ที่กล่าวมา ซึ่งความคล้ายคลึงกันของคู่สมรสย่อมส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว

ความคล้ายคลึงกันทางอายุ

จากการศึกษาพบว่าความคล้ายคลึงทางอายุของคู่สมรส เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้านความพึงพอใจคู่สมรส และความกลมเกลียวของคู่สมรส เป็นความสัมพันธ์ทางสถิติอย่างนัยสำคัญเชิงผกผันคือถ้าหากคู่สมรสที่มีอายุใกล้เคียงกันจะทำให้คู่สมรสมีความพึงพอใจและมีความกลมเกลียวกันดี และถ้าหากคู่สมรสที่มีอายุที่ห่างกันมากๆ ความพึงพอใจและความกลมเกลียวจะลดน้อยลง ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าการที่คู่สมรสมีอายุห่างกันมากๆ การแสดงความคิดเห็น ความต้องการในสิ่งที่สนใจย่อมแตกต่างกันด้วย เพราะต่างคนต่างมีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Bumpass and Sweet (อ้างในเอมอร มณีวัฒนา. 2536) ที่พบว่าความแตกต่างระหว่างอายุของสามี และภรรยา อาจก่อให้เกิดความไม่สมดุลของการรวมอำนาจในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งภรรยามีอายุมากกว่าสามี จากการศึกษพบว่ายิ่งคู่สมรสมีความแตกต่างกันทางอายุมากเท่าใด ย่อมทำให้ความไม่มั่นคงในชีวิตสมรสมีมากยิ่งขึ้นเท่านั้น และวันทนา กลิ่นงาม (2538) ศึกษาการหย่าร้างของประชากรในประเทศไทยพบว่า ส่วนใหญ่คู่สมรสที่สามี อายุมากกว่าภรรยา 2 ปีขึ้นไป ในขณะที่คู่สมรสที่ยังอยู่กินกันส่วนใหญ่สามีอายุเท่ากับภรรยา หรือมากกว่า 1 ปี

อย่างไรก็ตามผลการศึกษานี้ไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จันทรเพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526) ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรส พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับภูมิหลังทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และอุบลรัตน์ พิชญะชนะนันท์ (2531) ศึกษาพบว่าตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสคือ ความคล้ายคลึงกันทางอายุ และพิมพรรณ สุรนนท์ (2535) ศึกษาพบว่าความคล้ายคลึงกันทางอายุ พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ดังนั้นประเด็นความคล้ายคลึงกันทางอายุจึงเป็นประเด็นที่ควรมีการศึกษาวិจัยครั้งต่อไป

ความคล้ายคลึงกันทางศาสนา

จากการศึกษาพบว่าความคล้ายคลึงกันทางศาสนา ไม่มีอิทธิพลต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัวในทุก ๆ ด้าน ซึ่งความคล้ายคลึงกันทางด้านศาสนา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งจากกรอบแนวคิดของ Lewis and Spanier เนื่องจากศาสนาเป็นเสมือนวิถีชีวิต วัฒนธรรม และแบบแผนการปฏิบัติ คู่สมรสที่มีศาสนาที่เหมือนกัน หรือมีความคล้ายคลึงกัน การปฏิบัติย่อมคล้ายคลึงกัน จึงมีแนวโน้มที่จะมีพื้นฐานความคิดและสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันได้ดี เช่น เรื่องการทำบุญ การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีต่อชีวิตครอบครัวได้ ซึ่งตรงกับผลการศึกษาของ บรรพต เวียงนนท์ (2542) พบว่า ความคล้ายคลึงกันทางศาสนา มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส แต่ผู้วิจัยศึกษาแล้วพบว่าไม่มีอิทธิพลต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัวในทุก ๆ ด้าน

ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษา

ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งก่อนการสมรสที่มีความสำคัญต่อชีวิตคู่ที่สมบูรณ์แบบตามแนวคิดของ Lewis and Spanier เนื่องจากคู่สมรสที่มีการศึกษาที่คล้ายคลึงกันย่อมมีแนวโน้มที่จะมีแนวคิดที่ใกล้เคียงกัน และมีพื้นฐานที่วิถีกิจกรรมที่ใกล้เคียงกัน ย่อมมีการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันได้ ส่งผลให้การปรับตัวเข้าหากันได้เป็นอย่างดี รวมทั้งการเสนอแนวความคิดการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วย เช่น การแสดงความคิดเห็นในเรื่องการเมือง เป็นต้น ซึ่งตรงกับผลงานวิจัยของ พิมพรรณ สุรนนท์ (2535) ศึกษาพบว่าความคล้ายคลึงกันทางการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และสุภาวดี เดชาเกรียงศักดิ์ (2535) ศึกษาพบว่าระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และสิริพงษ์ ศรีตุลา (2541) ศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวในชีวิตสมรสของข้าราชการตำรวจ คือ การศึกษาของคู่สมรส โดยข้าราชการตำรวจที่มีคู่สมรสที่มีการศึกษาระดับสูงจะมีการปรับตัวในชีวิตสมรสได้ดี แต่จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ความคล้ายคลึงกันทางการศึกษา ไม่มีอิทธิพลต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัวทุก ๆ ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อุบลรัตน์ พิชญะชนะนันท์ (2531) พบว่า ปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรสคือ ความคล้ายคลึงกันทางอายุ และความคล้ายคลึงกันทางศาสนา

ความคล้ายคลึงกันทางฐานะทางเศรษฐกิจ

ความคล้ายคลึงกันทางฐานะทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญมากตามแนวคิดของ Lewis and Spanier เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการดำรงชีวิต หากคู่สมรสมีพื้นฐานครอบครัวที่แตกต่างกันมาก ๆ อาจส่งผลกระทบต่อสัมพันธ์ภายในครอบครัวของคู่สมรสได้

ผลการศึกษาพบว่าฐานะทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อสัมพันธ์ภายในครอบครัวด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางสถิติในเชิงบวก คือคู่สมรสที่มีความแตกต่างกันมาก ๆ จะมีความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจ และการแสดงความรักของคู่สมรสได้ดีกว่าคู่สมรสที่มีความคล้ายคลึงกันทางฐานะทางเศรษฐกิจยิ่งมีความแตกต่างกันมากเท่าใดความสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ ก็จะมีดีตามมา ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นแนวโน้มทางความคิดของคู่สมรสในปัจจุบันว่าไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางฐานะทางเศรษฐกิจ เพราะปัจจุบันมุ่งที่จะทำให้ครอบครัวมีความมั่นคงทางฐานะทางเศรษฐกิจมากกว่าที่จะไปคำนึงถึงความแตกต่าง คือถ้าฐานะทางเศรษฐกิจมีความมั่นคงมากเท่าใด ความสุขในครอบครัวก็จะดีตามมา ซึ่ง จรรยา สุวรรณทัต (2533) กล่าวว่าสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมในครอบครัว คือครอบครัวที่มีความมั่นคงในฐานะทางเศรษฐกิจ ไม่ขัดสนยอมให้นำมาซึ่งความสงบสุขในครอบครัว เกิดความกลมเกลียว ความสมานฉันท์ในครอบครัว

ความคล้ายคลึงกันทางฐานะสังคม

ปัจจัยความคล้ายคลึงกันทางสังคม ก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นกัน ตามแนวคิดของ Lewis and Spanier ถ้าคู่สมรสมีความคล้ายคลึงกันทางฐานะทางสังคมย่อมทำให้มีคุณภาพชีวิตสมรสที่ดี เพราะคู่สมรสบางคู่ที่อยู่ในฐานะทางสังคมที่สูงหรืออยู่ในสังคมที่มีอำนาจ ซึ่งต้องมีการเข้าสังคมในหลายรูปแบบ และเมื่อคู่สมรสมีพื้นฐานที่แตกต่างกันจะทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ เพราะไม่เข้าใจสังคมของอีกฝ่ายหนึ่ง

จากการศึกษาพบว่า ความคล้ายคลึงกันทางฐานะทางสังคม เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธ์ภายในครอบครัวด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจของคู่สมรส ซึ่งเป็นความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในเชิงบวก คือถ้าคู่สมรสมีความใกล้เคียงกันทางฐานะทางสังคมมากเท่าใด ความเห็นพ้องของคู่สมรส และความพึงพอใจคู่สมรสก็จะมีมาก แต่ถ้าหากคู่สมรสที่มีความแตกต่างกันทางฐานะทางสังคม ความเห็นพ้อง ความพึงพอใจก็จะน้อยลง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เสนอ อินทรสุขศรี (2514) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการทำให้ชีวิตสมรสไม่ราบรื่น คือ การที่คู่สมรสใช้ชีวิตในสังคมน้อยเกินไป ทำให้มีการสื่อสารกันไม่รู้เรื่อง

สรุปได้ว่าความคล้ายคลึงกันทางฐานะทางเศรษฐกิจ ความคล้ายคลึงกันทางด้านฐานะทางสังคม และความคล้ายคลึงกันทางอายุ เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้สัมพันธ์ภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กันดีด้านของการเห็นพ้องในครอบครัว ความพึงพอใจของคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส

ส่วนในเรื่องของความคล้ายคลึงกันทางศาสนาและการศึกษา กลุ่มพนักงานภาคธุรกิจไม่ค่อยให้ความสำคัญ จากการศึกษาพบว่าปัจจัยเหล่านี้ไม่มีอิทธิพลต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัวถ้าหากเปรียบเทียบกับปัจจัยความคล้ายคลึงกันด้านอื่น ๆ

การเห็นแบบอย่างจากบิดา-มารดา

การเห็นแบบอย่างจากการใช้ชีวิตคู่ของบิดา-มารดา เป็นสิ่งสำคัญมาก กล่าวคือ ถ้าคู่สมรสที่มีบิดา-มารดาเป็นแบบอย่างที่ดี ถือว่าเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมอย่างหนึ่งของบุคคลที่เกี่ยวข้องภายใต้การอบรมเลี้ยงดูที่ดีจากบิดา-มารดา ซึ่งจะทำให้นำไปเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตคู่ต่อไป

จากการศึกษาพบว่า การเห็นแบบอย่างจากบิดา-มารดามีอิทธิพลต่อสัมพันธ์ภาพในครอบครัวทุกด้านคือ ความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจของคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส เป็นความสัมพันธ์อย่างนัยสำคัญทางสถิติในเชิงบวก คือ ถ้าคู่สมรสเห็นแบบอย่างที่ดีจากบิดา-มารดา ก็จะเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการดำรงชีวิตของตนเองด้วย แต่ถ้าหากคู่สมรสที่มีแบบอย่างจากการใช้ชีวิตคู่ของบิดา-มารดาที่ไม่ดี การดำรงชีวิตคู่ก็จะได้แบบอย่างที่ไม่ดี การดำรงชีวิตคู่ก็จะไม่มั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บรรพต เวียงนนท์ (2542) ศึกษาพบว่า การเห็นแบบอย่างที่มีคุณภาพชีวิตสมรสของบิดา-มารดา เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส

การสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญ

การสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญคือลักษณะที่สำคัญและคู่สมรสมีความต้องการในปัจจุบัน คือต้องการให้คู่สมรสเข้ากับบิดา-มารดาได้ (โสภา ชปิลมันน์, 2540)

การสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญ ซึ่งเป็นปัจจัยก่อนการสมรสทั้ง 2 ฝ่าย ที่จะให้การยอมรับและสนับสนุนในการสมรสของทั้ง 2 ฝ่าย ปัจจัยการสนับสนุนนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้เกิดความเห็นพ้อง ความพึงพอใจ ความกลมเกลียว และความรักของคู่สมรสและส่งผลให้คู่สมรสมีสัมพันธ์ภาพในครอบครัวที่ดี ซึ่งการสนับสนุนนี้แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การยอมรับจากบิดา-มารดาของตนเองและคู่สมรส การยอมรับจากญาติพี่น้องของตนเองและคู่สมรส และการยอมรับจากเพื่อนฝูงของตนเองและคู่สมรส จากการศึกษาพบว่า

ด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส พบว่า การยอมรับจากบิดา-มารดาและญาติพี่น้องของคู่สมรสมีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว

ด้านความพึงพอใจคู่สมรส พบว่า การยอมรับจากบิดา-มารดา ญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูงทั้งของตนเองและคู่สมรส ที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว

ด้านความกลมเกลียวของคู่สมรส พบว่า การยอมรับจากบิดา-มารดาของคู่สมรส และการยอมรับจากญาติพี่น้องของตนเองและคู่สมรส ที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว

ด้านความกลมเกลียวของคู่สมรส พบว่า การยอมรับจากเพื่อนฝูงของคู่สมรส เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว

จะเห็นได้ว่า การยอมรับหรือการได้รับการสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญคือ บิดา มารดา ญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูงในการตัดสินใจก่อนแต่งงาน มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว ซึ่งปัจจัยการสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญนี้ หมายถึง การที่คู่สมรสได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนจากบิดา มารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง ก่อนการสมรส ซึ่ง เฉลียว บุญยงค์ (อ้างใน อุบลรัตน์ พิชญ์ชะนันท์, 2531) กล่าวว่า เครื่องญาติที่ดีและมิตรที่ดี เป็นเครื่องช่วยสร้างความอบอุ่นทางใจให้แก่ผู้ที่เป็นสมาชิกได้มาก สิ่งเหล่านี้จะนำมาซึ่งความพึงพอใจในชีวิตสมรส และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิมพรรณ สุรนนท์ (2535) ศึกษาคุณภาพชีวิตสมรส พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากที่สุดคือการได้รับการสนับสนุนจากบุคคลนัยสำคัญ และ บรรพต เวียงนนท์ (2541) พบว่าการสนับสนุนจากเพื่อนฝูง มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส

สรุปได้ว่าพนักงานภาคธุรกิจส่วนใหญ่การเลือกคู่สมรสนั้น คำนึงถึงการยอมรับจากจากบุคคลนัยสำคัญคือ บิดา-มารดา ญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูงทั้งสองฝ่าย ซึ่งจากการศึกษาพบว่าปัจจัยการยอมรับจากบุคคลนัยสำคัญมีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวทุก ๆ ด้าน คือ ด้านของความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส

แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยถึงจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แต่ความสำคัญของสถาบันครอบครัวก็ยังคงให้ความสำคัญอยู่ คือคู่สมรสยังต้องการให้คู่สมรสได้รับการยอมรับจากทุกคนในครอบครัว ซึ่งหากได้รับการยอมรับจากบุคคลดังกล่าว ก็จะส่งผลให้มีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว

ปัจจัยระหว่างการผลิต

ปัจจัยระหว่างการผลิตซึ่งแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ ความพึงพอใจในแบบแผนการดำเนินชีวิตได้แก่ ความพอเพียงของรายได้ ระยะเวลาการผลิต และการปฏิสัมพันธ์ของคู่สมรสได้แก่ ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ประสิทธิภาพของการสื่อสาร และความขัดแย้งในครอบครัว นอกจากนี้ยังมีตัวแปรแบ่งกลุ่มคือ สถานภาพการทำงาน ซึ่งปัจจัยทั้งหมดนี้มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวในทุก ๆ ด้าน คือด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส เป็นความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทางบวก

1. ความพึงพอใจในแบบแผนการดำเนินชีวิต

ความพอเพียงของรายได้

สังคมไทยในอดีตที่ผ่านมาผู้หญิงมักจะต้องอยู่บ้านเพื่อทำหน้าที่การเป็นแม่บ้านที่ดี โดยที่ฝ่ายชายต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว แต่สถานการณ์ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป ผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้มาแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในครอบครัว ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างต้องรับภาระรับผิดชอบเพื่อสร้างครอบครัวและได้รับความพึงพอใจกับสิ่งที่หามาได้

ผลการศึกษาพบว่าความพอเพียงของรายได้มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวทุก ๆ ด้าน และเป็นความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงบวก คือหากคู่สมรสมีรายได้มากก็จะทำให้ครอบครัวมีความมั่นคงและนำไปสู่การมีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว แต่หากคู่สมรสที่มีรายได้ไม่เพียงพอ ผลกระทบที่ตามมาคือการไม่มีความสุข ยิ่งถ้าบุคคลใดบุคคลหนึ่งในครอบครัวขาดรายได้ ยังมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวตามมาอีก และปัจจุบันมีหลายครอบครัวที่ต้องประสบปัญหาการที่มีรายได้ที่ไม่เพียงพอ และนำไปสู่ปัญหา

ในครอบครัว เช่นการขาดความอบอุ่น และเกิดความไม่มั่นคง ดังที่ โสภา ชปิลมันน์ (2540) กล่าวถึงครอบครัวในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของภาวะทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ครอบครัวไทยในปัจจุบันต้องประสบปัญหาการเปลี่ยนแปลงหลาย ๆ อย่าง และปัญหาการมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายรวมถึงการมีหนี้สินล้นพ้นตัว ปัญหาในครอบครัวที่ตามมาคือการขาดความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันผลที่ตามมาคือการทะเลาะวิวาทเกิดความแตกแยกในครอบครัวและที่สุดก็นำไปสู่ปัญหาของการหย่าร้างได้

ปัจจัยความพอเพียงของรายได้ในอดีตที่ผ่านมาเมื่อมีการศึกษาย้อนหลังไปเมื่อ 10 ปีที่แล้ว จากผลการวิจัยของ อุบลรัตน์ พิชญะชนันท์ (2531) พบว่าตัวแปรความพอเพียงของรายได้ไม่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว แต่เมื่อมีการเปรียบเทียบกับในปัจจุบันนี้ครอบครัวไทยมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไป ทุกครอบครัวต้องการความมั่นคงในชีวิตสมรส การมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี คือการมีรายได้ที่พอเพียงกับรายจ่ายย่อมนำมาซึ่งความสุขในชีวิตสมรส

ในด้านของการเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจในคู่สมรส ความกลมเกลียวในครอบครัวและการแสดงความรักของคู่สมรส ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ บรรพต เวียงนนท์ (2542) พบว่า ความพอเพียงของรายได้มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว

ระยะเวลาการสมรส

ระยะเวลาการสมรสเป็นปัจจัยอีกตัวแปรหนึ่งที่มีความสำคัญมาก ซึ่งผลการศึกษาวิจัย พบว่า ระยะเวลาการสมรสมีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวด้าน ความเห็นพ้องของคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส ซึ่งเป็นความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงผกผัน คือ หากคู่สมรสที่มีระยะเวลาการสมรสที่ยาวนานจะมีความเห็นพ้อง ความกลมเกลียว และการแสดงความรักได้ดีกว่าคู่สมรสที่มีระยะเวลาการสมรสที่ไม่ยาวนานมากนัก ซึ่งผลการศึกษานี้ได้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนันท์ (2531) ศึกษาคุณภาพชีวิตสมรส พบว่าปัจจัยระยะเวลาการสมรส มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และผลการวิจัยของ วันทนา กลิ่นงาน (2525) ศึกษาภาวะการหย่าร้างของประชากรไทย พบว่าสตรีที่หย่าร้างส่วนใหญ่มีระยะเวลาการสมรสที่ไม่ถึง 5 ปี

2. การปฏิสัมพันธ์ของคู่สมรส

การศึกษาปฏิสัมพันธ์ของคู่สมรส ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดของ Lewis and Spanier มาเป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งปัจจัยด้านการปฏิสัมพันธ์ของคู่สมรสนี้ได้แก่ ความสมานฉันท์ทางบทบาท ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต ประสิทธิภาพของการสื่อสาร และความขัดแย้งในครอบครัว ผลการศึกษาพบว่าตัวแปรเหล่านี้มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวทุกด้านและมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเชิงบวก

ความสมานฉันท์ทางบทบาท

บทบาทของการเป็นสามี ภรรยา นั้นได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบต่าง ๆ จากเดิม ซึ่งแทนที่ฝ่ายหญิงต้องทำงานเลี้ยงลูกอยู่บ้าน ก็ต้องออกมารับผิดชอบการทำงานนอกบ้าน ดังนั้น ทั้ง 2 ฝ่าย ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการรับผิดชอบงานภายในครอบครัว เพื่อไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกันทั้ง 2 ฝ่าย หากการแบ่งหน้าที่การทำงานภายในครอบครัวที่ไม่เหมาะสมก็จะไปสู่การทะเลาะวิวาท และเกิดความแตกแยกในครอบครัวได้ เพราะทั้ง 2 ฝ่ายต้องรับการรับผิดชอบงานนอกบ้านทั้งคู่ บางครั้งผู้หญิงต้องรับผิดชอบงานนอกบ้านที่หนักมากอยู่แล้วและต้องมาทำงานบ้านโดยที่สามีไม่ให้ความช่วยเหลือ ก็จะทำให้เกิดปัญหา ส่วนใหญ่ความสมานฉันท์ทางบทบาทนี้เป็นเรื่องระดับความสอดคล้องเกี่ยวกับความเชื่อหรือความปรารถนาของปัจเจกบุคคลสองคนเกี่ยวกับพฤติกรรมว่าพฤติกรรมสิ่งใดที่ควรหรือไม่ควรและเมื่อคู่สมรสอยู่ด้วยกันจะต้องมีการเรียนรู้เกี่ยวกับความคาดหวังทางบทบาทของกันและกัน ถ้าหากความคาดหวังทางบทบาทสอดคล้องกันก็จะนำไปสู่การปรับตัวในชีวิตสมรส และส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ในทางตรงกันข้ามหากคู่สมรสมีความคาดหวังทางบทบาทที่ไม่สอดคล้องกันย่อมต้องส่งผลต่อ

การปรับตัวในชีวิตสมรสที่ต่ำ ความสมานฉันท์ทางบทบาท ส่วนใหญ่จะเป็นการวัดระดับเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคู่สมรส ได้แก่ งานครัว จัดอาหาร งานดูแลความสะอาด การตัดสินใจ ปัญหาเกี่ยวกับภาวะการเงินภายในครอบครัว การหาเลี้ยงครอบครัว และการจัดการด้านการเงิน เป็นต้น ซึ่งความสมานฉันท์ทางบทบาทหากรู้จักการแบ่งบทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกัน และรู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันก็จะส่งผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว

ผลการวิจัยพบว่าความสมานฉันท์ทางบทบาทมีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวทุกด้าน คือ ด้านความเห็นพ้องคู่สมรส ความพึงพอใจคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส เป็นความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเชิงบวก คือ ถ้ามีการแบ่งหน้าที่การงานภายในครอบครัวที่สอดคล้องหรือเหมาะสมกัน ความเห็นพ้อง ความพึงพอใจ ความกลมเกลียว และการแสดงความรักของคู่สมรสก็จะดี มีความสุข ไม่เกิดความขัดแย้งเกิดขึ้นในครอบครัว และหากว่ามีการแบ่งหน้าที่การงานภายในครอบครัว ปัญหาความขัดแย้งหรือการมีปากเสียงกันย่อมเกิดขึ้นมากตามความไม่เหมาะสมของการแบ่งหน้าที่การงาน หมายความว่า ผู้หญิงต้องการให้ผู้ชายซึ่งเป็นสามีมารับผิดชอบงานในบ้านเพื่อแบ่งเบาภาระรับผิดชอบบ้าง ไม่ใช่ทำงานนอกบ้านแล้วไม่ช่วยแบ่งเบาภาระงานในครอบครัวเลย ซึ่งสิริพรรณ มิ่งวานิช (2537) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวจะดีมาน้อยเพียงใดนั้นควรคำนึงถึงบทบาทหน้าที่และการปรับตัวเข้าหากันของสมาชิกในครอบครัวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนเดียวกันและปัจจัยที่สำคัญก็คือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมในครัวเรือนด้วยกัน เช่นเดียวกับ ผลงานวิจัยของ จรรยา สุวรรณทัต (2533) กล่าวว่า การรู้จักบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวตลอดจนสามารถปฏิบัติการให้สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของตนทั้งบิดา-มารดา-บุตร ก็จะไปสู่การมีความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว

จะเห็นแล้วว่าปัจจุบันภรรยาต้องการให้สามี มีส่วนรับผิดชอบหรือแบ่งเบาภาระรับผิดชอบงานภายในครอบครัวให้มากขึ้นกว่าเดิม และผลงานวิจัยสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อุบลรัตน์ พิษณุชยะนนท์ (2531) และของ จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526) พบว่า ความสมานฉันท์ทางบทบาทเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส และ สิริพงษ์ ศรีตุลา (2541) ศึกษาการปรับตัวในชีวิตสมรส พบว่า ความสมานฉันท์ทางบทบาทมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปรับตัวในชีวิตสมรส

ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต

ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิตเป็นปัจจัยหนึ่งที่ผลการศึกษามีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวทุกด้าน คือ ด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจในชีวิตสมรส ความกลมเกลียว และการแสดงความรักของคู่สมรส และเป็นความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเชิงบวก คือ การที่คู่สมรสมีความผูกพันกันหลาย ๆ เรื่อง หรือหลายรูปแบบ คือเป็นทั้งสามีภรรยา เป็นเพื่อนคู่ชีวิตซึ่งบางครั้งสนุกสนานเฮฮาเหมือนเพื่อนกัน บางครั้งให้การปรึกษา

เหมือนพี่น้องกัน การใช้ชีวิตร่วมกันหลายรูปแบบทำให้ทั้งคู่ไม่เบื่อหน่ายซึ่งกันและกัน ยิ่งคู่สมรสมีความเป็นเพื่อนหลายรูปแบบเท่าใดความสัมพันธ์ในครอบครัวก็จะดีมากขึ้นเท่านั้น หากครอบครัวไม่มีเวลาในการให้คำปรึกษาหารือ ไม่หยอกล้อเล่นกัน ไม่มีเวลาพักผ่อนร่วมกัน ความสุข ต่าง ๆ ไม่ว่าจะความเห็นพ้อง ความกลมเกลียว ความพึงพอใจ รวมทั้งการแสดงความรักก็จะไม่แสดงออกมาให้เห็น สัมพันธภาพในครอบครัวก็ย่อมที่จะไม่เกิดขึ้นมา โดยทั่วไปความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต เป็นเรื่องของการมีกิจกรรมร่วมกัน การใช้เวลาร่วมกัน การพบปะสังสรรค์เพื่อนหรือญาติผู้ใหญ่ การพักผ่อนร่วมกัน ทั้งระยะใกล้และไกล

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรเพ็ญ คุปต์กาญจนากุล (2526) พบว่าความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต มีผลกระทบโดยตรงกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิมพรรณ สุรนันท์ (2535) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสมากที่สุดคือ ความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต

ประสิทธิผลของการสื่อสาร

การสื่อสารเป็นสิ่งที่สำคัญมากในชีวิตสมรส การสื่อสารที่ดีวัดได้จากความเข้าใจที่มีต่อกันของคู่สมรส ซึ่งการสื่อสารที่ดีนั้นจะต้องทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจ ถ้าไม่สามารถพูดให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจได้ การสื่อสารย่อมล้มเหลว การสื่อสารที่ดีจะต้องมีการแสดงความคิดเห็นต่อกันได้และอีกฝ่ายหนึ่งสามารถรับฟังและควบคุมอารมณ์ที่จะเกิดขึ้นได้ ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลของการสื่อสารในครอบครัวมีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวทุกด้านคือ ด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส ซึ่งเป็นความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเชิงบวก คือยิ่งคู่สมรสมีการสื่อสารกันได้ดี สามารถพูดหรือสื่อสารในระหว่างคู่สมรสได้ทุกเรื่อง ความสัมพันธ์ในครอบครัวย่อมเกิดขึ้นมาได้ในทุกด้าน ไม่ว่าจะความพึงพอใจ ความกลมเกลียว ความเห็นพ้องเรื่องต่าง ๆ และ การแสดงความรักของคู่สมรส จะมีมากขึ้น และเกิดความสัมพันธ์ที่ดีเพราะมีการสื่อสารที่ดี หากคู่สมรสไม่สามารถสื่อสารให้เข้าใจกันได้ หรือบางครั้งไม่สามารถพูดในบางสิ่งบางอย่างให้อีกฝ่ายหนึ่งเข้าใจ หรือรับรู้ได้ ความคับข้องใจย่อมเกิดขึ้นมาได้ ความสุข ความพึงพอใจ ความเห็นพ้อง ความกลมเกลียว และการแสดงความรักย่อมไม่เกิดขึ้นและนำไปสู่การมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ไม่ดี

ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Navran (อ้างในสมพงษ์. 2540) ซึ่งทำการศึกษาแบบแผนการของการสื่อสารของคู่สมรส เมื่อเปรียบเทียบกับคู่สมรสที่มีความสุขและไม่มีความสุข จะมีพฤติกรรมดังนี้คือ มีการพูดคุยกันมาก แสดงความเข้าใจคำพูดของกันและกัน เป็นการสื่อสารในเรื่องที่กว้างขวาง เป็นการสื่อสารกันได้ตลอดเวลา และไวในการรับรู้ความรู้สึกอีกฝ่ายหนึ่ง รวมทั้งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนันท์ (2531) และสุภาวดี เดชาเกรียงศักดิ์ (2535) ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสคือ ประสิทธิผลของการสื่อสาร

ดังนั้นคู่สมรสที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตสมรสนั้น มักจะมีการสื่อสารระหว่างกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยแต่ละฝ่ายจะต้องสามารถที่จะแสดงความรู้สึกออกมาได้อย่างเปิดเผยและทำให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความพึงพอใจมากที่สุด

ความขัดแย้งในครอบครัว

เป็นส่วนประกอบอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในชีวิตสมรส ซึ่งความขัดแย้งนี้ถ้าหากไม่รู้จักหาทางออกหรือแก้ไข ปัญหา ก็จะตามมา ในเรื่องของปัญหาความขัดแย้งนี้มีหลายเรื่องซึ่งอาจจะเป็นความขัดแย้งในเรื่องความมีอิสระ ความเห็นพ้องกัน การตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัว ความคิดเห็นรวมทั้งการติดต่อสื่อสารด้วย

ผลจากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว พบว่าความขัดแย้งในครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในทุกๆ ด้านคือ ความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจคู่สมรส ความกลมเกลียวของคู่สมรส และการแสดงความรักของคู่สมรส คู่สมรสที่ไม่มีความขัดแย้งจะนำมาซึ่งความสุขและความมั่นคงในชีวิตสมรส ทำให้คู่สมรสมีความคิดเห็นเรื่องต่าง ๆ ได้สอดคล้องกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สิริพรรณ มิ่งวานิช (2537) ได้กล่าวว่าสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวไม่มีความขัดแย้งในครอบครัวไม่ว่าจะเรื่องใดๆ ก็ตาม

3. ตัวแปรแบ่งกลุ่ม

สถานการณ์การทำงาน

คู่สมรสที่ยังทำงานอยู่และถูกเลิกจ้างแล้ว ผลการศึกษาพบว่าสภาพการทำงานเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวในทุก ๆ ด้าน คือ ความเห็นพ้องของคู่สมรส ความพึงพอใจ ความกลมเกลียวและการแสดงความรักของคู่สมรส คือถ้าคู่สมรสที่มั่งคั่งทำให้ครอบครัวมีรายได้ที่จะช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในครอบครัว จะส่งผลให้คู่สมรส มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน แต่หากคู่สมรสที่มีคนใดคนหนึ่งที่ตกงานจะส่งผลให้ครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดี ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิด รวมทั้งผลการวิจัยของหลายๆ คน คือ สุพัตรา สุภาพ (2518) กล่าวว่า การว่างงาน ซึ่งทำให้ขาดรายได้ ย่อมนำมาซึ่งความแตกแยกในครอบครัวได้ง่าย นั่นคือการว่างงานทำให้มีความขัดแย้งและโอกาสที่จะเกิดความแตกแยกในครอบครัวก็จะมีมากขึ้น Stinnett (1983) กล่าวถึงลักษณะข้อหนึ่งของการมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีคือการสามารถจัดการแก้ไขกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในครอบครัว หากทุกคนร่วมกันแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น แทนที่จะต่างคนต่างไปคนละทิศคนละทาง และผลงานวิจัยของสุภาวดี เตชะเกรียงศักดิ์ (2535) พบว่ารายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในชีวิตสมรส และกนิษฐา บุญยัง (2541) ศึกษาพบว่าความพอเพียงของรายได้มีอิทธิพลต่อสัมพันธภาพในครอบครัว

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะระดับนโยบาย

จากการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจในเขตกรุงเทพมหานครผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะระดับนโยบายและต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาสัมพันธภาพในครอบครัว เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวดังนี้

1) ในการศึกษาเรื่องเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความมั่นคงของสถาบันครอบครัว ถึงแม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะได้มีการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องครอบครัว เพศศึกษา รวมถึงการวางแผนครอบครัวและสังคมศึกษาไว้บ้างแล้วก็ตาม แต่เนื้อหาเกี่ยวกับสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวยังมีน้อยมาก และไม่ได้สอนในทุกระดับชั้นและทุกวัย โดยเฉพาะในระดับมหาวิทยาลัยก็ไม่ได้มีเนื้อหาวิชานี้ไว้อย่างกว้างขวางยังคงสอนในวงจำกัดในบางคณะเท่านั้น กระทรวงศึกษาธิการ และทบวงมหาวิทยาลัย จึงควรได้กำหนดหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวโดยเน้นในเรื่องของการมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดีมีปัจจัยอะไรบ้าง และมีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลให้มีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ไม่ดีทั้งในโรงเรียนและระดับมหาวิทยาลัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2) หน่วยงานของนักสังคมสงเคราะห์ที่ปฏิบัติงานด้านสวัสดิภาพของครอบครัว และการวางแผนครอบครัว ควรมีบทบาทในการร่วมกำหนดนโยบายต่างๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมสวัสดิภาพครอบครัว การศึกษาเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัวในด้านต่าง ๆ โดยการเสนอโครงการต่าง ๆ ผ่านหน่วยงานที่นักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติงานอยู่ หรือเสนอโครงการโดยผ่านทางสมาคม องค์กรหรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อดำเนินการต่อไปในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับประเทศ

3) พนักงานที่ถูกเลิกจ้างยังคงเป็นปัญหาอย่างต่อเนื่องกับผู้ที่ถูกเลิกจ้าง และครอบครัวของผู้ถูกเลิกจ้าง หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรมีนโยบายร่วมกันในการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่องไม่ใช่การแก้ไขปัญหาคู่เฉพาะหน้าหรือชั่วคราวเท่านั้น เพราะปัญหาครอบครัวยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายช่วยเหลือ เช่น การสร้างงานอย่างต่อเนื่อง การให้การช่วยเหลือ แนะนำการหางาน และการตั้งศูนย์รับปรึกษาปัญหาครอบครัวควบคู่กันไปด้วย

4) กิจการธุรกิจทุกประเภททั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ เมื่อมีการดำเนินงานต้องแจ้งต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและการปิดกิจการทุกประเภทเช่นกันต้องแจ้งต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้เข้าไปตรวจสอบ เพื่อดูความเหมาะสมในการปิด-เปิดกิจการ หน่วยงานภาครัฐควรกำหนดนโยบาย บทลงโทษอย่างเด็ดขาดในการลงโทษหากมีการฝ่าฝืน

5.3.2 ข้อเสนอแนะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) หน่วยงาน บริษัท ห้างร้าน เมื่อมีการเลิกกิจการ หรือมีการเลิกจ้างควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น สวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เพื่อจะได้มีการเตรียมพร้อมกลุ่มพนักงานที่จะมีการถูกเลิกจ้าง ทำการฝึกอาชีพและพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อเป็นอาชีพเสริมและการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวเมื่อมีการถูกเลิกจ้าง

2) หน่วยงานที่มีการเลิกจ้าง ควรดูความเหมาะสมในการเลิกจ้างพนักงาน เพื่อสำรวจว่าเมื่อมีการเลิกจ้างไปแล้วมีพนักงานจำนวนเท่าไรที่จะประสบปัญหา ซึ่งควรจะมีการตรวจเช็คไปถึงครอบครัวของพนักงานด้วย

3) หน่วยงานที่จะมีการเลิกจ้างควรประสานงานกับหน่วยงานที่มีลักษณะสถานประกอบการที่ใกล้เคียงกัน โดยทำการโอนย้ายพนักงานที่ประสบปัญหาเมื่อมีการเลิกจ้าง เพื่อเป็นการลดปัญหาสังคมที่จะเกิดขึ้นต่อไป

4) หน่วยงานของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัว เช่น ควรจัดให้มีการรับปรึกษาปัญหาครอบครัว เพราะปัจจุบันครอบครัวต้องเผชิญกับปัญหาความกดดันในหลาย ๆ รูปแบบที่แตกต่างจากอดีตที่ผ่านมาคือสภาพจิตใจของคนในครอบครัวที่ขาดรายได้มาจุนเจือครอบครัว

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมและต่อเนื่องเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่กว้างขวางขึ้น โดยศึกษาในลักษณะของการเปรียบเทียบหรือศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของกลุ่มภาคธุรกิจกับกลุ่มตัวอย่างอื่น เพื่อให้ทราบข้อมูลถึงความคล้ายคลึงของปัจจัยตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพราะการรวบรวมการเก็บตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถกระจายไปสู่ประชากรกลุ่มอื่น โดยเฉพาะสังคมไทยมีความหลากหลายในอาชีพ

2) การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวเป็นเรื่องที่ลึกซึ้งในชีวิตสมรส และเป็นข้อมูลส่วนตัว ซึ่งบางครั้งไม่สามารถจะนำมาเปิดเผยให้แก่บุคคลอื่นซึ่งอยู่ภายนอกได้ ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีข้อจำกัดที่จะได้ข้อมูลที่ลึกซึ้ง การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มตัวอย่างควบคู่กันไปกับการศึกษาเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและลึกซึ้งและเป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

3) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวต่อไปด้วยเพื่อให้ทราบว่ากลุ่มตัวอย่างนั้นมีแนวคิดและความต้องการอย่างไรเกี่ยวกับการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว

4) ควรมีการศึกษาแบบแผน การดำเนินชีวิตคู่ของครอบครัวพนักงานภาคธุรกิจที่มีความสัมพันธ์ที่ดีให้ลึกซึ้ง เพื่อเป็นแนวทาง แบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตสมรสต่อไป และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อกลุ่มอื่น

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือวารสาร

- กมลลา แสงสีทอง. (2526). **สภาวะการณ์ของคนชราในครอบครัวไทย : กรณีศึกษากลุ่มคนชราในสถานสงเคราะห์บางแค**. แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (อัดสำเนา).
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2541). **ครอบครัวผ่านวิกฤต : แนวคิดพิชิตความทุกข์ครอบครัวไทยในยุคนี้**. บริษัท ชัคเซสมิเดีย จำกัด. พิมพ์ที่ บริษัท รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) จำกัด.
- จรรยา สุวรรณทัต. (มิถุนายน 2523). **การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว**. ครูปริทัศน์ ฉบับที่ 516 : 54-56.
- บัณฑิตย์ ธนชัยเศรษฐวุฒิ . (2540). **วิกฤตเล็กจ๋าง ว่างงาน และทางออก**. มูลนิธิอารมณพงศ์พงษ์ . สำนักพิมพ์บริษัท โปรโตไทป์ จำกัด.
- บัณฑิตย์ ธนชัยเศรษฐวุฒิ. (2541). **รวมพลังความคิดเห็นผ่านวิกฤตผู้ถูกเลิกจ้าง**. มูลนิธิอารมณพงศ์พงษ์. สำนักพิมพ์บริษัท โปรโตไทป์ จำกัด.
- บุญลือ วันทายนนต์. (2520). **ครอบครัวและวงศ์วาน**. กรุงเทพฯ. บริษัทประชาชน.
- ปรมะ สตะเวทิน. (2531). **ความหมาย ความสำคัญ วัตถุประสงค์และประเภทของการสื่อสารหลักการและทฤษฎีการสื่อสาร**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประชัย เปี่ยมสมบุรณ์. (2525). **ครอบครัวสลาย : ปัจจัยภายนอกและภายใน**. วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 : 60-78.
- ประเสริฐ แยมกลิ่นฟุ้ง. (2516). **ครอบครัวในสังคมไทย**. แผนกตำราและคำบรรยาย คณะรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อัดสำเนา).
- ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์. (2533). **แนวคิดและทิศทางครอบครัวไทย**. เอกสารการประกอบการสัมมนาเรื่องแนวคิดและทิศทางครอบครัวไทยในโอกาสในวันสังคมสงเคราะห์.
- ณัฐไชย สันติสุข. (2533). **แนวคิดและทิศทางของครอบครัวไทยและยุทธศาสตร์ในการสร้างความมั่นคงของครอบครัว** : เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง แนวคิดและทิศทางของครอบครัวไทย ในโอกาสวันสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ.
- วรชัย เขาวป่าณี. (2532). **โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับไมโครคอมพิวเตอร์ SPSS/PC ขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ โอ.เอส. พรินติ้งเฮาส์.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ. บริษัท
รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- (2532). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ. บริษัท
รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- แรงงานปริทัศน์. (4 เมษายน 2541). วิกฤตคนตกงาน. โรงพิมพ์ไผ่โตอาร์ต ศรีเอทีฟ.
ปีที่ 12.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. (2540). นโยบายและแผน
งานในการพัฒนาสถาบันครอบครัว. กรุงเทพฯ. พิมพ์ที่บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์
พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2536). ทฤษฎีสังคมวิทยา. ตำราในโครงการตำราพื้นฐานคณะรัฐ
ศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์.
- สายสุรี จุติกุล. (2537). การพัฒนาครอบครัว. คณะอนุกรรมการด้านครอบครัว สำนักงาน
คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ สำนักงานปลัด สำนักงานนายก
รัฐมนตรี, พิมพ์ที่บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- เสนอ อินทรสุขศรี. (มีนาคม 2514). สัญญา 6 ประการที่ทำให้ชีวิตไม่ราบรื่น. วารสารโพธิ
พฤกษ์ ฉบับปฐมฤกษ์ : 16.
- โสภา ชปิลมันน์, (2540). ศิลปะการผูกกรัก. สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง
ราชบัณฑิตยสถาน สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
พิมพ์เผยแพร่.
- สมพร เทพสิทธิ. (2540). การสร้างครอบครัวที่อบอุ่นและมั่นคง. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์
จิรัชการพิมพ์.
- สนิท สมัครการ. (2519). มีเงินก็นับว่าน้อง มีทองก็นับว่าพี่. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์เฟื่องอักษร .
- สนิท สมัครการ. (2519). วิธีการศึกษาสังคมมนุษย์กับตัวแบบสำหรับศึกษาสังคมไทย.
กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุดา ภิรมณ์แก้ว. (2522). เมืองกับปัญหาการหย่าร้าง. วารสารสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์. 4 (9).
- สุพัตรา สุภาพ. (2518). ปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ. บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- (2536). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ. บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- (2541). สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์ไทยวัฒนา
พานิชย์ จำกัด.
- สุชาติ ประเสริฐรัฐสินธุ์. (2538). เทคนิคการวิเคราะห์ตัวแปรหลายตัว สำหรับการวิจัยทาง
สังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

- ศรีทับทิม พานิชพันธ์. (2527). **สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว**. รวมบทความเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิการครอบครัวและเด็ก. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์. (2538). **แนวความคิด หลักการ วิธีการ งานพัฒนาและสวัสดิการสังคม**. กรุงเทพฯ. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร . **สถาบันครอบครัว : มุมมองของนักสวัสดิการสังคม**. สาขานักสังคมศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. สำนักพิมพ์ เจ พรีนซ์ อัมพล สุอำพันธ์. (2535) **จิตวิทยากับการดำรงชีวิตประจำวัน**. เอกสารการสอนชุดวิชาจิตวิทยาทั่วไปหน่วย 8-15. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วิทยานิพนธ์

- กนิษฐา บุญยัง. (2541). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรส : ศึกษากรณีประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ**. สารนิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- จารุวรรณ ชูวา. (2541). **ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส และการแสดงบทบาทการเป็นบิดา มารดาของคู่สมรสมารดาวัยรุ่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จันทร์เพ็ญ คุปต์กาญจนกุล. (2526). **ตัวแบบสมมูลฐานความพึงพอใจในชีวิตสมรส : การทดสอบเฉพาะกรณีข้าราชการกระทรวงอุตสาหกรรม**. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต . กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เดือนเพ็ญ วอนเพียร. (2531). **การแบ่งรับงานบ้านของสามี**. วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจัย สุขวรรณรัตน์. (2541). **ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การรับรู้พฤติกรรมทารก สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส และการแสดงบทบาทการเป็นมารดาในมารดาวัยรุ่นหลังคลอด**. วิทยานิพนธ์ ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลแม่และเด็ก กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรรณ ลำเจียกเทศ. (2530). **แนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวในทัศนะของสตรีที่สมรสแล้ว : ศึกษาเฉพาะสตรีที่มารับบริการจากศูนย์วิจัย การวางแผนครอบครัวโรงพยาบาลศิริราช**. วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- บุญประคอง ภาณุรัตน์. (2531). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส : ศึกษากรณีสตรีที่สมรสแล้ว ภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจ และเอกชน. วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บรรพต เวียงนนท์. (2542). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในชีวิตสมรสของข้าราชการตำรวจ. สารนิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาการจัดการ โครงการสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
- พิมพ์พรณ สุรนนท์. (2535). คุณภาพชีวิตสมรส : ศึกษากรณีสตรีข้าราชการสังกัดกรมประชาสัมพันธ์. วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยา มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มลินี วงษ์สิทธิ์. (2535). ทัศนคติต่อค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัวไทยในสังคมไทย. สถาบันประชากรศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิตยา พิริยะธรรมวงศ์. (2533). การศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะด้านประชากร เศรษฐกิจ และสังคมระหว่างผู้หย่าร้างและผู้ไม่หย่าร้างในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสังคมศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สามชาย ศรีสันต์. (2541). ความเป็นปึกแผ่นในความสัมพันธ์ระหว่างบุตรผู้เป็นแรงงาน ย้ายถิ่นกับบิดามารดา : การศึกษาตามแนวทางทฤษฎีการแลกเปลี่ยน. วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สายฝน น้อยทิด. (2540). ครัวเรือนไทย : การศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์เชิงบทบาทของสมาชิกในครัวเรือน. วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยา มหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพงษ์ ธนัญญา. (2540). แนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวเพื่อส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน ศึกษาเฉพาะกรณี : โรงเรียนปทุมคงคา กรุงเทพฯ. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุภาวดี เตชาเกรียงศักดิ์. (2535). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้ว. วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยา มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- โสภา พิษณุโสภณ. (2542). **การศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวกับการเลี้ยงดูบุตร : ศึกษากรณีผู้ประกอบอาชีพในสถานบันเทิงเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี**. สารนิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- สิริพงษ์ ศรีตุลา. (2541). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวในชีวิตสมรสของข้าราชการตำรวจ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการตำรวจชายในจังหวัดสมุทรปราการ**. สารนิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการจัดการ โครงการสวัสดิการสังคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- สุรีย์ วิภาสประทีป. (2534). **สัมพันธภาพในครอบครัวของแรงงานสตรีที่ทำงานในระบบกะ : ศึกษาเฉพาะกรณีอุตสาหกรรมสิ่งทอในเขตอ้อมน้อยจังหวัดสมุทรสาคร**. วิทยานิพนธ์ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เอมอร มณีวัฒนา. (2538). **สัมพันธภาพกับคุณภาพชีวิตสมรสของคู่สมรส**. วิทยานิพนธ์ คหกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อุบลรัตน์ พิชญ์ชยะนนท์. (2531). **คุณภาพชีวิตสมรส : ศึกษากรณีข้าราชการสังกัดกรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รายงานการวิจัย

- วันทนา กลิ่นหอม. (2525). **รายงานวิจัยการหย่าร้างของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร** ระหว่างปี 2521-2521. เอกสารวิชาการหมายเลข 64 สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มาลินี. (2535). **ทัศนคติต่อค่านิยมเกี่ยวกับครอบครัวในสังคมไทย** : การวิจัยสถาบันประชากรศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พฤศจิกายน 2535).
- นภาพร ชโยวรรณ, มาลินี วงษ์สิทธิ์ วิพรรณ และ ประจวบเหมาะ รูปโฟโล. (2538). **รายงานการวิจัย โครงการศึกษาสถานภาพสตรีและภาวะการเจริญพันธุ์ในประเทศไทย**. สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอกสารหมายเลข 229/38.
- สุรพล ปธานวนิช. (2534). **เกณฑ์การเลือกคู่ครองที่มีผลต่อความมั่นคงของสถาบันครอบครัว**. รายงานการวิจัย สาขาสวัสดิการแรงงาน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โสภา ซปีลมันน์. (2534). **การศึกษารูปแบบของครอบครัวไทยที่พึงปรารถนาในสังคมเมืองในประเทศไทย**. รายงานการวิจัย คณะกรรมการชมรมสร้างสรรค์สังคม สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.

Books and Periodicals

- Blood. Robert O. and Donald M. Wolfe. (1960). **Husbands and Wives**. New York : The Free Press.
- Burr, Wesley R. (1973). **Construction and the Sociology of the family**. U.S.A : John Wiley & sons, Inc.
- Burr. Wesley R. (1979). **Hill Reuben, Nye Ivan and Trai Reiss**. Contemporary Theories about the Family. New York. Vol 1,2.
- Burr. Wesley R. (1976). **An expansion and Test of a Role Theory of Marital satisfactor** . *Journal of Marriage and the Family* (May).
- Richard C. Grandall. (1980). **Gerontology : A Behavioral Science Approach** (Massachusetts : Addison - Wesley).
- Jacobson, Alver H. (1952). **Conflict of Attitudes Toward the Role of the Husband and Wife in Marriage**. *American Sociological Review* 17 : 146-150.
- Lewis, Robert A. and Spanier, Graham B. (1979). **Theorizing about the Quality and Stability of Marriage**. Contemporary Theories about the Family, Vol 2 . New York : The Free Press.
- N. Stinnett. (1983). Strong Families : A Proven Prevention in family Services.** (Sage : Beverly Hills). New York. Collier Macmillan Publishers.
- Nick stinnett , James Walters and Evelyn Kaye. (1977). **Relationship in Marriage and the Family. Macmillan Publishing Company**. New York. Collier Macmillan Publishers. London.
- Stinnett, Nick Walters, Jame and Kaye, Evelyn. (1975). **Relationship in Marriage and the Family**. New York : Macmillan Publishing Company .

ภาคผนวก

แบบสอบถาม
วิทยานิพนธ์ เรื่องการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจ
ในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในเขตกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มี 9 หน้า
 - ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม จำนวน 16 ข้อ
 - ตอนที่ 2 แบบวัดเกี่ยวกับการเห็นแบบอย่างจากบิดา มารดา จำนวน 10 ข้อ
 - ตอนที่ 3 แบบวัดเกี่ยวกับความสมานฉันท์ทางบทบาท จำนวน 8 ข้อ
 - ตอนที่ 4 แบบวัดความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต จำนวน 6 ข้อ
 - ตอนที่ 5 แบบวัดประสิทธิผลของการสื่อสาร จำนวน 10 ข้อ
 - ตอนที่ 6 แบบวัดความขัดแย้งในครอบครัว
 - ตอนที่ 7 แบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัว จำนวน 4 ด้าน
 - ด้านที่ 1 ความเห็นพ้อง จำนวน 5 ข้อ
 - ด้านที่ 2 ความพึงพอใจ จำนวน 5 ข้อ
 - ด้านที่ 3 ด้านความกลมเกลียว 5 ข้อ
 - ด้านที่ 4 ด้านการแสดงความรัก 5 ข้อ
2. แบบสอบถามนี้ใช้ศึกษาเท่านั้น คำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามจะเป็นความลับ และไม่มีผลเสียแต่ประการใด
3. กรุณาตอบคำถามให้ครบทุกข้อตามความจริง

แบบสอบถาม
เรื่องการศึกษาสัมพันธภาพในครอบครัวของพนักงานภาคธุรกิจ
ในสภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในเขตกรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 1 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามโดยให้คำตอบที่ท่านเห็นว่าถูกต้องที่สุด และเป็นจริงตามทัศนะของท่าน

1. เพศ

☐ 1. ชาย	☐ 2. หญิง
---------------------------------	----------------------------------
2. อายุ

1. ตัวท่าน.....ปี	
2. คู่สมรส.....ปี	
3. การศึกษา

1. ตัวท่าน.....	1. มัธยมปลาย 2. ปวช./อนุปริญญา
2. คู่สมรส.....	3. ปริญญาตรี 4. ปริญญาโท
	5. ปริญญาเอก 6. อื่น ๆ
4. ศาสนา

1. ตัวท่าน.....	1. ศาสนาพุทธ 2. ศาสนาอิสลาม
2. คู่สมรส.....	3. ศาสนาคริสต์ 4. อื่น ๆ
5. ฐานะทางเศรษฐกิจของท่านและคู่สมรสก่อนการสมรส

☐ ท่านมีฐานะสูงกว่าคู่สมรส	☐ คู่สมรสมีฐานะสูงกว่า
☐ ท่านและคู่สมรสมีฐานะเท่าเทียมกัน	
6. ฐานะทางสังคม

☐ ท่านมีพื้นฐานทางครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูดีกว่าคู่สมรสของท่าน
☐ ท่านและคู่สมรสมีพื้นฐานทางสังคมและการเลี้ยงดูที่ใกล้เคียงกัน
☐ คู่สมรสของท่านมีพื้นฐานครอบครัวและการเลี้ยงดูดีกว่าท่าน

7. ก่อนที่ท่านจะสมรส บิดา มารดาท่านยอมรับและสนับสนุนท่านหรือไม่
 พ่อแม่ของตนเอง () เห็นด้วยและสนับสนุน () ไม่เห็นด้วยและไม่สนับสนุน
 () ไม่ยุ่งเกี่ยว ปล่อยให้เป็นการตัดสินใจของท่านเอง
 พ่อแม่ของคู่สมรส () เห็นด้วยและสนับสนุน () ไม่เห็นด้วยและไม่สนับสนุน
 () ไม่ยุ่งเกี่ยว ปล่อยให้เป็นการตัดสินใจของท่านเอง
8. ก่อนแต่งงานญาติพี่น้องของตนเองให้การยอมรับคู่สมรสของท่านหรือไม่
 () ยอมรับ/สนับสนุน () ไม่ยอมรับ
 ก่อนแต่งงานญาติพี่น้องของคู่สมรสให้การยอมรับตัวท่านหรือไม่
 () ยอมรับ/สนับสนุน () ไม่ยอมรับ
9. ก่อนแต่งงานเพื่อนฝูงของตนเอง
 () สนับสนุนผู้ที่ท่านเลือก () ไม่สนับสนุน
 ก่อนแต่งงานเพื่อนฝูงของคู่สมรส
 () สนับสนุนผู้ที่ท่านเลือก () ไม่สนับสนุน
11. รายได้ประจำของท่าน.....บาท () ว่างงาน
 รายได้ประจำของคู่สมรส..... บาท () ว่างงาน
12. รายได้พิเศษของท่าน.....บาท () ไม่มี
 รายได้พิเศษของคู่สมรส.....บาท () ไม่มี
13. รายได้ในครอบครัวท่านในปัจจุบัน
 () พอเพียง () ไม่พอเพียง
16. ระยะเวลาการสมรส.....ปี.....เดือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเห็นแบบอย่างจากบิดา มารดา

คำชี้แจง ให้ท่านกาเครื่องหมาย / ในตอบคำตอบที่ตรงกับความจริงและความรู้สึกของท่าน

ข้อความ	เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. ท่านมีความรู้สึกที่ดีต่อชีวิตครอบครัวของบิดา มารดา ของท่าน					
2. ท่านรู้สึกว่าบิดาของท่าน เป็นหัวหน้าครอบครัวที่ไม่ดี					
3. ท่านรู้สึกว่ามารดาของท่านทำตัวเหมาะสมกับการเป็นมารดาที่ดี					
4. ท่านไม่เคยมีความสุขเลยเมื่อท่านได้พูดคุยกับมารดาของท่าน					
5. ทุกครั้งที่ท่านได้พูดคุยกับบิดาของท่านแล้ว ท่านรู้สึกมีความสุข					
6. ขณะที่ท่านอยู่กับบิดา มารดาของท่าน ท่านจะรู้สึกว่าอบอุ่น และมีความสุข					
7. ท่านรู้สึกเบื่อหน่ายกับการใช้ชีวิตคู่ของบิดา มารดา ของท่าน					
8. ท่านคิดว่าบิดา มารดาของท่านมีเหตุผลเสมอในการตัดสินใจลงโทษท่าน					
9. ท่านคิดว่าบิดา มารดาของท่านให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นเสมอ					
10. ท่านมักจะถูกลงโทษเสมอโดยที่ไม่มีเหตุผลจากบิดา มารดาของท่าน					

ส่วนที่ 3 วัดระดับความสมานฉันท์ทางบทบาท

โปรดกาเครื่องหมาย / ให้ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ตรงกัน อย่างมาก	ตรงกัน มาก	ตรงกัน เป็นบาง ครั้ง	ไม่ค่อย ตรงกัน	ไม่ตรงกัน อย่างมาก
1. งานครัว (การจัดอาหารสำหรับคน ในครอบครัว)					
2. งานดูแลความสะอาดบ้าน					
3. การซักรีดเสื้อผ้าในครอบครัว					
4. การซื้อของใช้ในบ้าน					
5. การตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการเงินในครอบครัว					
6. งานหาเลี้ยงครอบครัว					
7. กิจกรรมการศึกษาบุตร / และ ความประพฤติ					
8. กิจกรรมในชุมชน เช่น งานแต่ง หรืองานบวช					

ส่วนที่ 4 วัดระดับความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต

โปรดกาเครื่องหมาย / ให้ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด

ข้อความ	ปฏิบัติ มากที่สุด	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ ปานกลาง	ไม่ค่อย ปฏิบัติ	ไม่เคย ปฏิบัติเลย
1. ท่านและคู่สมรสใช้เวลาว่างทำกิจกรรมภายในครอบครัวร่วมกัน เช่น ทำงานบ้าน หรืองานอดิเรก					
2. ท่านและคู่สมรสมักจะมีเวลาพักผ่อนอยู่ในบ้านร่วมกัน เช่น ดูทีวี					
3. ท่านและคู่สมรสมักจะใช้เวลาว่างไปพักผ่อนหย่อนใจนอกบ้านเสมอ เช่น ดูภาพยนตร์ เดินเล่น ชื้อของ					
4. ท่านและคู่สมรสไปสังสรรค์กับเพื่อนฝูง หรือเยี่ยมญาติผู้ใหญ่					
5. หากมีเวลาว่างหลายวันท่านและคู่สมรสมักจะไปพักผ่อนตามจังหวัดใกล้เคียง					
6. เมื่อเกิดปัญหาภายในครอบครัว ท่านและคู่สมรสมักจะช่วยกันแก้ไขปัญหาเสมอ					

ตอนที่ 5 วัดระดับประสิทธิผลของการสื่อสารระหว่างคู่สมรส

คำชี้แจง ให้ท่านกาเครื่องหมาย / ในตอบคำตอบที่ตรงกับความจริงและความรู้สึกของท่าน

ข้อความ	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็น ด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
1. คู่สมรสของท่านชอบพูดในสิ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง					
2. ท่านรู้สึกว่่าน่าเสียดของคู่สมรสของท่าน น่ารำคาญ					
3. เมื่อท่านมีปัญหาหรือความลับที่ท่าน ปรึกษาเพื่อน หรือ ญาติพี่น้องมากกว่าคู่ สมรส					
4. ท่านไม่สามารถแสดงความคิดเห็นขัด แย้งกับคู่สมรสได้ตรง ๆ เพราะกลัวคู่สมรส โกรธ					
5. เมื่อท่านมีเรื่องไม่พอใจคู่สมรสท่านท่าน จะไม่ชี้แจงหรือซักถาม แต่จะเก็บความไม่ พอใจไว้คนเดียว					
6. ท่านรู้สึกว่าคู่สมรสของท่านกำลังพูดเรื่อง หนึ่งแต่จริง ๆ แล้ว หมายถึงอีกเรื่องหนึ่ง เสมอ					
7. คู่สมรสของท่านมักจะให้กำลังใจเสมอ ใน ขณะที่ท่านรู้สึกท้อถอยหรือไม่สบายใจ					
8. ท่านและคู่สมรสสามารถแสดงความคิด เห็นได้เสมอโดยไม่กลัวว่าจะโกรธหรือโมโห กัน					
9. หากมีปัญหาท่านและคู่สมรสมักจะพูดคุย เพื่อคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งที่มีต่อกัน					
10. ท่านและคู่สมรสมีความคิดเห็นที่ตรง กันเสมอ					

ตอนที่ 6 วัดระดับความขัดแย้งในครอบครัว

ให้ท่าน กาเครื่องหมาย / ให้ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด

ข้อความ	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็น ด้วย มาก	เห็นด้วย ปาน กลาง	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
1. ความคิดเห็นของท่านมักจะได้รับการปฏิบัติจากคู่สมรสของท่านเสมอ					
2. คู่สมรสของท่านมักจะทำให้ท่าน อึดอัดและคับข้องใจเสมอ					
3. คู่สมรสของท่านมักจะทำร้ายร่างกายท่าน					
4. คู่สมรสของท่านมักจะพูดวาจาที่ทำร้ายจิตใจของท่าน					
5. คู่สมรสของท่านมักจะตำหนิท่านเสมอว่าบกพร่องต่อหน้าที่					
6. ท่านและคู่สมรสมักมีความขัดแย้งกันเสมอในเรื่องของการดำเนินชีวิตประจำวัน					
7. ท่านและคู่สมรสมีเวลาว่างที่ไม่ตรงกัน					
8. ท่านมักจะได้รับการตำหนิจากคู่สมรสว่าไม่มีเวลาให้ครอบครัว					
9. คู่สมรสของท่านมักจะดื่มสุรา / ของมีนเมาเสมอ					
10. ท่านคิดว่าจะหย่าร้างกับคู่สมรสของท่านตลอดเวลา					

ตอนที่ 7 แบบวัดความสัมพันธ์ในครอบครัว จำนวน 4 ด้าน

ให้ท่าน กาเครื่องหมาย / ให้ตรงกับความรู้สึกของท่านมากที่สุด

ข้อความ ด้านความเห็นพ้องของคู่สมรส	เห็นพ้อง มากที่สุด	เห็นพ้อง มาก	เห็นพ้อง ปาน กลาง	เห็น พ้อง น้อย	ไม่เห็น พ้อง กัน
1. ท่านและคู่สมรสเห็นพ้องค่าใช้จ่ายในครอบครัว					
2. การพักผ่อนร่วมกันในวันหยุดกับคู่สมรส					
3. ท่านและคู่สมรสมักจะไปร่วมพิธีกรรมทางศาสนาด้วยกันเสมอ					
4. การไปเยี่ยมพ่อแม่ ตนเอง และคู่สมรส					
5. เป้าหมายและสิ่งสำคัญในชีวิตสมรส					
ด้านความพึงพอใจของคู่สมรส	เป็นจริง มากที่สุด	เป็นจริง มาก	เป็นจริง ปาน กลาง	เป็นจริง น้อย	ไม่จริง เลย
1. ท่านพึงพอใจในการมีเพศสัมพันธ์กับคู่สมรสท่าน					
2. ท่านพึงพอใจในการจัดการเกี่ยวกับด้านการเงินในครอบครัว					
3. ท่านและคู่สมรสพึงพอใจในการแบ่งภาระหน้าที่การงานภายในครอบครัว					
4. ท่านพึงพอใจกับการใช้เวลาว่างนอกบ้านร่วมกับคู่สมรส					
5. ท่านพึงพอใจที่จะพาคู่สมรสไปบปะสังสรรค์ในหมู่เพื่อนฝูงและสังคมรอบข้าง					

ข้อความ ความกลมเกลียว	ปฏิบัติ มากที่สุด	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง	ปฏิบัติ น้อย	ไม่เคย ปฏิบัติ
1. ท่านและคู่สมรสปรึกษาหารือถึงเรื่อง ต่าง ๆ อยู่เสมอ					
2. ท่านและคู่สมรสหัวเราะ หยอกล้อกัน เสมอ					
3. ท่านและคู่สมรสมีกิจกรรมร่วมกันเสมอ ในวันหยุด					
4. ท่านและคู่สมรสช่วยเหลือภาระหน้าที่ใน ครอบครัวด้วยกันเสมอ					
5. ท่านและคู่สมรสปรึกษาหารือร่วมกัน เสมอในเรื่องของการศึกษาบุตร และการ เลี้ยงดู					
ด้านการแสดงความรักของคู่สมรส	ปฏิบัติ มากที่สุด	ปฏิบัติ มาก	ปฏิบัติ ปาน กลาง	ปฏิบัติ น้อย	ไม่เคย ปฏิบัติ
1. ท่านมีความสุขกับการมีเพศสัมพันธ์กับคู่ สมรส					
2. ท่านมักจะคิดถึงครอบครัวเป็นสิ่งแรก					
3. ท่านและคู่สมรสมักจะมีของขวัญให้แก่กัน และกัน ในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันเกิด					
4. ท่านมักจะทำในสิ่งที่คู่สมรสต้องการ ด้วย ความเต็มใจ					
5. เมื่อท่านเจ็บป่วยคู่สมรสจะคอยดูแลท่าน ตลอดเวลา					

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล นางสาวพิมพ์ใจ ไมตรีเปรม
 วัน เดือน ปีเกิด 3 เมษายน 2512
 ที่อยู่ 391/3 หมู่ 5 ถนนประชาอุทิศ 17
 เขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพฯ 10140

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2531 จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย
 โรงเรียนวิสุทธิกษัตริ์
 พ.ศ. 2535 จบปริญญาตรีบริหารธุรกิจบัณฑิต
 สาขาการบริหารทั่วไป มหาวิทยาลัยรามคำแหง
 พ.ศ. 2540 เข้าศึกษาต่อระดับมหาบัณฑิต
 สาขาการจัดการโครงการสวัสดิการสังคม
 มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2531-2535 เจ้าหน้าที่แผนกฝ่ายความสัมพันธ์กับผู้อุปการะเด็ก
 มูลนิธิเด็ก ซี.ซี.เอฟ. แห่งประเทศไทย
 พ.ศ. 2536-2537 เลขานุการ ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายการบริหาร
 บริษัท ศรีนครการโยธา จำกัด

ตำแหน่งและสถานที่ทำงานในปัจจุบัน

พ.ศ. 2537-ปัจจุบัน เจ้าหน้าที่แผนกหนังสือคำประกัน
 ธนาคารเครดิต อะกรีกอล อินโดสุเอช
 152 ถนนวิฑู เขตปทุมวัน ลุมพินี
 กรุงเทพฯ 10330